

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

Fiskální politika a její vliv na vývoj ekonomiky

Eva Flídrová

© 2016 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Eva Flídrová

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Fiskální politika a její vliv na vývoj ekonomiky

Název anglicky

Fiscal policy and its impact on economic development

Cíle práce

Cílem diplomové práce je zmapovat vývoj české ekonomiky v čase v souvislosti s opatřeními fiskální politiky jakožto nástroje hospodářské politiky v rukou státu.

V první části práce je cílem seznámení se s důležitými pojmy, které se týkají makroekonomických ukazatelů, na jejichž základě je možno sledovat ekonomický vývoj země. V této části budou také popsány principy fungování rozpočtové politiky a její nástroje, ať se jedná o restriktivní nebo expanzivní fiskální politiku.

Druhá část práce si klade za cíl sledovat vývoj ekonomiky v určitém časovém úseku s cílem zhodnotit tento vývoj v souvislosti se zásahy fiskální politiky.

Metodika

První část práce obsahuje popis důležitých pojmů souvisejících s fiskální politikou a základními makroekonomickými ukazateli. Tato část vychází ze studia řady literárních zdrojů a jiných pramenů.

Další část je věnována analýze vývoje ekonomiky České republiky v souvislosti s opatřeními fiskální politiky.

Závěrem bude provedena syntéza a vyhodnocení pro další období.

Doporučený rozsah práce

50 – 70 stran

Klíčová slova

Fiskální politika, monetární politika, hrubý domácí produkt, hospodářský cyklus, státní rozpočet, daně, vládní výdaje

---

Doporučené zdroje informací

- BRČÁK, Josef. Česká republika ve světle ekonomických teorií. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 206 s. ISBN 978-80-7380-369-8.
- BRČÁK, J., SEKERKA, B., Makroekonomie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-245-5
- DVOŘÁK, Pavel, Jan PAVEL a Leoš VÍTEK. Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize: financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2008, xx, 343 s. ISBN 978-80-7400-075-1.
- JÍLEK, Josef. Finance v globální ekonomice II: Měnová a kurzová politika. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 557 s. Finanční trhy a instituce. ISBN 978-80-247-4516-9.
- OCHRANA, František, Jan PAVEL a Leoš VÍTEK. Veřejný sektor a veřejné finance: financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010, 261 s. ISBN 978-80-247-3228-2.
- SAMUELSON, Paul Anthony a William D NORDHAUS. Ekonomie: 18. vydání. Vyd. 1. Praha: NS Svoboda, 2007, 775 s. ISBN 978-80-205-0590-3.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 29. 10. 2015

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 17. 03. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Fiskální politika a její vliv na vývoj ekonomiky" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu diplomové práce doc. Ing. Josefu Brčákovi, CSc. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Mé poděkování patří také rodině za podporu během psaní diplomové práce.

Fiskální politika a její vliv na vývoj ekonomiky

Souhrn

Diplomová práce se zabývá tématem fiskální politiky a jejím vlivem na vývoj ekonomiky. První část práce obsahuje teoretická východiska vztahující se k uvedenému tématu, druhou část práce tvoří analýza. V rámci teorie jsou v první řadě objasněny makroekonomické ukazatele výkonnosti ekonomiky, jejichž pomocí bude následně vývoj zaznamenáván. Dále je v této části práce rozebrán princip hospodářské politiky státu jako takové. Prostor je rovněž věnován tématu hospodářského cyklu, jeho fázím a příčinám. V další části jsou rozebrány pojmy týkající se přímo provádění rozpočtové politiky, její typy, nástroje a problémy související s jejím vykonáváním. Rovněž jsou zde nastíněny principy tvorby státního rozpočtu a problematika týkající se veřejného zadlužení a řízení státního dluhu. V rámci analytické části práce je v první řadě sledován vývoj hrubého domácího produktu, míry nezaměstnanosti a míry inflace v rámci zkoumaného období. Následující část je věnována rozboru státního rozpočtu a veřejného dluhu ČR, zejména v souvislosti s vývojem rozpočtového salda a struktury výdajové a příjmové stránky rozpočtu. Analyzované téma je dáváno do souvztažnosti s uskutečněnými fiskálními opatřeními. S ohledem na rozšíření pohledu na danou problematiku je provedena komparace tuzemského vývoje s vývojem v sousedních státech a průměrem EU. Závěrem je provedena syntéza zjištěných výsledků.

Klíčová slova: rozpočtová politika, veřejný dluh, hospodářský cyklus, daně, agregátní poptávka, hrubý domácí produkt, fiskální restrikce, fiskální expanze

Fiscal Policy and its Importance in Development of Economy

Summary

The thesis deals with the impact of fiscal policy on economic development and is divided into theoretical and analytical part. The theoretical part of the thesis describes macroeconomic performance indicators, the operating principles of state economic policy and economic cycle including its phases and his possible causes. Next part deals with the functioning of fiscal policy including its types, measures and problems associated with it. There is also outlined the issue of the formation of the state budget and the public debt. The analytical part is primarily monitored developments in the gross domestic product, unemployment and inflation rates within the reporting period. The following section provides an analysis of state budget and public debt of the Czech Republic, especially in the connection with the development of the budget balance and structure of expenditure and revenue side of the budget. Examined topic is given in correspondence with the fiscal measures undertaken. The thesis is also a comparison of domestic development with neighboring countries and the EU average. Finally there is a synthesis of the ascertain results.

Keywords: fiscal policy, public debt, economic cycle, aggregate demand, gross domestic product, fiscal restriction, fiscal expansion

Obsah

1. Úvod.....	14
2. Cíl práce a metodika	16
2.1. Cíl práce	16
2.2. Metodika	17
3. Teoretická východiska	19
3.1. Makroekonomické ukazatele výkonnosti	19
3.1.1. Hrubý domácí produkt.....	19
3.1.2. Inflace	20
3.1.3. Nezaměstnanost	21
3.2. Hospodářská politika státu.....	22
3.2.1. Nositelé hospodářské politiky.....	23
3.2.2. Nástroje hospodářské politiky	24
3.2.3. Cíle hospodářské politiky	24
3.3. Hospodářský cyklus.....	25
3.3.1. Fáze hospodářského cyklu.....	25
3.3.2. Příčiny hospodářského cyklu.....	26
3.3.3. Politický cyklus.....	26
3.4. Fiskální politika	27
3.4.1. Cíle fiskální politiky	27
3.4.2. Nástroje fiskální politiky	28

3.4.3. Typy fiskální politiky.....	29
3.4.4. Poptávkově zaměřená fiskální politika	29
3.4.5. Nabídkově zaměřená fiskální politika	30
3.4.6. Problémy fiskální politiky	30
3.5. Rozpočtová soustava.....	31
3.5.1. Veřejné rozpočty	32
3.5.2. Soustava veřejných rozpočtů	32
3.6. Státní rozpočet	33
3.6.1. Proces tvorby státního rozpočtu v ČR	33
3.6.2. Rozpočtové příjmy a výdaje	34
3.6.3. Daňový systém ČR	37
3.6.4. Lafferova křivka	39
3.6.5. Salda státního rozpočtu	40
3.7. Veřejný dluh	42
3.7.1. Vznik státního dluhu	43
3.7.2. Měření státního dluhu a Maastrichtská kritéria	43
3.7.3. Řízení státního dluhu	43
4. Vlastní práce	45
4.1. Vývoj makroekonomických ukazatelů ČR	45
4.1.1. Hrubý domácí produkt	45
4.1.2. Míra nezaměstnanosti	54

4.1.3. Míra inflace	57
4.2. Státní rozpočet	60
4.2.1. Vývoj salda a struktury příjmů a výdajů státního rozpočtu ČR.....	60
4.2.2. Plnění státního rozpočtu v letech 2005 – 2015	72
4.2.3. Komparace rozpočtového salda ČR se saldy sousedních států.....	74
4.3. Státní dluh	75
4.3.1. Vývoj státního dluhu České republiky.....	75
4.3.2. Úrokové náklady na obsluhu státního dluhu.....	79
4.3.3. Komparace výše státního dluhu ČR se zadlužením sousedních států	80
5. Výsledky a diskuze	83
6. Závěr	86
7. Seznam použitých zdrojů.....	89
8. Přílohy.....	96

Seznam obrázků

Obrázek 1: Postavení praktické hospodářské politiky	23
Obrázek 2. Průběh hospodářského cyklu.....	25
Obrázek 3: Rozpočtová soustava v České republice	31
Obrázek 4: Příjmy státního rozpočtu	37
Obrázek 5: Výdaje státního rozpočtu.....	37
Obrázek 6: Členění daní v České republice.....	39
Obrázek 7: Lafferova křivka v závislosti na výnosu z daní TA a daňové sazby t.....	40

Seznam tabulek

Tabulka 1: Vývoj hrubého domácího produktu ČR.....	45
Tabulka 2: Vývoj HDP v průběhu roku 2015.....	49
Tabulka 3: Procentuální meziroční změna HDP v evropských státech	53
Tabulka 4: Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let v letech 2005 - 2014	54
Tabulka 5: Vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu ČR v letech 2005 – 2015 v mld. Kč	62
Tabulka 6: Vývoj státního dluhu ČR v letech 2005 – 2014 v mld. Kč.....	75
Tabulka 7: Dluhová statistika zemí EU podle výše absolutního zadlužení v roce 2013	81

Seznam grafů

Graf 1: Tempo růstu HDP ČR v letech 2005 – 2014 v %	46
Graf 2: Tempo růstu HDP ČR v porovnání se sousedními státy v %	51
Graf 3: Vývoj míry nezaměstnanosti v ČR v letech 2005 – 2015 v %	56
Graf 4: Vývoj míry nezaměstnanosti ČR v porovnání se sousedními státy v %	56
Graf 5: Vývoj míry inflace v ČR v letech 2005 – 2014 v %	59
Graf 6: Vývoj míry inflace ČR v porovnání se sousedními státy v %	59
Graf 7: Vývoj salda státního rozpočtu ČR v letech 2005 – 2015 včetně odhadů na roky 2016 - 2018 v mld. Kč	61
Graf 8: Vývoj salda ČR v letech 2005 – 2014 vyjádřený jako % z HDP	62
Graf 9: Vývoj výše příjmů a výdajů státního rozpočtu ČR v letech 2005 – 2015 v mld. Kč	63
Graf 10: Měsíční pokladní plnění státního rozpočtu v roce 2016 v mld. Kč.....	69
Graf 11: Rozdíl sald státního rozpočtu ČR v letech 2005 – 2015 v mld. Kč	72
Graf 12: Přebytek nebo deficit státního rozpočtu vyjádřený jako procento z HDP v letech 2005 – 2014 v %	74
Graf 13: Vývoj státního dluhu České republiky v letech 2005 – 2014 v mld. Kč.....	77
Graf 14: Státní dluh České republiky vyjádřený jako procento z HDP	77
Graf 15: Celkové úrokové výdaje na obsluhu státního dluhu ČR v letech 2005 – 2014 v mld. Kč.....	79
Graf 16: Porovnání výše státního dluhu jako procenta z HDP u vybraných států.....	80

Seznam příloh

Příloha A: Vývoj sazby DPH v letech 2005 - 2015	96
Příloha B: HDP kalkulované výrobní metodou vyjádřeno v cenách předchozího roku v mil. Kč.....	96
Příloha C: Produkce podle odvětví vyjádřená v cenách předchozího roku v mil. Kč	96
Příloha D: Výdaje na konečnou spotřebu domácností v národním a domácím pojetí v běžných cenách v mil. Kč	97
Příloha E: Meziroční růst reálného HDP v Evropě.....	98

Seznam použitých zkratk

ČNB - Česká národní banka

ČSÚ - Český statistický úřad

DPH - Daň z přidané hodnoty

EU - Evropská unie

FO - Fyzické osoby

HDP - Hrubý domácí produkt

MFČR - Ministerstvo financí České republiky

PO - Právnícké osoby

SR - Státní rozpočet

SZ - Sociální zabezpečení

1. Úvod

Hospodářská politika státu zásadním způsobem působí na oblast národního hospodářství prostřednictvím rozličných nástrojů a procesů. Ovlivňuje makroekonomickou i mikroekonomickou oblast země pomocí právních úprav fungování trhu a fiskálních i monetárních instrumentů. Rozpočtová politika, jakožto jeden z nástrojů hospodářské politiky státu, v hlavním slova smyslu ovlivňuje příjmovou a výdajovou stránku státního rozpočtu dané země, v případě této práce České republiky. Jedná se o poměrně široké vymezení, ke kterému se vztahuje velké množství úkonů ovlivňujících každodenní život občanů, potažmo subjektů tuzemské ekonomiky. V souvislosti s faktem, že ekonomika je jakýmsi shrnutím hospodaření státu, je možno do určité míry hodnotit její stav jako odraz provádění hospodářské politiky. Vláda, ať už svým zaměřením pravicová či levicová, má za úkol udržovat stabilní ekonomický rozvoj, cenovou úroveň i nezaměstnanost, k čemuž vládní představitelé využívají právě opatření korespondující se zvoleným způsobem provádění hospodářské politiky. Fiskální politika ovlivňuje vývoj ekonomiky prostřednictvím struktury a výše daňového zatížení a veřejných výdajů a je aktivním nástrojem pro zasahování státních subjektů do národního hospodářství, monetární politika má za úkol pečování o stabilitu měny.

Rozpočtová politika se, kromě ovlivňování makroekonomické oblasti země, snaží rovněž určitým způsobem o tlumení výkyvů hospodářského cyklu, zejména v souvislosti s odražením cyklických hospodářských krizí. Míra těchto zásahů je předmětem polemik a sporů již několik desítek let, bodem zlomu se v tomto případě zdá být velká hospodářská krize z přelomu 20. a 30. let 20. století. Do té doby bylo obecně platným faktem přizpůsobení se ekonomiky bez nutnosti její deformace státními zásahy. Tato teorie souvisí s neoklasickou ekonomii, nový proud, který byl později uplatněn ve většině vyspělých států, se nazývá keynesiánství. Keynesiánci, v čele s Johnem Maynardem Keynesem, vidí východisko v uplatňování rozpočtové neboli fiskální politiky. Vychází tedy z teorie, že v době, kdy se ekonomice daří a nachází se v růstovém období, je potřeba vytvořit přebytek na horší časy a naopak v době ekonomické prosperity vytvářet přebytky na pokrytí deficitu souvisejícího s krizovou fází cyklu.

Jak již bylo zmíněno, vláda má k dispozici řadu opatření, kterými může ovlivňovat disproporce a odchylky, které fungování trhu přináší. V České republice se provádění rozpočtové politiky řídí Zákonem č. 218/200 Sb. o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla). Sestavování návrhu státního rozpočtu a vytváření predikcí budoucího vývoje spadá do působnosti Ministerstva financí ČR. V rámci tématu práce se nabízí otázka, nakolik a především jakým způsobem probíhá ovlivňování tuzemské ekonomiky prostřednictvím fiskálních opatření a do jaké míry lze takové zásahy hodnotit jako úspěšné či nikoliv. Ať již vláda zvolí jakýkoliv nástroj, pomocí něhož chce dosáhnout svých cílů, zpravidla se stává hojně diskutovaným tématem. V případě zásadních kroků vlády České republiky, jako například v současné době probíhajícího zavedení elektronické evidence tržeb, se společnost v tvorbě názorů na věc poměrně výrazně polarizuje.

Je tedy zřejmé, že nástroje a opatření fiskální politiky není jednoduché jednostranně hodnotit a definovat, protože si téměř každý krok a záměr najde své odpůrce a příznivce, ať už z řad odborné nebo laické veřejnosti.

2. Cíl práce a metodika

2.1. Cíl práce

Cílem diplomové práce je posouzení vlivu opatření a procesů souvisejících s prováděním rozpočtové politiky vládou České republiky na vývoj hlavních makroekonomických ukazatelů vypovídajících o stavu tuzemské ekonomiky včetně zhodnocení vývoje tuzemského státního rozpočtu a míry zadlužení.

V rámci první části práce je cílem přiblížení a objasnění teoretických východisek potřebných ke správnému pochopení fungování fiskální politiky jako způsobu zasahování vlády do chodu státu. Diplomová práce se zabývá vlivem těchto opatření na vývoj ekonomiky, tudíž v první řadě je vhodné seznámit se s pojmy vztahujícími se k sledování vývoje národního hospodářství a principu fungování hospodářských cyklů. Teoretická část práce si rovněž klade za cíl ilustrovat vzájemné propojení vývoje makroekonomických ukazatelů a fiskálních opatření, které do určité míry vypovídá o účinnosti či neúčinnosti zamýšlených vládních kroků. Dílčím cílem kapitoly je rovněž seznámení se s jednotlivými typy rozpočtové politiky, jejími cíli, nástroji, důsledky i problémy souvisejícími s jejím vykonáváním. Vzhledem k tomu, že fiskální politika pracuje primárně s příjmovou a výdajovou stránkou státního rozpočtu a výší zdanění, cílem je také přiblížení procesů a pojmů v kontextu s principem tvorby státního rozpočtu, jeho jednotlivými složkami a typy daní, se kterými je možno se v České republice setkat.

Praktická část práce si klade za cíl zhodnocení vývoje ekonomiky České republiky z pohledu hlavních makroekonomických ukazatelů. Pro potřeby přehledné demonstrace tuzemského ekonomického vývoje je vybrán ukazatel tempo růstu reálného hrubého domácího produktu, míra nezaměstnanosti a nakonec míra inflace, vše vyjádřeno procentuálně. Cílem je v první řadě zhodnotit vývoj v rámci České republiky, dílčím záměrem je kromě toho posouzení vývoje v kontextu mezinárodního srovnání, konkrétně v porovnání s průměrem Evropské unie a sousedními státy České republiky Slovenskem, Polskem, Rakouskem a Německem.

V rámci praktické části je rovněž zhodnocen vývoj příjmové a výdajové stránky státního rozpočtu nejen v souvislosti s prováděním fiskální politiky, důraz je v tomto případě kladen i na ostatní vlivy počínaje vlivem fáze hospodářského cyklu, konče vlivem sociálních, politických, přírodních či demografických faktorů.

V neposlední řadě je cílem posouzení míry zadluženosti České republiky, taktéž v porovnání se situací v sousedních státech a průměrem států Evropské unie.

Součástí jednotlivých kapitol práce je souhrn nejdůležitějších souvislostí plynoucích z analýzy daného segmentu, jenž si klade za cíl nahlédnout na důsledky fiskálního úsilí vládních činitelů České republiky, včetně úvahy založené na posouzení zvoleného postupu a jím dosažených výsledků. Tyto dílčí úvahy poslouží jako podklad pro provedení závěrečné syntézy.

V závěrečné části práce je nastíněn možný budoucí vývoj a pravděpodobný směr, jakým se bude ekonomika České republiky ubírat.

Souhrnným cílem diplomové práce je zhodnocení zjištěných trendů a souvislostí vztahujících se k dílčím kapitolám jako celku, přičemž záměrem je zjištění, do jaké míry jsou jednotlivé segmenty fiskální politiky vzájemně propojeny a do jaké míry lze pozorovat vzájemné ovlivňování v rámci zkoumaných parametrů.

2.2. Metodika

Teoretická část práce je vypracována na základě sumarizace informací plynoucích z důkladného prostudování odborné literatury týkající se tématu diplomové práce. V rámci literární rešerše jsou popsány procesy a jevy v kontextu s tématem makroekonomie a národního hospodářství využívající pramenů pocházejících z renomovaných zdrojů uvedených v seznamu použité literatury. Taktéž je zde věnován prostor deskripci procesů vztahujících se k fiskální politice jako takové, včetně pojmů souvisejících s veřejnými financemi.

Praktická část práce využívá metody analýzy se záměrem poznat podstatu a zákonitosti plynoucí ze zkoumaného tématu, v případě této práce vlivu fiskálních opatření na vývoj

ekonomiky České republiky. Na základě zjištěných dílčích výsledků analýz je provedena syntéza.

V první řadě je v práci použit postup analýzy makroekonomických ukazatelů vývoje ekonomiky, konkrétně tempa růstu HDP, míry nezaměstnanosti a míry inflace. Zkoumané období bylo zvoleno mezi lety 2005 – 2015, v některých případech dochází k odchylkám v závislosti na dostupnosti dat. K spolehlivému vyhledání a následnému přehlednému zaznamenání dat je zvolena aplikace s názvem Google Public Data od společnosti Google. Jedná se o volně dostupnou internetovou platformu, která slouží k zprostředkování dat veřejně dostupných databázových center, v případě této práce dat Eurostatu a Světové banky. Uvedený postup byl zvolen i s ohledem na následnou komparaci údajů týkajících se ČR s daty sousedních států Slovenska, Polska, Rakouska a Německa včetně průměru členských států Evropské unie.

V další části práce je využíváno převážně dat získaných ze státních závěrečných účtů zveřejňovaných Ministerstvem financí České republiky na jeho internetových stránkách. V případě, že se jedná o státní rozpočet, který k datu zpracování nebyl schválen Parlamentem ČR, jsou informace selektovány z aplikace Monitor, kterou provozuje Ministerstvo financí České republiky. Jedná se o specializovaný informační portál, který umožňuje volný přístup k rozpočtovým a účetním informacím ze všech úrovní státní správy a samosprávy. Informace pocházejí ze systému Státní pokladny a Centrálního systému účetních informací státu. Pro přehlednost jsou sesbíraná data evidována v tabulkách, které byly zařazeny do jednotlivých kapitol práce. V případě, že je v rámci demonstrace zjištěných souvislostí vhodné doplnit vývoj graficky, jsou přidány do jednotlivých kapitol grafy, které byly zpracovány prostřednictvím systému Microsoft Excel. Obdobným způsobem byla zpracována kapitola věnující se zadlužení České republiky, rovněž v porovnání se sousedními státy a průměrem EU.

V závěrečné části práce je provedena syntéza, která slučuje výsledky jednotlivých analýz a na jejímž základě lze vyvodit míru vzájemného propojení a zákonitostí zkoumaného tématu.

3. Teoretická východiska

3.1. Makroekonomické ukazatele výkonnosti

Pomocí makroekonomie je možno zkoumat ekonomický systém v celkovém pojetí. Prostřednictvím základních makroekonomických ukazatelů, mezi něž patří například hrubý domácí produkt, inflace nebo nezaměstnanost, je realizována hospodářská politika státu. Makroekonomické ukazatele zároveň za pomoci veličin odrážejí stav a vývoj ekonomiky daného státu. Pro potřeby diplomové práce je potřeba definovat následující základní ukazatele, které nepřímo souvisí s tématem fiskální politiky.

3.1.1. Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt je jedním z nejsledovanějších a nejvíce vypovídajících ukazatelů výkonnosti ekonomiky.

Takto definuje hrubý domácí produkt Brčák a Sekerka (2010, s. 17):

„Hrubý domácí produkt (HDP, GDP, Gross Domestic Product) měří objem finální produkce, který byl vytvořen za určité období výrobními faktory, které působily na území státu. U výrobních faktorů se přihlíží k jejich působení na území státu, nikoliv k tomu, kdo je jejich vlastníkem. Tento ukazatel se používá pro určování výkonnosti ekonomiky státu. Časovým obdobím bývá obvykle jeden rok. V mezinárodních srovnáních se také používá HDP na obyvatele (HDP na hlavu, HDPpc)“

Hrubý domácí produkt (dále jen HDP) je rozdělován na dva typy dle způsobu jeho ocenění. Reálný HDP je vyjadřován v tzv. stálých cenách, které jsou považovány za výchozí. Je očištěn od inflačních jevů. Oproti tomu nominální produkt vyjadřuje hodnotu produktu v tzv. běžných cenách. Běžná cena je cena, která je aktuální v období, kdy je HDP kalkulován. Tedy hodnota HDP počítaná v běžných cenách zohledňuje kromě objemu produkce i vliv cen v daném časovém období, z toho důvodu může mít zkreslující efekt. V tomto případě může docházet i k situaci, kdy má vypočítaný hrubý domácí produkt rostoucí tendenci, zatímco ve skutečnosti HDP stagnuje či dokonce klesá. (JUREČKA a kol., 2010, s. 28)

Hrubý domácí produkt lze vypočítat třemi různými způsoby. Výrobní metoda je počítána jako odečet mezispotřeby od produkce, k čemuž jsou přičteny daně a odečteny přijaté dotace. Tato metoda sčítá přidané hodnoty na jednotlivých stupních výroby. Další metodou výpočtu HDP je výdajová metoda. Při výpočtu HDP touto metodou se sčítají všechny výdaje užitá na konečné statky a služby a saldo importu a exportu. Poslední metodou měření HDP je důchodová metoda. Velikost HDP důchodovou metodou určíme jako součet prvotních důchodů (příjmů) ekonomických subjektů, plynoucí z vlastnictví výrobních faktorů, které byly na tvorbu HDP použity. (BRČÁK, 2012, s. 57 – 59)

3.1.2. Inflace

Inflace je zjednodušeně řečeno vyjádřením růstu cenové hladiny. Inflace je v dnešním světě hojně diskutovaným tématem, většinou v negativním slova smyslu. Zvýšení cenové hladiny totiž v praxi znamená, že se za stejnou mzdu dá pořídit méně statků, než v období, kdy je inflace na nižší úrovni. Naopak pojmem deflace označujeme pokles cenové hladiny.

Samuelson a Nordhaus (2007, s. 667) inflaci definují následujícím způsobem:

„Inflace nastává, když roste cenová hladina. V dnešní době měříme inflaci pomocí cenových indexů – váženým průměrem cen tisícovek výrobků. Index spotřebitelských cen (CPI) udává současnou cenu koše spotřebního zboží a služeb vzhledem k ceně koše v referenčním roce. Deflátor HDP udává cenu HDP.“

Inflace je vyjadřována za pomoci tzv. míry inflace, což je změna cenového indexu oproti uplynulému období, vyjadřována procentuálně. Dalšími způsoby měření jsou tzv. cenové indexy, například index spotřebitelských cen, cenový deflátor HDP a index cen výrobců.

Míru inflace vypočítáme podle následujícího vzorce:

$$„\pi(t) = \frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}} \cdot 100,$$

kde

πt představuje index inflace,

P_t značí cenovou hladinu v čase t ,

P_{t-1} značí cenovou hladinu v čase $t - 1$ “ (BRČÁK, SEKERKA, 2010, s. 173)

Z kvantitativního hlediska inflaci rozdělujeme na mírnou inflaci, pádivou inflaci a hyperinflaci. Dle prvotních impulzů spouštějících inflaci ji dále rozdělujeme na poptávkovou a nabídkovou (nákladovou) inflaci.

3.1.3. Nezaměstnanost

Pokud na trhu práce nastane situace, kdy určitá část obyvatelstva dané země není schopna či ochotna nelézt si zaměstnání, jedná se o nezaměstnanost.

Mezinárodní organizace práce (Český statistický úřad, ©2015) definuje nezaměstnanost takto:

„Za nezaměstnané jsou považovány osoby, které v referenčním období neměly žádné zaměstnání, neodpracovaly ani jednu hodinu za mzdu nebo odměnu a aktivně hledaly práci, do které by byly schopny nastoupit nejpozději do dvou týdnů. Tato metodika je jednotná pro všechny členské země EU a poskytuje mezinárodně srovnatelné údaje.

Nezaměstnanost zjišťujeme pomocí ukazatele, který se nazývá míra nezaměstnanosti. Z hlediska možnosti porovnávání mezi jednotlivými úrovněmi (regiony, státy apod.) je vhodnější použít údaj o dané míře nezaměstnanosti oproti absolutnímu vyjádření o počtu nezaměstnaných.

Tímto způsobem je míra nezaměstnanosti kalkulována:

$$u = \frac{U}{E + U} = \frac{U}{L}, \text{ kde}$$

míra nezaměstnanosti u (v dané zemi a k určitému období) je měřena jako poměr nezaměstnaných osob U k pracovním silám L . Pracovní síly tvoří zaměstnané osoby E , tj. ti, kdo práci mají, a nezaměstnané osoby, tj. ti, kteří práci aktivně hledají.“ (BRČÁK, 2010, s. 189)

Od roku 2013 používá Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) nový ukazatel registrované nezaměstnanosti v České republice, tzv. Podíl nezaměstnaných osob. Takto jej MPSV (Integrovaný portál MPSV, ©2013) definuje:

„Podíl nezaměstnaných osob, který vyjadřuje podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 – 64 let ze všech obyvatel ve stejném věku. Tento ukazatel nahrazuje doposud zveřejňovanou míru registrované nezaměstnanosti, která poměruje všechny dosažitelné uchazeče o zaměstnání pouze k ekonomicky aktivním osobám.“

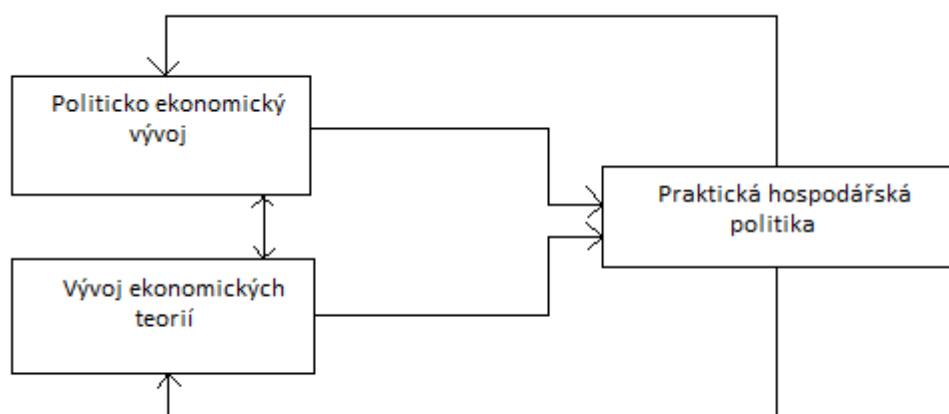
Existují tři druhy nezaměstnanosti. Frikční nezaměstnanost vzniká díky neustálé fluktuaci obyvatel mezi jednotlivými regiony i pracovními místy v rámci státu. Je chápána jako nezaměstnanost dobrovolná. Strukturální nezaměstnanost vzniká, pokud nastane taková situace tak, že jedno odvětví roste na úkor druhého. Takový jev můžeme v současné době pozorovat například v hornictví. Třetím typem je cyklická nezaměstnanost, která se objevuje v případech, že klesá poptávka po pracovní síle. Je závislá na průběhu hospodářského cyklu. (SAMUELSON, NORDHAUS, 2007, s. 654 - 655)

3.2. Hospodářská politika státu

Jedná se o záměrnou a praktickou činnost státu, která vyjadřuje přístup vlády k ekonomice země. Za pomoci širokého spektra nástrojů a rozhodovacích procesů vláda provádí hospodářskou politiku vedoucí k naplnění předem stanovených cílů, v první řadě ekonomických. Ve 20. století došlo k praktickému oddělení hospodářské politiky, jakožto nové vědní disciplíny. Zakladatelem je J.M. Keynes. Naplňování hospodářské politiky vychází z určitého konceptu, jehož tvorbou se zabývá teorie hospodářské politiky. Z této teorie vychází hospodářská politika v praxi. Může se odchylovat od konceptu v závislosti na rozložení politických sil v dané zemi a také v závislosti na mezinárodním kontextu. Je tedy nutné nalézt kompromis mezi koncepcí a praktickým užitím v závislosti na individuální situaci každého státu. Praktické využití hospodářské politiky státu je například sestavování návrhu rozpočtu vládou, manipulace s výší daní, úrokových sazeb, kurzů měn apod. V teoretickém pojetí jsou na základě analýz konkrétních jevů sestavovány návrhy a způsoby řešení nastalé situace. Jak již bylo zmíněno výše, teorie hospodářské politiky vychází

z makroekonomie. Je však ovlivněna i dalšími vědami - například politologií, právními vědami a dalšími. Jako samostatná vědní disciplína osciluje mezi ekonomickou teorií a hospodářskou praxí. (ŽÁK, 2006, s. 6 - 7)

Obrázek 1: Postavení praktické hospodářské politiky

Zdroj: Vlastní zpracování (ŽÁK, 2006, s. 7)

3.2.1. Nositelé hospodářské politiky

„Nositelem hospodářské politiky může být státní i nestátní instituce, případně neformalizovaná skupina či jednotlivec, který hraje aktivní roli v tvorbě, provádění a kontrole hospodářské politiky.“ (ŽÁK, 1999, s. 508)

Žák (2006, s. 6) rozděluje nositele hospodářské politiky následujícím způsobem:

- *„zákonodárny instituce (parlament)*
- *vládní instituce (vláda, ministerstva či jiné státní instituce, jako například celní a daňové orgány, živnostenské úřady)*
- *emisní banka jako nositel měnové politiky*
- *instituce vytvářející tržní prostředí a dohlížející na jeho kvalitu (protimonopolní úřad apod.)*
- *soudní instituce, jež zaručují vymahatelnost zákonem stanovených pravidel*

- *instituce protivázných sil či nositelé vlivu, které sice nepatří k formální organizaci hospodářské politiky, ale přímo či nepřímo ji ovlivňují (odborníci, organizace zaměstnavatelů, politické strany apod.)“*

Provádění hospodářské politiky je rozděleno do tří fází. V první fázi dochází k formulaci hospodářské politiky státu, na které se podílí více subjektů – vláda, parlament, politické strany, odborný aparát apod. Druhá fáze zahrnuje realizaci hospodářské politiky, ve které jsou taktéž zainteresovány různorodé vládní i nevládní subjekty. Proces je zakončen třetí fází, fází kontroly celého procesu. V tuzemsku je pro tento účel zřízen Nejvyšší kontrolní úřad. (ŽÁK, 2006, s. 9)

3.2.2. Nástroje hospodářské politiky

Hospodářská politika disponuje velkým množstvím různých nástrojů. Při použití v praxi vždy záleží na konkrétním případě.

Nástroje hospodářské politiky jsou dle Slaného (2003, s. 99 – 100) rozděleny následovně dle několika různých hledisek:

- *„podle úrovně působení rozdělujeme nástroje na makroekonomické a mikroekonomické*
- *podle charakteru vlivu na přímé a nepřímé*
- *podle oblastí působení například na měnové a fiskální*
- *podle způsobu ovlivňování na globální a selektivní“*

3.2.3. Cíle hospodářské politiky

Hlavním cílem hospodářské politiky je zajištění podmínek pro stabilní a progresivní vývoj ekonomiky. Tradiční ekonomické cíle jsou čtyři – vyvážený a stabilní ekonomický růst, nízká míra nezaměstnanosti, nízká a stabilní inflace a vnější rovnováha.

Tradiční ekonomické cíle a jejich naplnění úzce souvisí s celkovým principem maximalizace společenského blahobytu. Oba cíle se navzájem doplňují, hospodářský růst zvyšuje úroveň společenského blahobytu a naopak. (ŽÁK, 2006, s. 13 – 16)

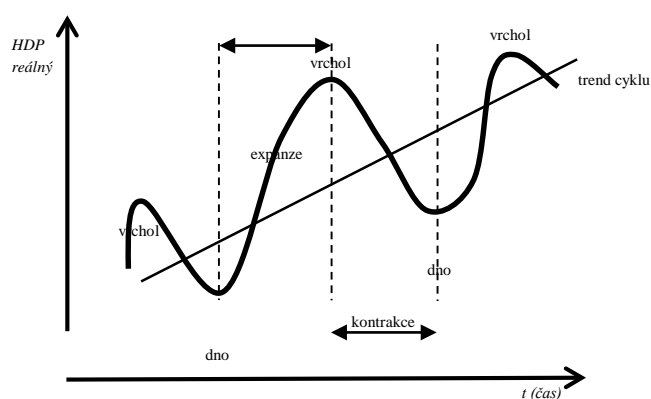
3.3. Hospodářský cyklus

Hospodářský cyklus představuje kolísání reálného hrubého domácího produktu kolem potenciálního produktu.

3.3.1. Fáze hospodářského cyklu

Hospodářský cyklus se může nacházet ve dvou základních fázích – recesi a expanzi. Pokud se ekonomika vybrané země nachází v recesi, dochází k poklesu reálného produktu. Tento jev má za následek hromadění zásob ve firmách, omezení investic a produkce. S těmito projevy souvisí růst nezaměstnanosti, snížení příjmů obyvatel a pokles reálného produktu. Oproti tomu při expanzi reálný produkt roste a ekonomika se dostává nad svůj potenciální produkt. Následuje růst reálného produktu, investic firem i spotřeby domácností. O recesi se jedná v případě poklesu reálného produktu alespoň ve dvou po sobě jdoucích kvartálech. I z tohoto důvodu je vývoj ekonomiky sledován nejen ročně, ale i čtvrtletně. Stejně podmínky platí pro expanzi, o které hovoříme v případě dvou po sobě jdoucích období růstu reálného produktu. V případě, že se reálný produkt nemění, jde o stagnaci. Přechod mezi dvěma fázemi hospodářského cyklu se nazývá buď vrchol, pokud cyklus přechází z expanze do recese, nebo dno, pokud cyklus přechází z recese do expanze. (PAVELKA, 2007, s. 100 – 102)

Obrázek 2. Průběh hospodářského cyklu

Zdroj: Vlastní zpracování (BRČÁK, SEKERKA, 2010, s. 279)

3.3.2. Příčiny hospodářského cyklu

Hospodářský cyklus je zapříčiněn buď vnějšími nebo vnitřními vlivy, příčiny mohou být též ekonomické a neekonomické nebo monetární či reálné. (KRAFT, BEDNÁŘOVÁ, KOCOUREK, 2009, s. 77)

Kromě výše zmíněných příčin existuje ještě teorie, podle které výkyvy v ekonomice souvisejí s mírou státních zásahů do ekonomiky dané země. Tyto zásahy si kladou za cíl ekonomiku usměrňovat „žádoucím“ a „vhodným“ směrem. Toto pojetí se však může setkávat s kritikou ve smyslu toho, jaká je definice vhodného stavu, ke kterému zásahy směřují. Pro zásahy tohoto typu je také charakteristická určitá časová setrvačnost, tudíž to, co se zdálo být vhodným řešením v době zásahu, nemusí být v delším časovém horizontu aktuální. Hospodářské cykly je možno členit na krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé. K vyjádření průběhu hospodářského cyklu je používán hrubý domácí produkt. (BRČÁK, 2012, s. 187 - 188)

Kolísání ekonomiky je způsobeno buď ze strany agregátní poptávky (poptávkový šok) nebo agregátní nabídky (nabídkový šok). Rozlišujeme negativní a pozitivní šoky, kdy pozitivní zapříčiňují expanzi a negativní naopak recesi. (PAVELKA, 2007, s. 104)

3.3.3. Politický cyklus

Politický cyklus souvisí se střídáním vlád, z nichž každá svým specifickým způsobem vykonává hospodářskou politiku daného státu. Socialisticky zaměřené vlády zpravidla ovlivňují růst ekonomiky pozitivními poptávkovými šoky. Pozitivní poptávkové šoky urychlují hospodářský růst, ovšem za cenu zvýšení cenové hladiny. Liberálně orientované pravicové vlády provádějí hospodářskou politiku opačným způsobem. Dbají na snižování inflace a omezují tak stimuly vedoucí k růstu ekonomiky. V některých případech politický cyklus vyjadřuje stav po volbách, kdy nově vládnoucí strana podniká negativně vnímané kroky, zatímco před volbami se strany snaží získat voliče prostřednictvím různých slibů (snížení daní apod.). (KRAFT, BEDNÁŘOVÁ, KOCOUREK, 2009, s. 76)

3.4. Fiskální politika

„Vládní pohled na ekonomiku by mohl být shrnut do těchto krátkých fází: Pokud se to hýbe, zdaň to. Pokud se to stále hýbe, reguluj to. A pokud se to přestane hýbat, dotuj to.“

Ronald Reagan (prezident Spojených států amerických v letech 1981- 1989)

Pavelka (2009, s. 218) definuje fiskální politiku následovně:

„Fiskální politika znamená ovlivňování ekonomiky prostřednictvím veřejných rozpočtů – a to jak prostřednictvím příjmové, tak výdajové stránky. Cílem je zajistit makroekonomickou stabilitu – zejména stabilní ekonomický růst, nízkou nezaměstnanost a stabilní cenovou hladinu.“

Názory na fiskální politiku se různí, část ekonomů je pro vládní zásahy, část je kategoricky odmítá.

3.4.1. Cíle fiskální politiky

V rámci hospodářského cyklu, kdy dochází ke kolísání reálného hrubého domácího produktu kolem potenciálního produktu, není pro ekonomiku dané země ideální ani jedna z extrémních situací, které mohou nastat. Jedná se o nadměrný růst ekonomiky nebo naopak hlubší propad.

Základními cíli fiskální politiky je:

- udržování ekonomického růstu
- udržování vysoké zaměstnanosti
- tlumení výkyvů hospodářského cyklu (BRČÁK, 2012, s. 105)

3.4.2. Nástroje fiskální politiky

Fiskální politika je realizována prostřednictvím tzv. vestavěných stabilizátorů a tzv. diskrétních opatření (záměrných opatření).

- Vestavěné stabilizátory

Vestavěné stabilizátory jsou mechanismy tržní ekonomiky, které působí trvale, automaticky a jsou nezávislé na vládních zásadách a opatřeních hospodářské politiky. Jsou instalovány vládou, aby byl trh schopen efektivně využít výrobní faktory, a mají za úkol vyrovnávat výkyvy hospodářského cyklu. Jedním z mechanismů je stabilní daňová soustava, která by měla fungovat tak, aby v době expanze i recese vyvažovala příjmy státního rozpočtu. V praxi to znamená, že v období ekonomického růstu a s tím souvisejícího růstu důchodu, je odváděno větší množství peněz v podobě daní do státního rozpočtu. Naopak v případě ekonomické recese se výše odvodů snižuje. V takové situaci stát může použít příjmy z období růstu ekonomiky k pokrytí výdajů, které souvisí s jejím propadem. Dalším vestavěným stabilizátorem je pojistné sociálního zabezpečení, garantovaný výkup zemědělské produkce, progresivní daň z příjmu, pojištění v nezaměstnanosti nebo subvence k cenám zemědělské produkce. (KRAFT, BEDNÁŘOVÁ, KOCOUREK, 2009, s. 83)

- Diskrétní (spojité) opatření

Diskrétní politika svým způsobem doplňuje vestavěné stabilizátory. Jedná se o krátkodobá, jednorázová opatření, která jsou schvalována státními orgány (zpravidla parlamentem). Příkladem je změna daňových sazeb nebo změna výše a struktury státního rozpočtu. Tento druh změn ovlivňuje agregátní poptávku a nabídku a s tím související velikost hrubého domácího produktu. Diskrétní opatření jsou veřejné práce a výdajové programy, programy směřující k vytváření nových pracovních míst financované vládou, změny daní pro fyzické a právnické osoby apod. (BRČÁK, 2012, s. 106)

3.4.3. Typy fiskální politiky

Z hlediska typové klasifikace rozlišujeme dva typy fiskální politiky – expanzivní a restriktivní. Kombinace obou typů fiskální politiky, která je běžně využívána v praxi, se nazývá fiskální mix.

- Restriktivní fiskální politika

V případě, že stát provádí restriktivní fiskální politiku, dochází ke zpomalení růstu produktu při změně jednotlivých položek agregátní poptávky. Zpomalení nastává v důsledku omezení, případně snižování agregátní poptávky. V rámci restriktivní fiskální politiky je definován pojem inflační mezera. Tímto pojmem se označuje situace, kdy je výše potenciálního produktu překročena výší aktuálního produktu. Pokud dojde k vytvoření inflační mezery, dochází k tzv. přehřátí ekonomiky. Fiskální restrikce jako nástroj stabilizační politiky přichází v úvahu ve chvíli, kdy nastává zvyšování úrovně aktuálního produktu a s tím související zvyšování cenové hladiny. Fiskální restrikce je zaměřena na snížení míry inflace za cenu snížení hrubého domácího produktu a zvýšení míry nezaměstnanosti. (OCHRANA, PAVEL, VÍTEK, 2010, s. 79 - 80)

- Expanzivní fiskální politika

Expanzivní fiskální politika je uplatňována v případě, že se ekonomika nachází v období propadu a jejím záměrem je zvýšení úrovně produktu a snížení míry nezaměstnanosti. Cenou za využití tohoto typu fiskální politiky je obvykle zvýšení cenové hladiny. Expanzivní fiskální politika znamená růst agregátní poptávky, potažmo produktu, za předpokladu, že roste soukromá spotřeba, soukromé investice a vládní výdaje. (OCHRANA, PAVEL, VÍTEK, 2010, s. 79)

3.4.4. Poptávkově zaměřená fiskální politika

Vládní orgány mohou ovlivňovat všechny čtyři složky agregátní poptávky, což jsou investice, spotřeba, vládní výdaje a čistý export. Objem investic může být vládou ovlivňován mírou zdanění dosahovaného zisku firem. Úroveň spotřeby souvisí se změnami daňových sazeb v rámci výše osobního důchodu. Přímý vliv na výši vládních výdajů mají samotné

vládní orgány. Dále existuje možnost zavedení subvencí exportérům, čímž se vytváří prostor pro podporu exportu dané země. Další variantou je změna dovozního cla, které ovlivňuje import. Všechna výše popsaná opatření mají vliv na agregátní poptávku a s tím související úroveň produktu. (JUREČKA, 2010, s. 194)

3.4.5. Nabídkově zaměřená fiskální politika

Nabídkově zaměřená fiskální politika se orientuje především na důsledky hospodářské politiky pro nabídkovou stranu ekonomiky a její růst. Cílem je co největší podpora subjektů a procesů, které se podílí na vytváření hospodářského bohatství a zároveň minimalizace státních zásahů, které mohou upozadit iniciativní tendence. (JUREČKA, 2010, s. 200)

3.4.6. Problémy fiskální politiky

V úvodu kapitoly byly uvedeny hlavní cíle fiskální politiky, kterými je stabilní ekonomický růst, cenová hladina a nízká míra nezaměstnanosti. V cestě za naplněním zmiňovaných cílů však může dojít k řadě problémů, které jsou zapříčiněny prováděním fiskální politiky. Jako příklady budou uvedeny dva z nich – vytěšňovací efekt a časové zpoždění.

Vytěšňovací efekt je v souvislosti s problémy fiskální politiky zmiňován nejčastěji. K tomuto efektu dochází v případě, že vládní výdaje při uplatňování expanzivní fiskální politiky vytěšňují soukromé investiční výdaje. Pokles výše soukromých investic může zapříčinit snížení úrovně produktu, čímž je potlačován původní záměr.

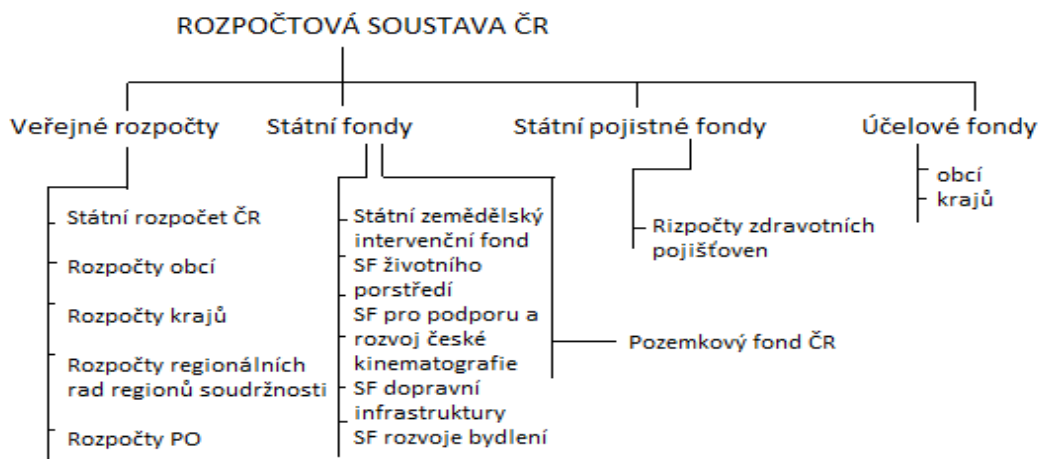
K časovému zpoždění zavedených opatření dochází obvykle z důvodu určité setrvačnosti po zavedení opatření fiskální politiky. V praxi to znamená, že pokud vláda například v období recese schválí úkony, které mají za úkol danou situaci řešit, může být v době zavedení opatření původní problém neaktuální. V případě schválení výše daní podává návrh ministr financí, následně ho schvaluje vláda, parlament a nakonec je nutný podpis prezidenta. Tento proces obvykle zabere určitý čas. Pokud jsou v praxi aplikována opatření, která plně nekorespondují s nastalou situací, může dojít ke změnám cenové hladiny. (PAVELKA, 2007, s. 236 – 237)

3.5. Rozpočtová soustava

Rozpočtová soustava je tvořena třemi hlavními složkami – soustavou peněžních fondů, soustavou rozpočtových vztahů uvnitř rozpočtové soustavy a soustavou orgánů a institucí, které se starají o tvorbu, rozdělování a užití veřejných rozpočtů a mimorozpočtových fondů. V rámci vymezené finanční alokace by měly být všechny uvedené složky v maximální možné výši efektivní. Příkladem uvedených orgánů a institucí je Ministerstvo financí nebo různé daňové úřady. Orgány, které figurují v rozpočtovém procesu, jsou odvozeny od státního a právního uspořádání v dané zemi. Mezi jednotlivé články rozpočtové soustavy je možno zařadit soustavu veřejných rozpočtů, které zahrnují státní rozpočet a decentralizované rozpočty na úrovních státní samosprávy, které tvoří finanční systém státu. Dále je zde zahrnuta soustava mimorozpočtových fondů a rozpočty vládních neziskových organizací, které představují finanční systém příslušného subjektu územní samosprávy.

Zmíněné finanční fondy se vytváří, rozdělují a používají na principu neekvivalence, nenávratnosti a nedobrovolnosti. (PEKOVÁ, PILNÝ, JETMAR, 2008, s. 196 – 197)

Obrázek 3: Rozpočtová soustava v České republice

Zdroj: Vlastní zpracování (PEKOVÁ, PILNÝ, JETMAR, 2008, s. 204)

3.5.1. Veřejné rozpočty

Obvykle je veřejný rozpočet sestavován na jeden kalendářní rok, tak je tomu i v případě České republiky. Zároveň může probíhat tvorba střednědobého a dlouhodobého rozpočtového výhledu.

„Veřejný rozpočet je:

- *decentralizovaným peněžním fondem, který se tvoří, rozděluje a používá na principu nenávratnosti, neekvivalence a nedobrovolnosti;*
- *účetní bilancí, která bilancuje příjmy a výdaje rozpočtu;*
- *rozpočtovým plánem na rozpočtové období (kalendářní rok);*
- *nástrojem obecní politiky, který slouží k splnění volebních programů“ (MÁČE, 2012, s. 418)*

3.5.2. Soustava veřejných rozpočtů

Podstatným rysem pro fungování veřejných rozpočtů je vytváření veřejných fondů prostřednictvím rozdělování důchodů ekonomických subjektů zejména v podobě daní.

Důchody jsou následně přerozdělovány a pomáhají vytvářet důchody například pro výplaty sociálních dávek nebo mezd státních zaměstnanců. Úkolem každého veřejného rozpočtu je zajištění infrastruktury pro fungování veřejných financí a stabilizace ekonomiky dané země.

Veřejný rozpočet obvykle koresponduje s vládní politikou a stává se nástrojem k jejímu prosazování.

Soustava veřejných rozpočtů zahrnuje:

- nadnárodní rozpočet
- ústřední (státní) rozpočet
- rozpočty územní samosprávy
- rozpočty veřejných fondů
- rozpočty veřejných podniků, neziskových organizací, zdravotních pojišťoven

Do soustavy veřejných rozpočtů v České republice patří:

- státní rozpočet
- rozpočty měst, obcí a krajů
- rozpočty příspěvkových organizací (ČERNOHORSKÝ, TEPLÝ, 2011, s. 280)

3.6. Státní rozpočet

Státní rozpočet je hlavním nástrojem provádění hospodářské politiky. Rozpočet představuje soustavu veřejných rozpočtů, jejichž pomocí je zaznamenávána tvorba a užití centralizovaných veřejných fondů vládou v určitém časovém úseku. Státní rozpočet stojí v pomyslné hierarchii nejvýše, dále existují ještě rozpočty územní, účelové fondy apod. Státní rozpočet zahrnuje rozpočtové příjmy a rozpočtové výdaje. Na výdajích celé rozpočtové soustavy se podílí přibližně z 80%. Státní rozpočet představuje centralizovaný finanční fond, zároveň je nejdůležitější bilancí státu, o které vypovídá stav rozpočtového salda, a v neposlední řadě je závazným finančním plánem dané země a významným nástrojem provádění rozpočtové politiky. Státní rozpočet může být nástrojem k výraznému ovlivňování ekonomiky a stabilizační politiky státu. (PEKOVÁ, PILNÝ, JETMAR, 2008, s. 253 - 255)

3.6.1. Proces tvorby státního rozpočtu v ČR

Státní rozpočet je připravován v podobě zákona, s jehož návrhem přijde vláda a následně je schválen Parlamentem České republiky. Proces tvorby a schválení je upraven zákonem o rozpočtových pravidlech. Na sestavování státního rozpočtu se podílí několik subjektů, zejména se jedná o Ministerstvo financí, dále jsou to správci kapitol, státní fondy a územní samosprávné celky. Podstatný vliv na konečnou podobu státního rozpočtu mají výsledky hospodaření státu v předešlém rozpočtovém období. Dalšími faktory jsou cíle a záměry zvolené hospodářské politiky daného státu a predikce ekonomického vývoje. Ministerstvo financí předkládá vládě ke schválení tzv. návrh zákona o státním rozpočtu. Účet státního rozpočtu je spravován Českou národní bankou.

Příjmová i výdajová stránka rozpočtu je rozdělena na jednotlivé kapitoly, které vymezují okruh působnosti a odpovědnosti všech zúčastněných orgánů. V průběhu tvorby státního rozpočtu je vytvářen rozpočtový výhled na delší časové období – tzv. střednědobý výhled. Návrh je následně vládou předán k projednání a schválení Poslanecké sněmovně. Lhůta pro předložení návrhu zákona předsedovi Poslanecké sněmovny je stanovena na tři měsíce před počátkem rozpočtového roku. Předseda Poslanecké sněmovny poté předá návrh k projednání rozpočtovým výborem. V prvním čtení zákona je diskutována výše příjmů a výdajů, rozpočtové saldo a způsoby jeho správy, souvztažnost k rozpočtům vyšších samosprávních celků a obcí a rozdělení kompetencí jednotlivých zúčastněných subjektů. Následně probíhají dvě další čtení, během kterých může dojít ke schválení rozpočtu a doporučení změn. V této souvislosti probíhá rozprava a jsou tvořeny pozměňovací návrhy státního rozpočtu. V závěrečném čtení, tedy třetím, jsou laděny poslední detaily týkající se nové podoby státního rozpočtu – například korekce gramatických chyb apod. Rozpočtový zákon vchází v platnost po schválení.

V případě, že nedojde ke schválení rozpočtu k počátku rozpočtového roku, stát se řídí pomocí tzv. rozpočtového provizoria. Rozpočtové provizorium je řízeno totožným časovým obdobím uplynulého roku.

V průběhu rozpočtového roku přebírá za plnění státního rozpočtu odpovědnost Poslanecká sněmovna, která je povinna po uplynutí pololetí předložit zprávu o dosavadním průběhu.

Po uplynutí rozpočtového období jsou vytvářeny závěrečné účty, jejichž návrh se stejně jako návrh státního rozpočtu, předkládá ke schválení Poslanecké sněmovně a to do 30. dubna následujícího roku. (Finance.cz, ©2009)

3.6.2. Rozpočtové příjmy a výdaje

Příjmy a výdaje státního rozpočtu se zaznamenávají na jednom běžném účtu, který je v ČR veden u České národní banky (ČNB). Rozpočtová likvidita je řízena prostřednictvím státní pokladny, která má za úkol zajištění provedení výdajových transakcí státu.

V České republice jsou úkony související se státním rozpočtem upraveny zákonem o rozpočtových pravidlech. (Monitor, ©2013)

V následujícím výčtu jsou vyjmenovány složky rozpočtových příjmů a výdajů dle Brčáka a Sekerky. (2010, s. 215)

„ Rozpočtové příjmy:

- *daně*
  - *přímé, které jsou vázány k určitému důchodu nebo majetku (daň z příjmu, daň dědická, daň darovací, daň silniční apod.*
  - *nepřímé, jako daň z přidané hodnoty (DPH), daň spotřební, cla apod.;*
- *přijaté úroky, příjmy z pronájmu majetku;*
- *příjmy z prodeje majetku;*
- *přijaté dotace (významné zejména u územních rozpočtů);*

Rozpočtové výdaje:

- *výdaje sociálního charakteru v podobě transferových plateb (podpory, dávky, příspěvky);*
- *vládní nákupy představující například financování běžných a investičních výdajů vlády ve školství, zdravotnictví, v obraně státu, policie, soudy atd.;*
- *transferové platby podnikům v podobě subvencí v oblastech jako je doprava, zemědělství, podpora exportu aj.;*
- *v neposlední řadě i úrok z veřejného dluhu.“*

Prostřednictvím následujících schémat jsou jasně vyznačeny vztahy mezi příjmovými a výdajovými položkami státního rozpočtu v návaznosti na druh příjmu, tj. návratnými příjmy a nenávratnými příjmy. O běžném rozpočtu hovoříme v souvislosti s nenávratnými příjmy, o kapitálovém v případě návratných příjmů. Na straně výdajových položek vznikají z nenávratných příjmů běžné (neinvestiční) výdaje a z návratných výdajů kapitálové (investiční) výdaje.

Nejvýznamnější položkou příjmové stránky státního rozpočtu jsou běžné příjmy. Součástí běžných příjmů jsou daňové příjmy, zejména sdílené daně, mezi které patří daň z příjmu, daň z přidané hodnoty nebo daň z minerálních olejů, a příjmy z jednorázové nepřímé selektivní daně – cla. Jedná se o výlučný příjem státního rozpočtu, po vstupu České republiky do Evropské unie jsou odváděny do jejího rozpočtu.

Dále jsou v daňových běžných příjmech zahrnuty povinné příspěvky na sociální zabezpečení a sociální politiku zaměstnanosti a správní poplatky.

Do nedaňových příjmů zařazujeme příjmy z pronájmu majetku, odvody České národní banky, přijaté úroky, přijaté sankce za porušení rozpočtové kázně apod.

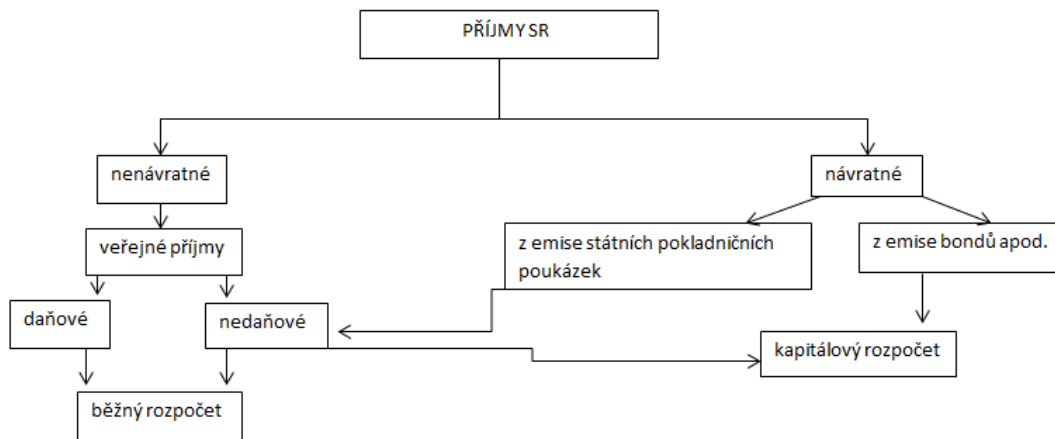
Kapitálové příjmy tvoří velmi zanedbatelnou část příjmů státního rozpočtu. Patří mezi ně například příjem z prodeje nemovitého majetku nebo přijaté splátky z vládních úvěrů a půjček.

Prostřednictvím výdajů státního rozpočtu je v tuzemsku rozdělováno přibližně 40% hodnoty hrubého domácího produktu. Podstatnou část výdajové části rozpočtu tvoří běžné výdaje, konkrétně se jedná o transfery. Kapitálové výdaje jsou stejně jako v případě příjmové stránky rozpočtu v zanedbatelné výši. Peněžní prostředky se ze státní pokladny čerpají na různé účely. V první řadě vyjmenujme vládní nákupy, transfery na financování běžných i kapitálových potřeb veřejnoprávních neziskových organizací, transfery obyvatelstvu (starobní důchody, dávky sociální podpory apod.) a dotace návratné a nenávratné. Běžné výdaje státního rozpočtu je možno rozdělit na alokační a redistribuční. Mezi alokační patří mzdy a platy, povinné pojistné za zaměstnance, materiálové výdaje, energie apod. Do redistribučních výdajů jsou zařazeny transfery, úroky, sociální dávky a další. (PEKOVÁ, PILNÝ, JETMAR, 2008, s. 255 – 258)

Výdaje, které vláda musí vynaložit nezávisle na svém rozhodnutí, jsou rozděleny na tzv. mandatorní výdaje vyplývající ze zákona (výdaje na starobní důchody, dávky nemocenského pojištění, dávky státní sociální podpory, dávky v nezaměstnanosti a výdaje na dluhovou službu) a tzv. ostatní mandatorní výdaje vyplývající ze smluvních závazků země (státní

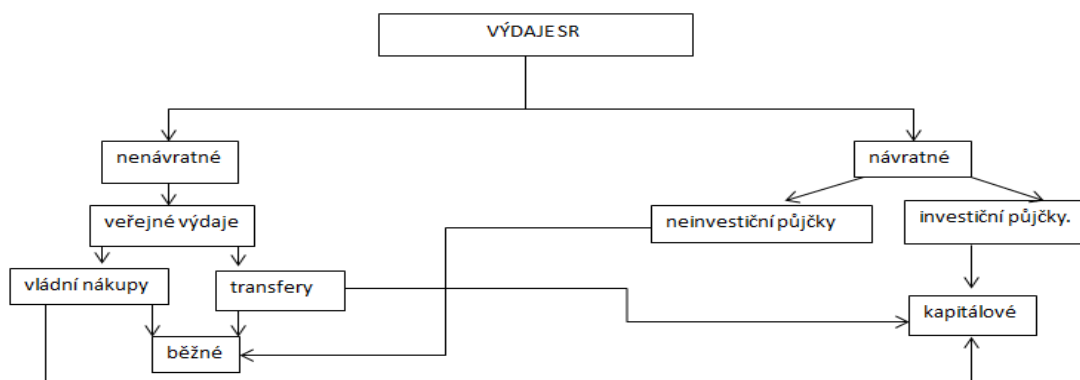
záruky, transfery mezinárodním organizacím, příspěvky do rozpočtu EU). (KLAUS, 2013, s. 122 – 123)

Obrázek 4: Příjmy státního rozpočtu

Zdroj: Vlastní zpracování (PEKOVÁ, PILNÝ, JETMAR, 2008, s. 257)

Obrázek 5: Výdaje státního rozpočtu

Zdroj: Vlastní zpracování (PEKOVÁ, PILNÝ, JETMAR, 2008, s. 257)

3.6.3. Daňový systém ČR

Do daňového systému České republiky zahrnujeme uvalení daně na majetek, spotřebu a příjmy. Výběh, placení a vymáhání daní je v tuzemsku upraveno daňovým řádem nebo přímo daňovým zákonem. Elementární funkcí zdaňování je zajištění financování veřejných

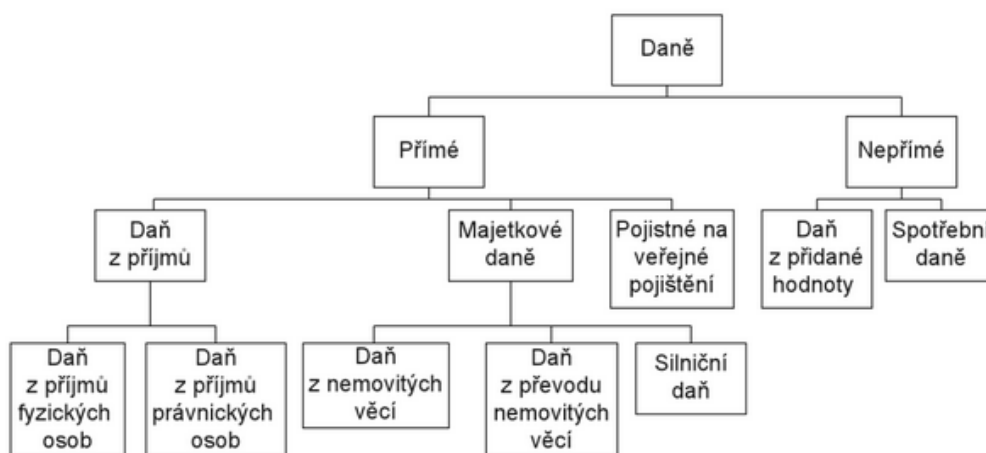
výdajů státu, tj. naplnění fiskální funkce daní. Mezi další funkce daní je možno zařadit funkci alokační, redistribuční nebo stabilizační.

Daňové příjmy se člení z hlediska ekonomického nebo právního. Platba, která je pojmenována jako „daň“, naplňuje svou podstatu v právním slova smyslu. Druhý pohled, ekonomický, začleňuje do daňových příjmů všechny platby veřejnému sektoru, které korespondují s definicí daňových příjmů. To znamená, že jsou vždy podepřeny zákonem, jsou nenávratné, mohou být neúčelové a neekvivalentní – není za ně konkrétní protiplnění. Určení však má své výjimky – například v případě silniční daně, která je považována za účelovou.

Nejčastěji rozdělujeme daně na přímé a nepřímé. Mezi přímé daně jsou zařazeny daně majetkové a důchodové. Nepřímá daň je univerzální daň z přidané hodnoty a specifické spotřební daně. Příjmy jsou zdaňovány prostřednictvím daní z příjmu fyzických a právnických osob a pojistným na veřejné pojištění, tj. zdravotní a důchodové pojištění. Majetek obyvatel je zdaňován buď jednorázově, nebo průběžně. Mezi průběžné každoroční daně jsou zařazeny daně z držby nemovitostí, daně z aut nebo daně z bohatství. Do jednorázových daní jsou zahrnuty daně související se změnou vlastníka majetku – dědické a darovací daně, daně z převodu movitého a nemovitého majetku apod. Do všeobecných spotřebních daní patří daň z přidané hodnoty nebo daň z prodeje, cla. (MAAYTOVÁ, OCHRANA, PAVEL, 2015, s. 108 – 110)

Následující schéma slouží k lepšímu pochopení daňového systému České republiky. Schéma znázorňuje členění daní na přímé a nepřímé, které se dále dělí na daň z příjmu, majetkové daně, pojistné na veřejné pojištění, daň z přidané hodnoty a spotřební daň.

Obrázek 6: Členění daní v České republice

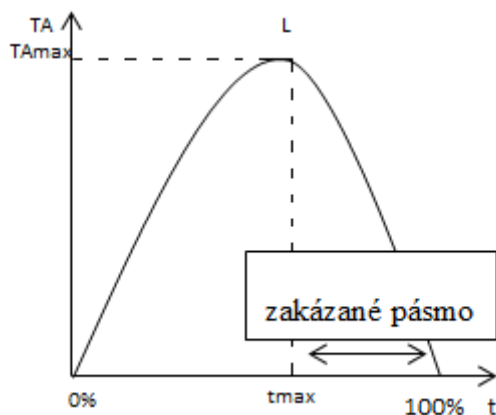
Zdroj: Vlastní zpracování (MAAYTOVÁ, OCHRANA, PAVEL, 2015, s. 109)

3.6.4. Lafferova křivka

Schopnost daňového systému dané země zajišťovat státu odpovídající příjmy, se nazývá fiskální efektivita daní. Souvisí jak s možností uplatňování legitimních způsobů snižování daňových odvodů, tak i s možností provádění nezákonných daňových úniků. Efektivita úzce souvisí se složitostí daňového systému, s jeho nedokonalostmi a nejasnostmi, ale i s výší sazeb daní, které mohou od určité výše podněcovat k nelegálnímu jednání. V rámci zvyšování fiskální efektivity daní mohou existovat tendence k přenesení hlavní daňové zátěže na zdanění spotřeby, tzn. zvýraznění úlohy nepřímých daní oproti daňovému zatížení jednotlivců.

Zmíněnou souvislost zachycuje Lafferova křivka, která ukazuje vztah výše daňových příjmů státu a výši daňového zatížení firem a jednotlivců. Křivka má tvar paraboly, nejprve vykazuje rostoucí tendenci, od určité úrovně dochází k poklesu. Její průběh odráží skutečnost, že příjem státu z daně se s rostoucí výší zdanění v první řadě zvyšuje, ale pokud míra zdanění přesáhne určitou úroveň, může docházet na straně příjmů státu z daně k poklesu. Za příčinu lze považovat zpravidla tendence ekonomických subjektů daného státu k přesunu do zahraničí, k provádění daňových úniků nebo pokles motivace k práci a investicím. (URBAN, 2011, s. 412)

Obrázek 7: Lafferova křivka v závislosti na výnosu z daní TA a daňové sazby t

TA ..... celkové daňové výnosy

t ..... míra zdanění

L ..... Lafferův bod

Zdroj: Vlastní zpracování (KRAFT, BEDNÁŘOVÁ, KOCOUREK, 2008, s. 86)

3.6.5. Salda státního rozpočtu

Státní rozpočet je rozlišován jako schodkový (deficitní), přebytkový nebo vyrovnaný v závislosti na tom, jestli na konci rozpočtového období převažují příjmy státního rozpočtu nad výdaji nebo naopak.

O přebytkovém státním rozpočtu hovoříme v případě, že převažují příjmy nad výdaji. V praxi se vyskytuje jen velmi výjimečně, například při nutnosti splácet vysoký zahraniční dluh (například Rumunsko v 70. letech 20. století). Takový stav má sice protiinflační charakter, ale z dlouhodobého hlediska má na vývoj ekonomiky negativní vliv.

Vyrovnaný státní rozpočet značí situaci, kdy dochází k rovnosti příjmů a výdajů. V rámci vyspělých tržních ekonomik je spíše méně obvyklý, v České republice byl aplikován v první polovině 90. let 20. století. Pozitivním vlivem vyrovnaného státního rozpočtu je fakt, že nevyvolává inflaci. Relativně malé predikované výdaje vyžadují jen malé příjmy státního rozpočtu, potažmo nízké zatížení daněmi nestimulující zvyšování cen. Za negativum vyrovnaného rozpočtu je považována nízká míra růstu produktu. Typickým příkladem

vyrovnaného státního rozpočtu je rozpočet Evropské unie. (KRAFT, BEDNÁŘOVÁ, KOCOUREK, 2009, s. 89)

Deficit státního rozpočtu je možno rozdělit na strukturální a cyklický, přičemž rozdělení závisí na příčině vzniku deficitu. V období růstu ekonomiky je úkolem vestavěných stabilizátorů ekonomiky vytvářet přebytek příjmů státního rozpočtu nad jeho výdaji. Naopak v případě ekonomické recese je vytvářen prostor pro vznik rozpočtového deficitu.

K dlouhodobému vyrovnávání rozpočtu dochází, pokud vestavěné stabilizátory fungují tak, jak mají, a ekonomika je měnově stabilní. Cyklický deficit reflektuje daňové změny a rozpočtové výdaje, které souvisejí s výkyvy hlavních makroekonomických ukazatelů dané země. Strukturální deficit vzniká jako důsledek provádění expanzivní fiskální politiky, kdy výdaje dlouhodobě převažují nad příjmy. Spouštěcím mechanismem jsou v takovém případě snížené daně nebo vyšší výdaje státu.

Strukturální deficit má na rozdíl od cyklického negativní vliv na vývoj ekonomiky. V takové situaci dochází k útlumu soukromých investičních výdajů a zároveň může přispívat k měnové inflaci.

V období, kdy ekonomika vykazuje rostoucí tendenci, dochází k přebytku na straně příjmů státního rozpočtu nad jeho výdaji. Prostřednictvím tohoto přebytku je naopak v době hospodářské recese financován deficit. V této situaci je státní rozpočet nezávislý na výkyvech ekonomiky. Ovšem tímto způsobem lze postupovat pouze v případě, že se jedná o cyklický deficit státního rozpočtu.

Cyklický deficit nemá z dlouhodobého hlediska vliv na vývoj hospodářství. Oproti tomu v situaci, kdy dojde ke vzniku strukturálního deficitu, nedochází k vyrovnávání deficitu výše uvedeným způsobem.

Strukturální deficit způsobuje růst úrokových sazeb, pokles soukromých investičních výdajů a další negativní jevy týkající se vývoje reálného produktu, nezaměstnanosti a inflace.

K tomu, aby stát pokryl výdaje na pokrytí deficitu, si musí půjčovat peníze na finančních trzích, například v podobě operací na volném trhu. Soukromým investorům v takové situaci konkurují státní orgány, což má za následek vznik vytěšňovacího efektu – vytěšňování soukromých investic.

Zvláštní postavení zaujímá v rámci operací týkajících se deficitu státního rozpočtu Česká národní banka. Snahou je vytvořit pro ni relativně nezávislou pozici, a to z toho důvodu, aby nedocházelo k tzv. monetizaci státního dluhu. K monetizaci deficitu dochází v případě, že centrální banka pokrývá deficit státního rozpočtu prostřednictvím emise peněz, v důsledku čehož roste množství peněz v ekonomice. To má za následek růst cenové hladiny a dochází k inflaci. Proto má v řadě zemí centrální banka na státu nezávislou pozici. (BRČÁK, SEKERKA, 2010, s. 218 – 219)

3.7. Veřejný dluh

Veřejný dluh je dle Černohorského a Teplého popsán v následující definici. (2011, s. 291)

„Veřejný dluh představuje souhrn všech závazků veřejných rozpočtů a institucí (např. mimorozpočtových fondů, zdravotních pojišťoven) spadajících do veřejného sektoru vůči ostatním subjektům.

V praxi se rozlišuje veřejný a státní dluh. Státní dluh je chápán jako pohledávka ostatních subjektů vůči centrální vládě a na ní přímo navázaných institucí. Státní dluh představuje kolem 90% veřejného dluhu.“

V rámci tématu týkajícího se problému veřejného dluhu je vhodné odlišit dluh od deficitu, který byl zmiňován v předchozí kapitole. Rozdíl je popsán podle Samuelsona a Nordhause (2007, s. 710) následujícím způsobem:

„Veřejný dluh tvoří momentální hodnotu veškerých závazků; deficit označuje tok nových závazků za určitou dobu, danou tím, že výdaje vlády převyšují jeho příjmy“

Státní dluh České republiky je možno rozdělit na základě dvou odlišných hledisek.

Prvním z nich je rozdělení podle místa vzniku dluhového nástroje na domácí a zahraniční dluh. Do domácího dluhu patří například státní pokladniční poukázky, státní střednědobé a dlouhodobé dluhopisy apod. Jako zahraniční dluh jsou označovány zahraniční emise dluhopisů nebo půjčky od Evropské investiční banky.

Další rozdělení se řídí podle obchodovatelnosti na finančních trzích. V rámci tohoto hlediska je dluh rozdělen na obchodovatelný a neobchodovatelný. Obchodovatelný dluh označuje státní pokladniční poukázky, státní střednědobé a dlouhodobé dluhopisy, zahraniční emise a případně další zdroje krytí. Do neobchodovatelného dluhu patří z velké části bankovní úvěry od Evropské investiční banky. (BRČÁK, 2012, s. 175 – 176)

3.7.1. Vznik státního dluhu

Vznik státního dluhu úzce souvisí s deficitem státního rozpočtu a kumulací schodkových rozpočtů dané země. Státní dluh je tvořen především dluhy centrální vlády a za příčiny jeho vzniku je považována buď příjmová, nebo výdajová strana státního rozpočtu. (BRČÁK, 2012, s. 176)

3.7.2. Měření státního dluhu a Maastrichtská kritéria

Míra zadlužení státu je hodnocena pomocí tzv. Maastrichtských kritérií. Takto zní definice kritérií od Ochrany, Pavla a Vítka (2010, s. 145):

„Míru zadlužení států v rámci Evropské unie hodnotí tzv. maastrichtská kritéria. Za oblast veřejných financí k nim patří kritérium schodku vládního sektoru k HDP v tržních cenách, maximálně 3% (vykazováno v metodice ESA 95), a kritérium hrubého veřejného dluhu k HDP – poměr hrubého dluhu vládního sektoru v nominální hodnotě k HDP v tržních cenách, který by neměl překročit 60% (vykazován v metodice ESA 95).“

3.7.3. Řízení státního dluhu

Řízením státního dluhu je v tuzemsku pověřeno Ministerstvo financí České republiky. Jeho cílem je v rámci řízení státního dluhu zajistit výpůjční potřeby centrální vlády a jejich platebních závazků za co nejnižší náklady z hlediska střednědobého a dlouhodobého horizontu. Důležitým faktorem pro řízení státního dluhu je taktéž uvážlivý stupeň rizika.

Od roku 2004 je prováděno řízení státního dluhu pomocí strategických cílů – targets. Strategické cíle jsou vytvářeny v závislosti na zkušenostech členských zemí Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj a na finančních analýzách dluhového portfolia.

V dlouhodobém horizontu se pomocí těchto cílů vymezuje prostor pro řízení portfolia státního dluhu. Důležitou roli zde zaujímá řízení rizik. Stává se jádrem koncepce alternativních dluhových strategií spolu s nastavováním kritérií a limitů. Zároveň zajišťuje minimalizaci nákladů z dlouhodobého hlediska. Zmíněné limity mají za úkol eliminovat negativní dopady v případné krizové situaci. Dluhová strategie se nesmí stávat příčinou krizového stavu daného státu.

Nástroje, které jsou Ministerstvem financí používány v souvislosti s řízením státního dluhu, jsou následující:

- státní dluhopisy
- státní pokladniční poukázky,
- střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy,
- repo operace,
- derivátové operace,
- přímé úvěry státu.

V rámci řízení státního dluhu v České republice dochází k financování státního dluhu prostřednictvím vydávání státních dluhopisů. Jako státní dluhopisy jsou označovány cenné papíry, které jsou vydávány Ministerstvem financí za účelem krytí deficitu státního rozpočtu. Na základě doby splatnosti jsou státní dluhopisy rozděleny na krátkodobé, střednědobé (do 5 let) nebo dlouhodobé (10 a více let). V případě, že vláda není schopna pokrýt zvýšené rozpočtové výdaje do jednoho roku, dochází k prodeji státních obligací s cílem krýt rozpočtový deficit. Z pohledu investorů jsou státní dluhopisy bezpečnou formou investování peněz, ovšem za cenu relativně nízkých výnosů. Zvýšení výnosů s sebou nese vyšší riziko investice. (BRČÁK, 2012, s. 177 – 178)

4. Vlastní práce

V rámci praktické části je v jejím úvodu zachycen dosavadní vývoj tuzemské ekonomiky v průběhu uplynulých deseti let, tj. od roku 2005 do současnosti, prostřednictvím hlavních makroekonomických ukazatelů. V další části je pozornost přesunuta směrem k rozpočtovému saldu České republiky a struktuře státního rozpočtu. S vývojem tuzemské rozpočtové bilance souvisí i poslední část práce, a to vývoj státního dluhu. Ve všech případech je průběh zaznamenáván nejprve samostatně, následně v porovnání se stejným typem ukazatelů v sousedních státech České republiky, tj. s Německem, Rakouskem, Polskem a Slovenskem.

4.1. Vývoj makroekonomických ukazatelů ČR

Pro zaznamenání vývoje ekonomiky v posledních deseti letech jsou vybrány tři z hlavních makroekonomických ukazatelů – hrubý domácí produkt (tempo jeho růstu), nezaměstnanost (míra nezaměstnanosti dle metodiky Eurostatu) a vývoj inflace. Stav zmíněných veličin je porovnán se stejnými ukazateli sousedních států České republiky v totožném časovém úseku.

4.1.1. Hrubý domácí produkt

Vývoj hrubého domácího produktu (dále jen HDP) prošel v posledních deseti letech situacemi, které by se místy daly považovat za extrémní. V tomto období ekonomika zažila jak ekonomickou expanzi, tak propady zapříčiněné různými jevy. Jedná se v první řadě o již zmíněný vliv hospodářské krize, která zavinila propad HDP v roce 2009 a období recese v roce 2012.

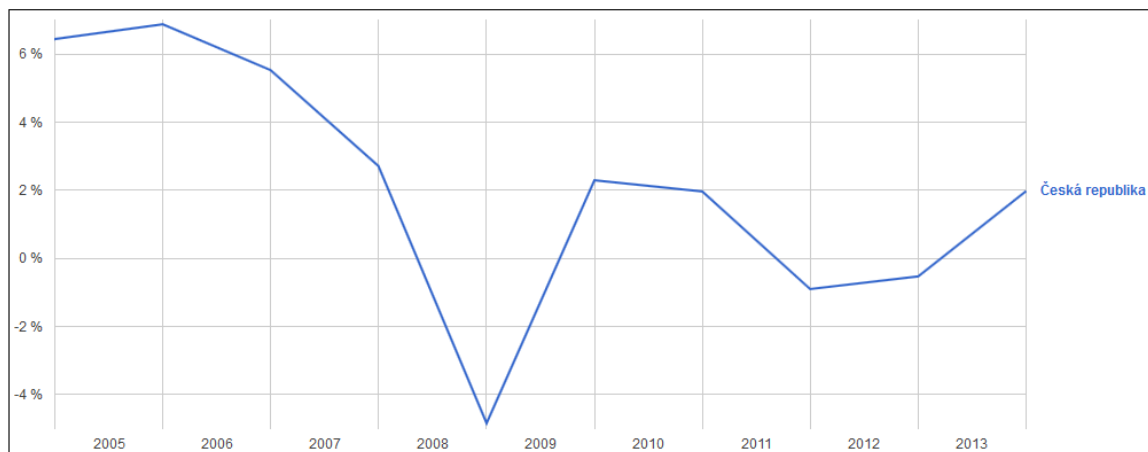
Tabulka 1: Vývoj hrubého domácího produktu ČR

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Tempo růstu HDP (%)	6,8	7	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,8	-1	-0,9	2	4,3
HDP (mld. Kč)	3116,1	3352,6	3662,6	3848,4	3759	3790,9	3823,4	3845,9	3883,8	4261,1	4477

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat Českého statistického úřadu

Následující graf zachycuje vývoj tuzemského tempa růstu HDP v letech 2005 – 2014.

Graf 1: Tempo růstu HDP ČR v letech 2005 – 2014 v %

Zdroj: Vlastní zpracování za pomoci aplikace Google Public Data a dat Světové banky

Na začátku sledovaného období, tj. roku 2005, byla hodnota tempa růstu tuzemského HDP ve výši 6,8 % a ekonomika se nacházela ve vzestupné fázi hospodářského cyklu. Přesto, že se v tomto období Česká republika vyrovnávala s následky ničivých povodní, ekonomice se nadprůměrně dařilo. Takto vysoké hodnoty byly zčásti zapříčiněny vstupem České republiky do Evropské unie, v důsledku čehož došlo k některým strukturálním změnám hlavních odvětví ovlivňujících tempo růstu HDP. Jedná se především o navýšení kapacit v rámci průmyslových odvětví. Zároveň vzrostly výdaje domácností na konečnou spotřebu. Všechny zmíněné faktory mohou v součinnosti podporovat ekonomický růst.

Následující rok 2006 byl rokem vykazujícím pokračující vzestupný trend ekonomiky České republiky, meziročně došlo ke zvýšení o 0,2 % a tempo růstu HDP se dostalo na hodnotu 7 %. Hrubý domácí produkt se oproti roku 2006 zvýšil o 236,5 mld. Kč a zaznamenaný růst překročil hodnoty predikované v makroekonomických výhledech budoucího vývoje. Expanze byla tažena především zvýšením domácí poptávky, zejména zvýšením tvorby hrubého fixního kapitálu a výdajů domácností na konečnou spotřebu. Příznivý vývoj ekonomiky pokračoval i v roce 2007, hodnota hrubého domácího produktu zaznamenala zvýšení o 310 mld. Kč oproti předchozímu roku, zejména díky pokračujícímu oživení domácí poptávky.

V roce 2008 začalo postupně docházet k zpomalování dynamiky tuzemského ekonomického růstu, zejména v posledním čtvrtletí roku, kdy Česká republika začala pociťovat zbrzdění světové ekonomiky i v souvislosti s oslabením objemu zahraničního obchodu. Nebýt tohoto vlivu, je pravděpodobné, že by díky rostoucím výdajům na konečnou spotřebu česká ekonomika dále sílila, jak tomu po většinu roku 2008 bylo. Navzdory útlumu na konci roku ekonomika rostla tempem 3,1 % a meziročně došlo k navýšení hodnoty hrubého domácího produktu o 185,8 mld. Kč.

Následujícího roku 2009 se ekonomika České republiky dostala do recese, tempo růstu HDP vykazovalo hodnotu - 4,5 %, došlo k poklesu o 89,4 mld. Kč oproti roku 2008. V průběhu tohoto období naplno udeřila hospodářská krize, která zasáhla většinu odvětví, která výrazněji ovlivňují ekonomický vývoj. Propad byl poměrně hluboký i z toho důvodu, že před krizovými lety byla ekonomika na vysoké úrovni. Ekonomika České republiky nebyla poznamenána samotnými problémy finančního trhu jako některé ostatní země. Přesto byla, jakožto stát s otevřenou ekonomikou, nastalou krizí zasažena. Pozitivní vliv na ekonomiku měla výše výdajů na konečnou spotřebu, ke zpomalování docházelo na straně zahraničního obchodu a tvorby hrubého kapitálu. Nabízí se tedy otázka, do jaké míry mohli vládní činitelé tento vývoj zvrátit či alespoň zmírnit. V případě celosvětové krize, která ochromila většinu ekonomik evropských i ostatních států, má však stát velmi omezené prostředky k ovlivňování nastalé situace.

V roce 2010 došlo k celkovému oživení světového obchodu, což mělo za následek zlepšení situace i v případě ekonomiky České republiky. Došlo k růstu tvorby hrubého kapitálu, spotřeba domácností však byla stále na nízké úrovni. Makroekonomický ukazatel tempa růstu HDP vykazoval hodnotu 2,5 %, což potvrzuje pozvolné zlepšování vývoje. Negativním faktorem mohla v tomto roce být počínající fiskální konsolidace, která počítala se zavedením řady restriktivních opatření s cílem zamezit zvyšování schodku rozpočtu a zadlužení země.

Následující rok se vyznačuje přetrvávajícími všeobecnými obavami společnosti o budoucí vývoj, vzhledem k narůstající dluhové krizi zvolila Česká republika, podobně jako ostatní evropské státy, cestu upevňování veřejných financí. Meziroční tempo růstu HDP bylo 1,8 %, ve druhé polovině roku však již docházelo ke stagnaci a nakonec i k poklesu tempa.

Pozitivním vlivem na hodnotu HDP bylo zvýšení objemu zahraničního obchodu a zvýšená dynamika odvětví zpracovatelského průmyslu, naopak negativní dopady byly zaznamenány v souvislosti s poklesem výdajů vlády na konečnou spotřebu a celkovým poklesem investic. Zacílení vlády na průběh konsolidace mohlo mít v tomto případě do určité míry negativní dopad na vývoj ekonomiky České republiky. V tomto případě vyvstává otázka, zda byl zvolený postup vhodný v souvislosti s nastalou situací. Určité utažení výdajů bylo nejspíše na místě, o razanci postupu by se ovšem dalo polemizovat vzhledem k propadu ekonomiky na konci roku. Příprava balíčků úsporných opatření, které byly sestaveny vládou s cílem zamezit dalšímu zhoršování fiskální situace, byla vykonána v relativně krátké době a jejich součástí byla řada kroků, které měly vést k meziročnímu zlepšení rozpočtového salda o poměrně výrazné hodnoty. Fiskální konsolidace bývá procesem vyžadujícím pro úspěšnou realizaci spíše delší období a postupné zavádění restriktivních opatření, proto by se dala vést diskuze ohledně míry razance zavedených opatření v tuzemsku. Nicméně vláda zavedla řadu restriktivních opatření, a nakolik a v jakých směrech došlo k úspěchu či neúspěchu opatření, bude vhodné posoudit až s ohledem na budoucí vývoj ekonomiky ČR.

Rok 2012 byl rokem recese, tempo růstu vykazovalo hodnotu – 1 %. Negativní vliv na vývoj HDP mělo snížení spotřeby domácností a pokles vládních výdajů na investice i spotřebu související se stále probíhající stabilizací veřejných financí. Z části tyto nepříznivé vlivy kompenzoval objem zahraničního obchodu, který vykazoval rostoucí tendenci. Snížení spotřeby domácností mohlo souviset s širším dopadem fiskální konsolidace, která se negativně projevila na vývoji reálného disponibilního důchodu, potažmo na poklesu investic z důvodu poklesu výdajů na údržbu a rozvoj infrastruktury. Fiskální konsolidace negativně ovlivnila vývoj tuzemské ekonomiky a nadále vyvstává otázka, zda by nemohlo dočasné omezení restriktivních opatření podpořit skomírající ekonomický vývoj a oživit domácí poptávku oproti soustředěné pozornosti na snižování běžných výdajů, mandatorních výdajů a zvyšování daňového zatížení s cílem snížit rozpočtový schodek a míru zadlužení ČR.

Během roku 2013 docházelo k velmi pozvolnému oživení tuzemské ekonomiky, recese dosáhla svého vrcholu v prvním čtvrtletí roku 2013, následující mezičtvrtletní přírůstky však byly stále nízké. V porovnání s hospodářskou krizí z roku 2009 byla sice recese z roku 2012 dvakrát méně intenzivní, nicméně trvala o polovinu delší dobu. Pozitivní vliv na vývoj ekonomiky mělo zvýšení výdajů na konečnou spotřebu, které bylo ovlivněno meziročním

růstem spotřeby vlády, naopak nepříznivě působil objem domácí poptávky a nově i segment zahraničního obchodu. Tempo reálného HDP činilo meziročně – 0,9 %, nicméně během roku docházelo i vzhledem k postupnému upouštění vlády od přísných restriktivních opatření k postupnému zotavování ekonomiky, důležitým faktorem je i subjektivní vnímání reality veřejností a s tím související důvěra ve zlepšení situace. V tomto kontextu se nabízí úvaha, zda se nedalo poměrně dlouho trvající recesi zamezit již během uplynulých dvou let, stejně jako v případě sousedních států České republiky. Téma porovnání bude proto předmětem zkoumání v následující kapitole.

Následující rok 2014 pokračoval v zavedeném trendu pozvolného ožívání ekonomiky, meziroční tempo růstu dosáhlo hodnoty 2 % a hodnota HDP vzrostla o 377,3 mld. Kč. Příznivý vývoj je tažen zejména domácí poptávkou, růstem soukromé i veřejné spotřeby a investic. Naopak pokles byl zaznamenán v případě salda zahraničního obchodu. V tomto období již vláda upustila od upevňování veřejných financí a začala se soustředit na pozvednutí tuzemské ekonomiky, což působilo na ekonomický vývoj pozitivně i ve smyslu důvěry veřejnosti v lepší budoucnost a s tím související podpoření spotřeby a míry investování.

Tabulka 2: Vývoj HDP v průběhu roku 2015

	1Q 2015	2Q 2015	3Q 2015	4Q 2015
Tempo růstu HDP (%)	+4	+4,6	+4,7	+4

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

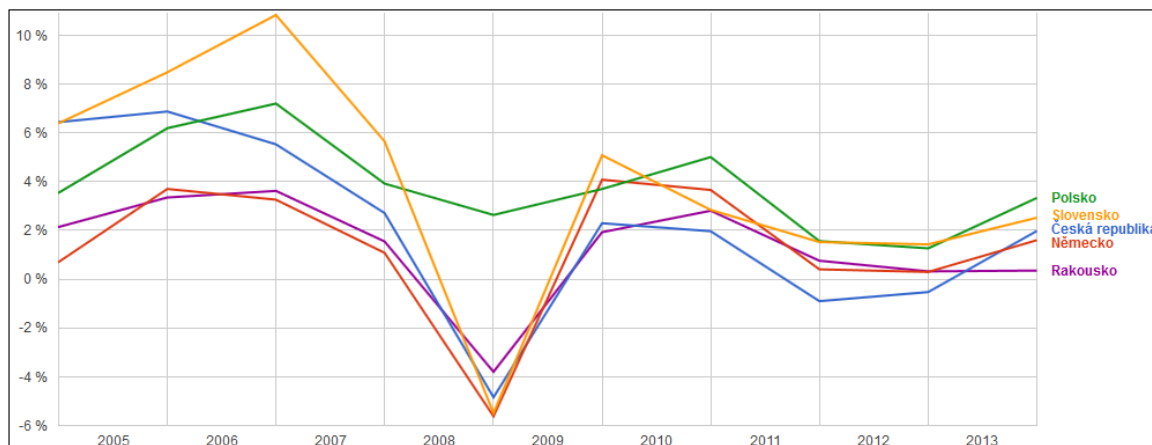
V současné době je již známo tempo růstu HDP za uplynulý rok 2015. Ekonomika rostla tempem 4,3 %. Takové číslo se zdá být na první pohled uspokojivé a dalo by se říct, že ekonomika České republiky je momentálně na velmi vysoké úrovni. Příznivý vývoj byl zaznamenán v souvislosti s většinou odvětví, růstovou tendencí vykazuje spotřeba domácností, tvorba zásob i míra investic, a to soukromých i veřejných. Tuzemská ekonomika je poháněna jak domácími, tak zahraničními faktory a dochází k nárůstu domácí poptávky. Příznivý vliv na ekonomický vývoj měla rovněž nízká cena pohonných hmot. Zůstává však otázkou, do jaké míry je růst způsoben čerpáním peněz z evropských fondů, které intenzivně probíhalo ke konci roku v souvislosti s končícím programovým obdobím působícím v letech

2007 - 2013. Z jaké části měl tento jev vliv na růst ekonomiky, je takéž předmětem sporů i mezi členy vlády. Koaliční partneři jsou přesvědčeni o správnosti svých kroků v rámci provádění hospodářské politiky státu a dávají s nimi do souvztažnosti vysokou míru tempa růstu HDP. Opozice si tímto faktem tak jistá není a interpretuje růst prostřednictvím teorie cyklického vývoje ekonomiky. Do jisté míry došlo k uvolnění investic a spotřeby ze státního rozpočtu, což mohlo mít na vyšší růst výrazný vliv. Ve chvíli, kdy budou k dispozici další průběžná data, bude možno zmíněné vlivy efektivněji posoudit.

Predikce ekonomického vývoje hovoří o ustálení budoucího tempa růstu na hodnotě 2,7 % pro rok 2016 a 2,6 % pro rok 2017. Vzhledem k vysoké meziroční srovnávací základně se jedná o příznivý odhad. Nadále se předpokládá podpora dynamiky domácí poptávky, růst spotřeby vlády i domácností a podpora investic. Příznivě by rovněž měl na ekonomiku působit pokračující trend levnějších pohonných hmot, i když zřejmě ne v takové míře jako v roce 2015. V průběhu následujícího období nejsou očekávány výraznější změny týkající se daňového zatížení, v průběhu roku 2016 a 2017 ovšem dojde k zavedení elektronické evidence tržeb, od které si vláda slibuje navýšení příjmové stránky státního rozpočtu. Vzhledem k aktuální geopolitické situaci týkající se migrační krize, která postihla část států EU, není možné jednoznačně předurčit budoucí trend vývoje. Je otázkou, nakolik bude tímto faktorem ovlivněna hospodářská situace přímo v ČR. Vzhledem k velké provázanosti zahraničního obchodu s ostatními státy EU, je z hlediska tuzemské ekonomiky velmi důležitý vývoj uprchlické krize i v rámci států EU, zejména v Německu, jež je pro ČR významným obchodním partnerem. Obecně lze tedy konstatovat, že pokud nedojde k významným šokům zapříčiněným výše uvedenými faktory, je možné předpokládat na základě současného vývoje pokračování započatého trendu i v následujících letech.

Níže uvedený graf vypovídá o průběhu tuzemského tempa růstu HDP ve vztahu k hodnotám, které jsou vykazovány sousedními státy v letech 2005 – 2014. V rámci kapitoly je rovněž uvedena tabulka zaznamenávající procentuální změnu objemu HDP v meziročním srovnání pro evropské státy.

Graf 2: Tempo růstu HDP ČR v porovnání se sousedními státy v %

Zdroj: Vlastní zpracování pomocí aplikace Google Public Data a dat Světové banky

Z výše uvedeného grafu je zřejmé, že hospodářská krize ovlivnila ekonomiky sousedních států podobným způsobem jako ekonomiku České republiky. Jediným státem, který má oproti ostatním výrazně plošší křivku tempa růstu HDP, je Polsko. Polsko je jediná země Evropské unie, která se v době krize nepropadla do recese a jeho ekonomika vykazuje již přes dvacet let stabilní ekonomický růst. V loňském roce polská ekonomika opět zrychlila, což může být zapříčiněno výrazným zvýšením celkové spotřeby, spotřeby domácností, investic i domácí poptávky. Polsko významně těží ze své pozice a sousedství s Německem, z velké části má na příznivý vývoj ekonomiky vliv velký vnitřní trh. Hospodářská krize udeřila naplno v roce 2009, všechny sledované státy zažily období recese, kromě již zmiňovaného Polska. Státem, který krize zasáhla vzhledem k předchozímu pozitivnímu vývoji s velkou razancí, bylo Slovensko, zejména v souvislosti s výrazným poklesem zahraničních investic. Z grafu rovněž plyne fakt, že bez ohledu na sílu ekonomiky zemí a dalších sociálních, politických a geografických faktorů, které odlišují jednotlivé státy, pokles až na výjimky zasáhl podobnou silou většinu evropských hospodářství. Tento jev vypovídá o tom, jak byla nastalá situace pro evropské státy šokující a svědčí o faktu, že nebylo možno nastalou recesi nijak výrazně ovlivnit. A to zejména z toho důvodu, že její příčiny měly původ ve Spojených státech amerických a souvisely s tamní hypoteční krizí a krachem významných bankovních domů. Následné přelítí krize do Evropy bylo téměř nezvratitelným důsledkem ovlivňujícím téměř ze dne na den vývoj ekonomik postižených států.

V následujících letech došlo k výraznému oslabení poptávky v rámci celé Evropské unie, pokles souvisel s nastalou dluhovou krizí a započítím plošné fiskální restriktce. Hospodářský růst je v rámci EU tažen čistým exportem. Německo v tomto roce vykazuje ekonomický růst, navzdory fiskální konsolidaci byla ekonomika tažena alespoň částečně vládními výdaji. Slovensko bylo podpořeno růstem exportu, Polsko zvolilo cestu zvýšení daně z přidané hodnoty. V rámci analýzy hrubého domácího produktu České republiky bylo zjištěno, že v průběhu roku 2011 došlo nejdříve ke stagnaci tempa růstu HDP, následně k propadu vedoucímu k vleklé recesi pokračující až do roku 2013.

Česká republika byla v tomto období zasažena recesí jako jediná ze zkoumaných zemí, přestože v rámci celé EU došlo k výraznému propadu firemních investic, ostatní státy recesi nezaznamenaly. V Německu a na Slovensku byla ekonomika poháněná exportem, v Německu byly částečně podpořeny výdaje na konečnou spotřebu i výdaje vlády, navzdory probíhající stabilizaci veřejných financí. V Polsku sice v roce 2012 objem domácí poptávky vykazoval stagnaci a propad investic firem, ekonomický růst byl však tažen exportem. V rámci zkoumaného období by se dalo polemizovat nad vhodností kroků tuzemské vlády využívajících přísné fiskální restriktce a utahování veřejných výdajů, když Česká republika podruhé jako jediná sklouzla po dvou letech od hospodářské krize opět do recese. Zůstává tedy otázkou, zda by tento vývoj nemohl být alespoň částečně zmírněn podpořením vládních výdajů a investic, jako tomu bylo učiněno u našich sousedů, hlavně v Německu. Do recese postupně upadly v rámci EU Řecko, Portugalsko a Slovinsko, jejichž ekonomika zažila znatelný propad. V souvislosti s tímto zjištěním se rovněž nabízí úvaha nad tím, do jaké míry by negativní vývoj tuzemské ekonomiky korespondoval s vývojem ve výše uvedených jižních státech, kdyby vláda ČR pokračovala v provádění fiskální konsolidace stejnou měrou jako doposud.

Jak již bylo zjištěno v předchozí kapitole, k dalšímu zhoršování situace v rámci České republiky, a potažmo i ostatních zkoumaných států, již nedocházelo. Naopak bylo zaznamenáno oživení ekonomiky v Evropské unii, stoupala vládní spotřeba i export, k poklesu zatím docházelo na straně výdajů na konečnou spotřebu domácností a tvorby hrubého kapitálu. V Německu byla ekonomika příznivě ovlivněna rostoucí soukromou i veřejnou spotřebou, na Slovensku byla omezena restriktivní opatření, což mělo za následek nárůst čistého exportu.

Tabulka 3: Procentuální meziroční změna HDP v evropských státech

	2013 Q1	2013 Q2	2013 Q3	2013 Q4	2014 Q1	2014 Q2	2014 Q3	2014 Q4	2015 Q1	2015 Q2	2015 Q3	2015 Q4
EU (28 countries)	-1,1	0,2	0,7	1	1,6	1,3	1,3	1,2	1,7	1,9	2	2
Belgium	-0,9	0	0,2	0,7	1,3	1,4	1,5	1,2	1,2	1,5	1,3	1,4
Bulgaria	0,4	-0,2	1,4	3,1	0,2	2,6	0,7	2,4	3,3	2,8	3	2,9
Czech Republic	-2,7	-1,2	0,5	1,1	2,2	2,1	2,6	1	4	4,5	4,1	4,2
Denmark	-1	-0,3	-0,1	0,4	1,7	0,8	1,3	1,2	1,4	2,1	0,6	0,5
Germany	-1,7	0,7	1	1,2	2,6	1	1,2	1,6	1,3	1,6	1,7	2,1
Estonia	2,6	0,1	1	2,7	2,5	2,9	2,7	3,4	1,1	1,5	1	0,7
Ireland	-0,5	-1,5	4,9	2,9	4,1	7	3,7	6	7,3	6,8	7	:
Greece	-6	-3,6	-1	-2,5	0	0,4	1,6	0,6	0,3	1,3	-1,7	-0,7
Spain	-3,2	-1,9	-1,1	-0,5	0,6	1,4	1,6	1,8	2,7	3,3	3,5	3,3
France	-0,4	1	1,1	0,8	0,6	-0,2	0,1	0,2	1,1	1,2	1,1	1,4
Croatia	-1,9	-0,7	-0,7	-1,1	-0,8	-0,7	-0,2	0,2	0,5	1,2	2,8	1,9
Italy	-2,9	-2,1	-1	-1	-0,1	-0,5	-0,3	-0,4	0,2	0,9	0,8	1,1
Cyprus	-5,8	-6,7	-5,5	-5,8	-4	-2,1	-2,1	-1,8	0,2	1,4	2,3	2,5
Latvia	2,2	3,3	3,7	2,8	2,7	2,3	2,3	2,1	1,8	2,8	3,5	2,7
Lithuania	3,4	4,1	3,1	3,6	4,3	3,8	2,6	1,7	1,3	1,4	1,7	1,9
Luxembourg	4,3	5	4,9	3,3	3,5	2,2	3,8	6,7	5,5	6,2	5,5	:
Hungary	-0,4	1,5	2,5	3,6	3,8	4,1	3,4	3,3	3,5	2,7	2,4	3,2
Malta	3,8	5,5	3,8	3,3	3,6	2,7	3	5,7	6,2	6,9	6,5	5,7
Netherlands	-1,5	-1,2	-0,4	1,1	0	1,2	1,2	1,6	2,5	1,8	1,9	1,6
Austria	-0,8	0,1	0,6	1,3	0,8	0,5	0,3	-0,2	0,5	0,9	1	1,1
Poland	-0,3	1,3	1,7	2,2	3,3	3,2	2,9	3,8	3,9	3,4	3,5	3,8
Portugal	-3,8	-1,1	-0,8	1,2	0,8	1,1	1,4	0,3	1,6	1,5	1,5	1,4
Romania	2,2	1,6	4,2	5,3	4,3	1,7	3,2	2,8	4,3	3,4	3,6	3,7
Slovenia	-4,6	-1,3	-0,3	2,1	2,3	3,3	3,6	2,8	2,8	2,7	2,6	3,3
Slovakia	1	1,2	1,4	2,1	2,5	2,5	2,4	2,8	2,9	3,4	3,7	4,3
Finland	-3,2	-0,5	0,3	0,3	-0,3	-0,8	-0,9	-0,8	0	0,7	0,2	0,8
Sweden	0,5	0,7	1,4	2,4	1,8	2,3	2,3	2,6	3	4,1	4,1	5
United Kingdom	1,6	2,6	2,1	2,4	3,2	3,8	2,9	1,5	2,3	2	2,9	1,8
Iceland	1,8	5,8	4,6	5,4	-1,1	2,6	4,5	1,6	4,1	6,7	2	3,2
Norway	-2,8	2,4	2,9	1,6	4,2	0	1,7	3	1,4	2,3	2,6	0,1
Switzerland	0,8	2	2,1	2,1	2,1	1,6	1,7	2,1	1,3	1,2	0,8	0,4

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat Eurostatu

V roce 2014 pokračovalo oživení ekonomiky, Německá ekonomika byla tažena především exportem a Polsko a Slovensko rostlo dokonce nejrychleji v rámci EU. V Polsku docházelo ke stabilnímu vývoji navzdory zavedeným obchodním sankcím vůči Rusku.

Na základě údajů Eurostatu zaznamenaných ve výše uvedené tabulce je zřejmé, že Česká republika byla v následujícím roce 2015 zemí s jednou z nejdynamičtější se vyvíjejících ekonomik v Evropě.

4.1.2. Míra nezaměstnanosti

Míra nezaměstnanosti v České republice během sledovaného období vykazuje v určitých směrech podobnou vývojovou tendenci jako křivka odrážející vývoj tempa růstu hrubého domácího produktu. Ovšem vysoká míra nezaměstnanosti je obecně považována za negativní jev, oproti příznivému vývoji tempa růstu HDP v předkrizových letech byla situace na trhu práce odlišná.

Tabulka 4: Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let v letech 2005 - 2014

	Obyvatelstvo ve věku 15 a více let (tis. osob)	Pracovní síla ekonomicky aktivní (tis. osob)	v tom		Ekonomicky neaktivní (tis. osob)	Míra ekonomické aktivity (%)	Míra zaměstnanosti (%)	Obecná míra nezaměstnanosti (%)
			zaměstnaní (tis. osob)	nezaměstnaní (tis. osob)				
2005	8 716,0	5 174,2	4 764,0	410,2	3 541,8	59,4	54,7	7,9
2006	8 773,4	5 199,4	4 828,1	371,3	3 574,0	59,3	55,0	7,1
2007	8 845,0	5 198,3	4 922,0	276,3	3 646,7	58,8	55,6	5,3
2008	8 943,8	5 232,3	5 002,5	229,8	3 711,4	58,5	55,9	4,4
2009	9 009,3	5 286,5	4 934,3	352,2	3 722,9	58,7	54,8	6,7
2010	9 015,4	5 268,9	4 885,2	383,7	3 746,5	58,4	54,2	7,3
2011	8 964,7	5 223,0	4 872,4	350,6	3 741,7	58,3	54,4	6,7
2012	8 964,6	5 256,9	4 890,1	366,9	3 707,6	58,6	54,5	7,0
2013	8 951,5	5 306,0	4 937,1	368,9	3 645,4	59,3	55,2	7,0
2014	8 932,6	5 297,9	4 974,3	323,6	3 634,7	59,3	55,7	6,1

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů ČSÚ

V roce 2005 se míra nezaměstnanosti dle Eurostatu nacházela na úrovni 7,9 %, jedná se o hodnotu, kterou je možno srovnávat s hodnotou v období po vypuknutí krize. Mezi těmito lety (od roku 2006 do konce roku 2008) docházelo k postupnému snižování míry nezaměstnanosti až na hodnotu 4,4 %. Tato míra nezaměstnanosti byla zatím nejnižší ve sledovaném období, které je v pro potřeby posouzení míry nezaměstnanosti zkoumáno až do listopadu minulého roku. Během následujících dvou let se míra nezaměstnanosti téměř zdvojnásobila a dostala se v únoru 2010 na úroveň 7,3 %. Jde o důsledek finanční krize, kdy započalo propouštění zaměstnanců a došlo k výraznému omezení vytváření nových pracovních míst.

Od roku 2010 dochází k pozvolnému příznivějšímu vývoji míry nezaměstnanosti, v roce 2011 se situace zlepšovala, k opačnému trendu došlo během roku 2012, kdy se česká

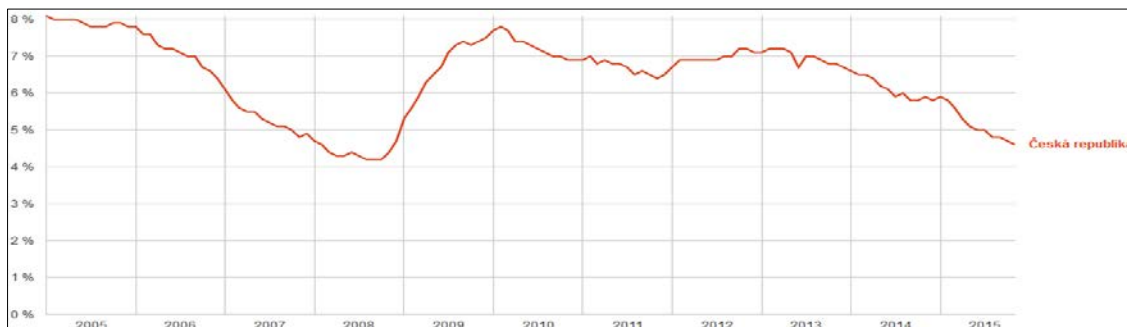
ekonomika nacházela znovu v recesi. Od roku 2013 dochází k postupnému snižování míry nezaměstnanosti, například i díky zvýšení počtu nabízených zkrácených pracovních úvazků.

V současné době se tuzemská míra nezaměstnanosti nachází pod evropským průměrem a nadále dochází k jejímu poklesu. Pozitivní vývoj na trhu práce koresponduje s právě probíhajícím ekonomickým růstem, který určitou měrou přispívá k tvorbě nových pracovních míst. Dle ekonomů je příznivý vývoj zapříčiněn převážně silným růstem zpracovatelského průmyslu a služeb s výjimkou finančnictví. Významnou roli v trendu snižování nezaměstnanosti hraje také zvyšující se konkurenceschopnost mzdových nákladů na zaměstnance. Současně došlo k markantnímu poklesu počtu uchazečů o jedno pracovní místo, oproti loňskému roku dokonce tato hodnota klesla téměř o polovinu na 4,1 uchazeče o jedno pracovní místo. V některých případech se situace obrací a firmy s obtížemi hledají zájemce o nabízená pracovní místa, což z dlouhodobějšího hlediska může způsobit růst mezd. Situace nabírá pozitivní vývoj i z pohledu absolventů škol hledajících své první zaměstnání. Problémem na tuzemském trhu práce zůstává nedostatek kvalifikovaných pracovníků technických a řemeslných oborů, téměř kritický nedostatek nastává například v případě svářečů, slévačů nebo soustružníků.

Dle posledních informací podaných vládními činiteli bude nadále přispíváno k udržení nízké míry nezaměstnanosti prostřednictvím aktivní politiky zaměstnanosti, podpory hospodářského růstu, investic i vytváření nových pracovních míst. Je otázkou, zda bude budoucí vývoj ovlivněn některými z dalších faktorů, například v souvislosti se zavedením elektronické evidence tržeb, snahou vlády o potlačení práce z domova nebo geopolitickými vlivy souvisejícími s migrační krizí.

Údaje týkající se vývoje míry nezaměstnanosti v letech 2005 – 2015 dle metodiky Eurostatu zachycuje následující graf.

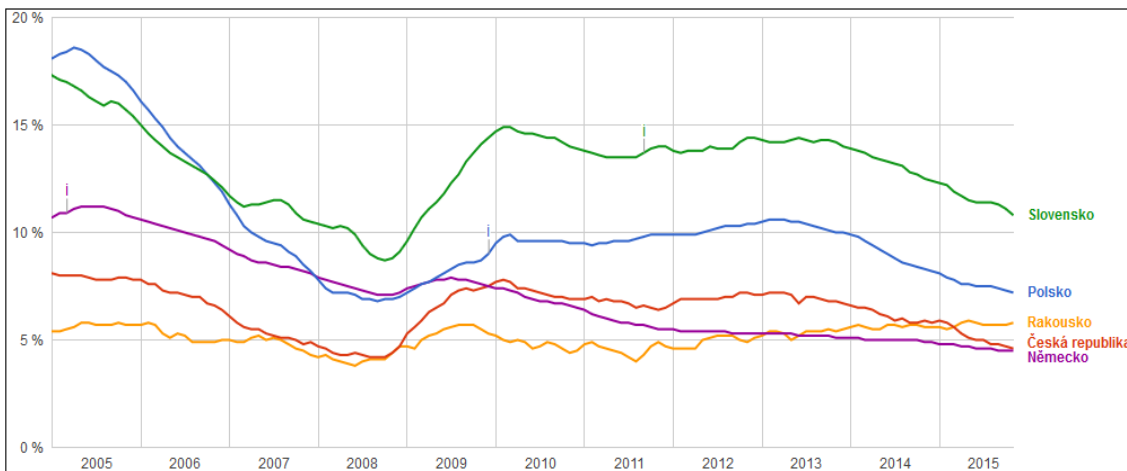
Graf 3: Vývoj míry nezaměstnanosti v ČR v letech 2005 – 2015 v %

Zdroj: Vlastní zpracování v aplikaci Google Public Data na základě dat z Eurostatu

V rámci zkvalitnění interpretace hodnot týkajících se situace na tuzemském trhu práce byla provedena komparace s daty sousedních států České republiky – Rakouska, Německa, Slovenska a Polska, jak je zachyceno v dalším grafu. Míra nezaměstnanosti je kalkulována pomocí metodiky Eurostatu.

Graf 4: Vývoj míry nezaměstnanosti ČR v porovnání se sousedními státy v %

Zdroj: Vlastní zpracování v aplikaci Google Public Data na základě dat z Eurostatu

Z grafu vyplývá, že Česká republika patří v rámci porovnání k zemím s podprůměrnou mírou nezaměstnanosti. Méně lidí bez práce v současné době vykazuje jen Německo, a to v rámci všech států Evropské unie. Korelace mezi mírou nezaměstnanosti a probíhajícím ekonomickým růstem se v Německu v některých ohledech značně odlišuje od tuzemského

trendu. Německo poměrně dlouhodobě udržuje počet nezaměstnaných osob na nízké úrovni navzdory pomalejšímu tempu růstu ekonomiky než v ČR. Jedním z důvodů je fakt, že v Německu není zvykem v reakci na náhlé situace (hospodářská krize, vývoj měny, apod.) propouštět zaměstnance s takovou intenzitou jako v případě České republiky. Němci jsou zvyklí pracovat méně hodin a ve větší míře jsou poskytovány částečné úvazky, z toho důvodu je více lidí zaměstnaných. V České republice není trendem vytváření pracovních míst na částečný úvazek.

Z grafu je patrné, že jedinou sousední zemí, která v posledním roce vykázala růst míry nezaměstnanosti, je Rakousko. Z dlouhodobějšího hlediska si je však schopno udržovat poměrně stabilní hodnoty míry nezaměstnanosti, v rámci zkoumaných zemí má nejplošší křivku vývoje tohoto ukazatele. Tento jev značí, že rakouský trh práce je stabilní a není tak citlivý na nepříznivé situace jako ostatní země. Premiér České republiky Bohuslav Sobotka například v rámci návštěvy Rakouska v roce 2014 poukázal na, dle jeho názoru, efektivní řešení nezaměstnanosti u našich sousedů a zhodnotil situaci tak, že by si v tomto ohledu měla Česká republika vzít z Rakouska příklad.

Nejvyšší míru nezaměstnanosti v rámci zkoumaných zemí má Slovensko, druhou nejvyšší má Polsko. V obou zemích dochází v posledních dvou letech k postupnému snižování nezaměstnanosti. Na Slovensku je vysoká nezaměstnanost často diskutovaným tématem. Jedná se o velký hospodářský problém, který se podle posledních informací postupně daří postupně eliminovat. Velký podíl na zlepšování situace na slovenském trhu práce má nynější ekonomický růst a státní dotační programy, které přispívají k zaměstnávání vybraných skupin místního obyvatelstva. Nezaměstnanost na Slovensku má převážně strukturální charakter.

V rámci Evropské unie i Eurozóny je v současné době dle dat Eurostatu nezaměstnanost na svém několikaletém minimu, konkrétně je míra nezaměstnanosti v EU nejnižší od roku 2009 a v Eurozóně od ledna 2012.

4.1.3. Míra inflace

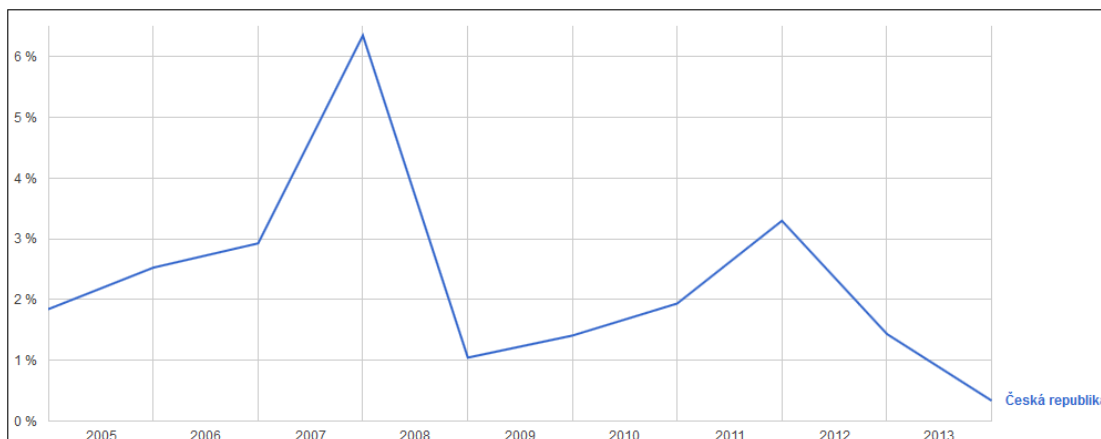
Míra inflace vyjádřená přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen vyjadřuje procentní změnu průměrné cenové hladiny za dvanáct posledních měsíců proti

průměru dvanácti předchozích měsíců a v současné době se tato míra v České republice nachází ve výši 0,4 % (údaj za leden 2016). Průměrná roční míra inflace za loňský rok, rok 2015, se dostala na hodnotu 0,3 %. Jedná se o nejnižší úroveň inflace od roku 2003. Dle informací od ČSÚ vzrostly ceny zboží služeb o 0,8 % a ceny zboží se neměnily. Velkým dílem k této situaci přispělo výrazné zlevnění pohonných hmot, které v loňském roce mohlo českým firmám a domácnostem ušetřit podle odhadů až třicet miliard korun. Stejně tak jako pohonné hmoty bylo možné v uplynulém roce levněji pořídit potraviny nebo nealkoholické nápoje. V minulém roce došlo ke zrušení regulačních poplatků za recepty na léky a byl zrušen poplatek u lékařů. Ke zdražení došlo v případě tabákových výrobků nebo bydlení. Všechny tyto jevy působí na vývoj cenové hladiny.

Z následujícího grafu lze vyčíst, že příznivé hodnoty inflace byly v minulosti v České republice naměřeny v období před světovou hospodářskou krizí – 2005 a 2006, kdy se její hodnota pohybovala kolem 2 %. Následoval výrazný výkyv v době vypuknutí krize, míra inflace se roku 2008 vyšplhala na hodnotu 6,35 %. V rámci protinflačních opatření Česká národní banka reagovala na nastalou situaci zvýšením úrokových sazeb. Do roku 2010 docházelo k postupnému vyrovnávání cenové hladiny, další recese v roce 2012 zapříčinila výkyv míry inflace z 3,3 % na 1,43 %. Během roku 2013 byly zvýšeny obě sazby DPH, což byl jeden z faktorů, který zapříčinil udržení míry inflace na velmi nízké úrovni. Česká republika v této době čelila riziku deflace, které se snažila Česká národní banka odvrátit zavedenými devizovými intervencemi. Vzhledem k současné nízké míře inflace je pravděpodobné, že Česká národní banka posune ukončení devizových intervencí na rok 2017. K tomuto kroku dle analytiků pravděpodobně dojde až ve chvíli, kdy míra inflace v České republice bude po určitý časový úsek vyšší, než bude průměrná míra inflace v Eurozóně. Česká národní banka nedávno změnila hodnotu inflačního cíle, který měl původně být ve výši 2,1 %, na nižší hodnotu mezi 1,6 % - 1,8 % v roce 2016.

Nynější situace týkající se nízké míry inflace pozitivně působí na vývoj české ekonomiky, jelikož firmy mohou dosáhnout vyšších zisků při nižších nákladech a spotřebitelé mají tendenci více utrácet. Česká republika disponuje v současné době jedněmi z nejnižších úrokových sazeb v rámci EU, sazby se nacházejí na historickém minimu. Lze tedy konstatovat, že monetární politika vedená Českou národní bankou, vykazuje příznivé výsledky a svým dílem přispívá k probíhající ekonomické prosperitě.

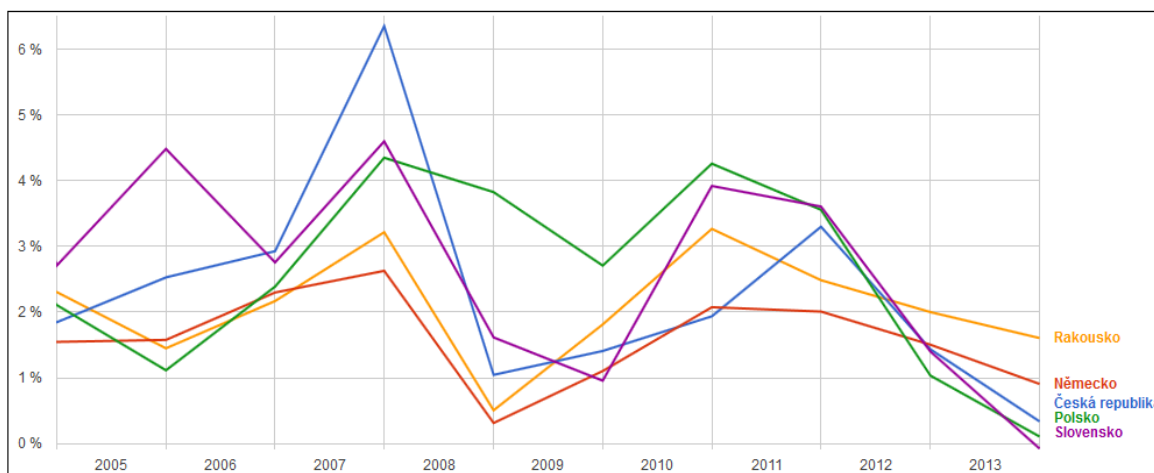
Graf 5: Vývoj míry inflace v ČR v letech 2005 – 2014 v %

Zdroj: Vlastní zpracování v aplikaci Google Public Data na základě údajů Světové banky

Další z grafů reflektuje vývoj míry inflace ČR v porovnání se sousedními státy.

Graf 6: Vývoj míry inflace ČR v porovnání se sousedními státy v %

Zdroj: Vlastní zpracování v aplikaci Google Public Data na základě údajů Světové banky

Modře označená křivka znázorňující vývoj inflace v České republice poukazuje na skutečnost, že cenová hladina v letech 2007 – 2008 velmi silně, dokonce nejvíce z porovnávaných států, reagovala na nastalou hospodářskou krizi. Výkyv byl ve všech případech způsoben především prudkým poklesem poptávky. Po roce 2010 se trend vývoje míry inflace ve všech státech shodoval v klesající tendenci. Nejpříznivější vývoj lze pozorovat v případě Rakouska a Německa. Největší výkyvy jsou zaznamenány na

Slovensku, kde není výjimkou situace, že meziroční změny výše cenové hladiny dosahují až několikaprocenních hodnot. V rámci komparace lze konstatovat, že způsob provádění monetární politiky ČR přispívá k ekonomickému růstu a po odvrácení hrozící deflace vykazuje v rámci zkoumaných zemí příznivé hodnoty.

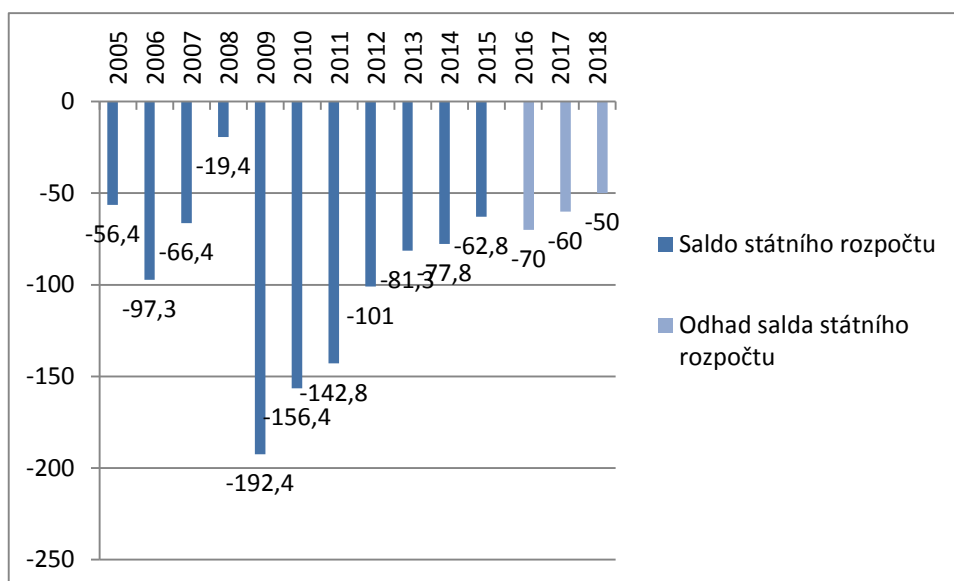
4.2. Státní rozpočet

Státní rozpočet, jakožto plán hospodaření země, zabezpečuje chod státu a jeho jednotlivé výdajové programy. V České republice má podobu zákona a na jeho tvorbě a schvalování se podílí vláda, Ministerstvo financí a Poslanecká sněmovna. Obsah této kapitoly tvoří v první řadě analýza vývoje salda státního rozpočtu České republiky, z které plynou informace o hospodaření státu a provádění jeho fiskální politiky a také, zda stát hospodaří s deficitním nebo přebytkovým rozpočtem. Další pohled na státní rozpočet zkoumá strukturu jeho příjmů a výdajů v souvislosti s prováděním rozpočtové politiky v konkrétních krocích vlády. Zvolený postup analýzy časové řady počínající rokem 2005 a sahající až do současnosti napomáhá k pochopení souvislostí a vztahů mezi jednotlivými lety. Časový úsek byl zvolen v takovém rozmezí i z toho důvodu, že zahrnuje období hospodářského růstu i období zasažené celosvětovou hospodářskou krizí a ekonomickými recesemi. Vzhledem k faktu, že v předchozí kapitole byl zjištěn poměrně výrazný vliv krize na českou ekonomiku, je tomuto tématu věnována pozornost i v případě sledování vývoje státního rozpočtu. V poslední části kapitoly bude provedena komparace vývoje tuzemského salda státního rozpočtu jako podílu na hrubém domácím produktu se saldy našich sousedních států, tj. Slovenska, Polska, Německa a Rakouska a průměrné hodnoty salda pro všechny státy Evropské unie.

4.2.1. Vývoj salda a struktury příjmů a výdajů státního rozpočtu ČR

Informace o tom, zda v jednotlivých letech zvoleného časového úseku hospodařila Česká republika s přebytkovým či deficitním rozpočtem, je znázorněna prostřednictvím následujícího grafu, který eviduje vývoj nominální hodnoty skutečného plnění státního rozpočtu od roku 2005 do roku 2015, včetně odhadů Ministerstva financí na roky 2016 – 2018.

Graf 7: Vývoj salda státního rozpočtu ČR v letech 2005 – 2015 včetně odhadů na roky 2016 - 2018 v mld. Kč

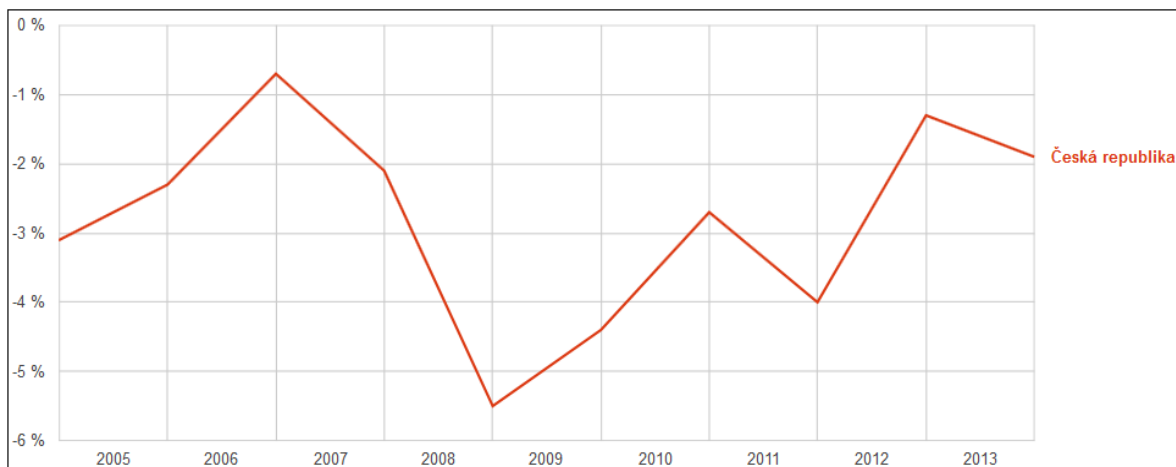

Zdroj: Vlastní zpracování na základě Státních závěrečných účtů ČR a dat MFČR

Jako ukazatel vývoje rozpočtového salda je dále vybráno vyjádření přebytku nebo deficitu státního rozpočtu jako procento z hrubého domácího produktu při aktuálních cenách. Tento ukazatel je zvolen s ohledem na porovnatelnost bilancí státních rozpočtů se sousedními státy. V první části kapitoly jsou rozdělena data zvláště pro Českou republiku. Zdroj údajů je v tomto případě Eurostat, který má v současnosti k dispozici data do roku 2014.

V rámci analýzy vývoje státního rozpočtu a jeho salda byla vytvořena tabulka znázorňující vývoj struktury příjmové a výdajové stránky rozpočtu, která byla sestavena na základě údajů ze Státních závěrečných účtů zveřejněných Ministerstvem financí České republiky. V případě závěrečných zpráv, které prozatím nebyly schváleny Poslaneckou sněmovnou, poslouží k dohledání dat aplikace Monitor, která je provozována a spravována Ministerstvem financí.

Graf 8: Vývoj salda ČR v letech 2005 – 2014 vyjádřený jako % z HDP

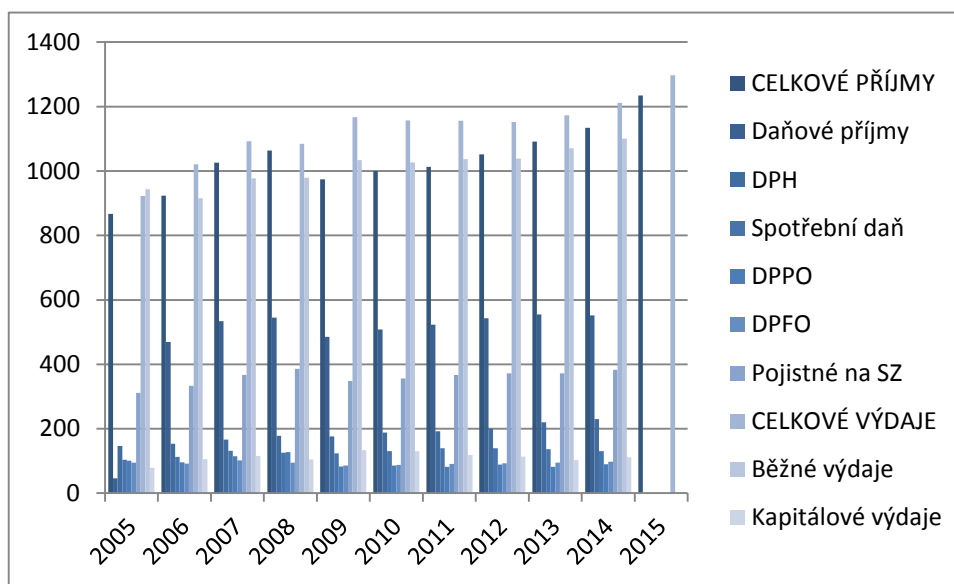
Zdroj: Vlastní zpracování pomocí aplikace Google Public data na základě údajů Eurostatu

Tabulka 5: Vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu ČR v letech 2005 – 2015 v mld. Kč

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
CELKOVÉ PŘÍJMY	866,46	923,06	1025,88	1063,94	974,61	1000,38	1012,76	1051,39	1091,86	1133,83	1234,52
Daňové příjmy	460,43	469,19	533,51	544,39	485,36	508,02	523,43	542,69	554,34	551,56	
DPH	146,82	153,52	166,63	177,82	176,72	187,82	191,89	199,71	219,96	230,25	
Spotřební daň	103,63	112,56	131,59	125,54	123,84	130,86	139,21	139,61	136,45	130,86	
DPPO	100,27	95,47	114,75	127,17	83,34	86,3	82,3	89,19	81,49	89,37	
DPFO	94,74	91,59	102,14	94,96	85,65	87,49	90,61	92,59	94,49	98,22	
Pojistné na SZ	311,18	333,7	367,14	385,5	347,86	355,84	366,82	371,5	372,19	382,93	
CELKOVÉ VÝDAJE	922,8	1020,64	1092,27	1083,94	1167,01	1156,79	1155,53	1152,39	1173,13	1211,61	1297,32
Běžné výdaje	943,8	915,34	976,75	978,91	1033,84	1026,57	1036,65	1038,76	1070,81	1100,1	
Kapitálové výdaje	79	105,3	115,53	105,03	133,16	130,22	118,87	113,62	102,32	111,51	

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ze státních závěrečných účtů MFČR

Graf 9: Vývoj výše příjmů a výdajů státního rozpočtu ČR v letech 2005 – 2015 v mld. Kč

Zdroj: Vlastní zpracování základě dat ze státních závěrečných účtů MFČR

Z výše uvedených grafů je na první pohled patrný fakt, že ve sledovaném období uplynulých deseti let se státní rozpočet České republiky ani jednou nedostal do přebytku. To znamená, že stát od počátku analyzovaného období hospodaří se schodkovým rozpočtem.

Sledované období začíná rokem 2005, což je doba, kdy se Česká republika vyrovnávala ve vstupem do Evropské unie. Tuzemská ekonomika vykazovala velmi uspokojivé výsledky, z analýzy vývoje hrubého domácího produktu v přechozí kapitole plyne, že meziroční růst HDP byl na úrovni 6,8 % a ekonomika se nacházela ve vzestupné části ekonomického cyklu. Z obou grafů je zřejmé, že vzhledem k ekonomické expanzi se snižoval podíl schodku rozpočtu na HDP, konkrétně z hodnoty – 2,5 % na – 0,9 % mezi lety 2005 a 2007. Schodek státního rozpočtu vykazoval 56,4 mld. Kč, což je hodnota, která patří v souvislosti se zkoumaným obdobím k nejnižším. V rámci vstupu do Evropské unie se stalo prioritou čerpání dotací z jejího fondu, jehož využití stouplo oproti předchozímu roku o téměř 19 mld. Kč. Taktéž se počítalo s téměř dvěma miliardami korun navíc na vědu, výzkum a vysoké školy.

Vláda se v tomto období soustředila na provádění fiskální konsolidace, které bylo jedním z vládních rozpočtových cílů v rámci reformy veřejných financí. Reforma vycházela z tzv.

Koncepce reformy veřejných rozpočtů a zahrnovala řadu úsporných opatření, která byla považována za prioritní. V průběhu rozpočtového období byl přijat zákon o rozpočtovém řízení daní, který posílil příjmy krajů na vrub daňových příjmů státního rozpočtu, a zároveň došlo k posílení příjmů v případě daně z minerálních olejů na úkor příjmů Státního fondu dopravní infrastruktury.

V následujícím roce nastal výrazný nárůst finančních prostředků příjmové i výdajové stránky státního rozpočtu oproti předchozímu roku. Všechny položky státního rozpočtu kromě příjmů z daně fyzických a právnických osob vykazovaly rostoucí tendenci. Nejvíce markantní byl nárůst výdajů, oproti roku 2005 se běžné a kapitálové výdaje zvýšily celkem o 97,84 mld. Kč. V roce 2006 taktéž došlo k téměř zdvojnásobení schodku rozpočtu oproti roku 2005. Deficit rozpočtu dosáhl hodnoty 97,6 mld. Kč, což je o 13,9 mld. více, než bylo schváleno zákonem. Vysoký schodek nastal navzdory pokračujícímu příznivému ekonomickému růstu, snižování nezaměstnanosti a uspokojivé výši cenové hladiny. Důvodem tak výrazného odklonu od plánované hodnoty schodku mohlo být schválení vypořádání závazků s ČNB a Národní bankou Slovenska, které dosahovaly celkové výše přes 15 mld. Kč. Do rozpočtového schodku byly taktéž promítnuty změny zákona z roku 2006.

V roce 2007 stále pokračoval příznivý ekonomický vývoj, přesto, že schodek rozpočtu činil 66,4 mld. Kč, poměr schodku k HDP byl v tomto roce nejnižší v rámci sledovaného období, pohyboval se kolem - 0,9 %. Oproti roku 2006 došlo k výraznému zvýšení finančních prostředků jak ve složkách výdajových, tak v příjmových. Příjmy byly o 102,82 mld. Kč vyšší v porovnání s předchozím rokem, výdaje o 71,63 mld. Kč.

Rozpočtové období provázely výrazné průběžné změny některých složek státního rozpočtu. Změny proběhly jak na výdajové, tak na příjmové stránce rozpočtu a z toho důvodu se na výsledném saldu neprojeví. Současně stále probíhaly snahy vlády o ukončení trendu rostoucího deficitu veřejných rozpočtů, jednotlivé kroky byly řízeny Konvergenčním programem ČR.

Rok 2008 byl charakteristický propukající hospodářskou krizí, celosvětový vývoj ekonomiky byl již tímto faktorem silně ovlivněn. Docházelo k poklesu ekonomického růstu,

vrchol ekonomické expanze proběhl v České republice na konci roku 2007. Rozpočtová bilance vykazovala nejlepší výsledek v rámci sledovaného období. Na uspokojivý výsledek rozpočtového salda měla vliv novela zákona o rozpočtových pravidlech, která ukládala povinnost nepřevádět nevyčerpané peníze rozpočtovaných výdajů ve prospěch rezervních fondů i fiskální priority vlády. Ty byly dále řízeny Konvergenčním programem, jenž si kladl za cíl snížení schodku veřejných rozpočtů. V rámci provádění fiskální politiky bylo stanoveno několik kroků, které měly pomoci ke snížení rozpočtového schodku. Cílem bylo snížení počtu státních zaměstnanců o 3 % nebo snižování mandatorních výdajů o 4,7 %. Vláda byla současně připravena reagovat na vývoj hrubého domácího produktu dalšími fiskálními opatřeními a snažila se respektovat naplňování střednědobých rozpočtových cílů.

Z tabulky znázorňující strukturu příjmů a výdajů státního rozpočtu vyplývá, že ve většině položek došlo ke zvýšení objemu finančních prostředků. Ke snížení došlo například v případě příjmu z daně fyzických osob nebo spotřební daně, v tomto případě mohl být pokles způsoben předzásobením spotřebitelů tabákovými výrobky v uplynulém roce, na něž měla být v budoucnu uvalena vyšší daňová sazba. Pokles je zřejmý taktéž u kolonky celkových výdajů, přesto, že běžné výdaje jsou oproti uplynulému roku téměř vyrovnané, u kapitálových výdajů ubyly výdaje přibližně o 10 mld. Kč.

Hospodářská krize se naplno projevila v roce 2009. Provedená analýza vývoje tuzemské ekonomiky vypovídá o vlivu krize na všechny tři zkoumané makroekonomické ukazatele, tj. na tempo růstu HDP, na míru nezaměstnanosti i míru inflace. Rozpočtová predikce byla sestavována pro výrazně příznivější hodnoty všech tří ukazatelů, meziroční růst hrubého domácího produktu byl dokonce odhadován na 4,8 %.

Schodek rozpočtu byl v roce 2009 nejhorší v historii, a to 192,4 mld. Kč. Hlavní příčina takto vysokého deficitu byla přisuzována nesplněné výši inkasa z daně z příjmu a pojistného na sociální zabezpečení, což lze považovat za důsledek krizových vlivů. Na základě údajů získaných ze státních závěrečných zpráv bylo zjištěno, že velká část příjmových položek státního rozpočtu poklesla. Celkové příjmy rozpočtu se snížily o 89,33 mld. Kč. Největší podíl na poklesu měl výběr daně z příjmu právnických osob, které vykázaly snížení příjmů o téměř 44 mld. Kč. Naopak v případě výdajových položek došlo k výraznému nárůstu, oproti roku 2008 o více než o 83 mld. Kč. Navzdory plánu se nepodařilo snížit mandatorní

výdaje rozpočtu, které naopak vzrostly vlivem zvýšení výdajů na dluhovou službu a důchody. Náklady spojené se zaváděním opatření proti důsledkům hospodářské krize byly vyčísleny na téměř 100 mld. Kč.

Navzdory nepříznivému rozpočtovému deficitu se vláda stále snažila řídit rozpočtovými východisky, cíli a prioritami vycházejícími z Konvergenčního plánu České republiky. V rámci rozpočtového období však bylo potřeba schválit výrazné rozpočtové změny.

V následujícím roce se česká ekonomika začala relativně úspěšně vypořádávat s následky hospodářské krize. Ekonomika začala postupně vykazovat příznivější hodnoty a došlo i k oživení světového obchodu.

Schodek rozpočtu činil 156,40 mld. Kč. Stále se jednalo o vysokou hodnotu, avšak v porovnání s předchozím rokem došlo ke snížení deficitu o 36 mld. Kč. Příjmová strana státního rozpočtu zaznamenala téměř ve všech položkách nárůst hodnot, celkové příjmy se zvedly o 25,77 mld. Kč. Výdaje zaznamenaly snížení ve výši 10,22 mld. Kč. Deficit nabýval nižších hodnot také z toho důvodu, že organizační složky státu použily uspořené nároky ve výši téměř 60 mld. Kč. Jednalo se o nespotřebované výdaje za minulé období.

V rámci provádění fiskální politiky státu docházelo ke snaze plnit stanovené výdajové rozpočtové rámce a střednědobé výhledy.

O rok později, během roku 2011, lze pozorovat pozitivní vliv opatření prováděné fiskální konsolidace, zejména na výdajové straně státního rozpočtu. Celkové příjmy zaznamenaly navýšení o 12,38 mld. Kč a Česká republika tento rok hospodařila s rozpočtovým schodkem ve výši 142,8 mld. Kč. Z grafu zachycujícího vývoj rozpočtového salda je patrné zlepšení deficitu oproti předchozímu roku o 13,6 mld. Kč. Z hlediska analýzy makroekonomických ukazatelů došlo k částečnému zhoršení vykazovaných hodnot, tempo růstu HDP v průběhu roku klesalo a taktéž míra nezaměstnanosti ke konci roku zvrátila svůj pozitivní vývoj. Negativní vliv na schodek způsobily i některé mimorozpočtové okolnosti, například změny státních příspěvků stavebního spoření nebo výdaje na odstraňování povodňových škod z roku 2009. Celkově se jednalo o dodatečné náklady ve výši téměř 8 mld. Kč.

V průběhu roku 2012 vláda pokračovala v upevňování veřejných financí a snaze vedoucí ke snižování schodku státního rozpočtu. Cíl byl uspokojivě naplněn, rozpočtový deficit klesl o 41,8 mld. Kč oproti roku 2011. Příjmy státního rozpočtu stouply o 38,63 mld. Kč, zatímco výdaje klesly o více než 3 mld. Kč.

Makroekonomická analýza prokázala, že rok 2012 byl pro Českou republiku rokem hospodářské recese a ekonomika zažívala další propad. Vláda se snažila dosáhnout cílů stanovených v Konvergenčním programu navzdory ekonomickému propadu a zvolila postup provádění fiskální restrikce ve snaze zapříčinit pokles výdajů a naopak posílení příjmové strany rozpočtu. Je otázkou, zda zvolený postup utahování výdajů státního rozpočtu do určité míry nezpůsobil nastalou recesi a nakolik by bývalo napomohlo alespoň částečné uvolnění výdajové stránky státního rozpočtu k oživení tuzemské ekonomiky. Nicméně vládou bylo určeno jako prioritní snižování schodku státního rozpočtu, ke kterému dle výsledků analýzy skutečně docházelo.

V následujícím roce zaznamenala rozpočtová bilance podstatně pozitivnější vývoj, schodek státního rozpočtu v roce 2013 dosáhl hodnoty – 81,3 mld. Kč. Původně vláda pro tento rok schválila rozpočtový deficit ve výši 100 mld., i z toho důvodu byla dosažená hodnota velmi dobrou zprávou. Z analýzy HDP, míry nezaměstnanosti a míry inflace v předchozí kapitole vyplývá, že česká ekonomika se během roku 2013 začala velmi pomalým tempem zotavovat z prodělané recese a všechny ukazatele odrážely nepatrně příznivější vývoj. Ke snížení rozpočtového deficitu výrazně přispělo zvýšení celkových příjmů o 40,47 mld. Kč, čehož bylo dosaženo důsledkem intenzivního čerpání dotací Evropské unie a také efektivnějším výběrem DPH, na němž bylo inkasováno o 20,25 mld. Kč více než v roce 2012. Z tabulky porovnávající meziroční vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu dále vyplývá, že zvýšení příjmů bylo zaznamenáno skoro u všech položek. Celkové výdaje se oproti minulému roku zvýšily o 20,74 mld. Kč, z toho běžné výdaje celkem o 32 mld. Kč. Kapitálové výdaje naopak zaznamenaly snížení o 11,3 mld. Kč oproti roku 2012.

Priority fiskální politiky postupně začaly nabírat poměrně odlišný směr, než jaký měly posledních několik let. Vláda se v rámci cílů rozpočtové politiky částečně přesunula od provádění restrikcí a upevňování veřejných financí ke snaze oživovat tuzemský ekonomický růst a s tím související nezaměstnanost. Východiskem rozpočtového návrhu pro rok 2014

bylo zvyšování konkurenceschopnosti ekonomiky, efektivní čerpání dotací EU a snaha o nepřesázení referenční hranice pro deficit vládního sektoru ve výši 3 % HDP. Příjmová i výdajová stránka státního rozpočtu tento vývoj potvrzuje, příjmová strana meziročně vzrostla o 41,97 mld. Kč a také výdaje zaznamenaly nárůst peněžních prostředků, a to o 38,48 mld. Kč ve srovnání s rokem 2013. Z analýzy příjmové i výdajové stránky státního rozpočtu tedy lze usuzovat, že vláda v tomto období zvolila jako prioritu ožívování tuzemské ekonomiky.

V roce 2014 pokračovala stoupající tendence makroekonomického vývoje České republiky, tempo růstu HDP vykazovalo hodnotu 2 % převážně díky oživení domácí poptávky a zvýšení spotřeby domácností. Ve společnosti začala převládat důvěra v příznivý budoucí ekonomický vývoj.

Rok 2015 potvrdil probíhající příznivý vývoj, jak z pohledu makroekonomických ukazatelů, tak v rámci státního rozpočtu a zejména jeho deficitu.

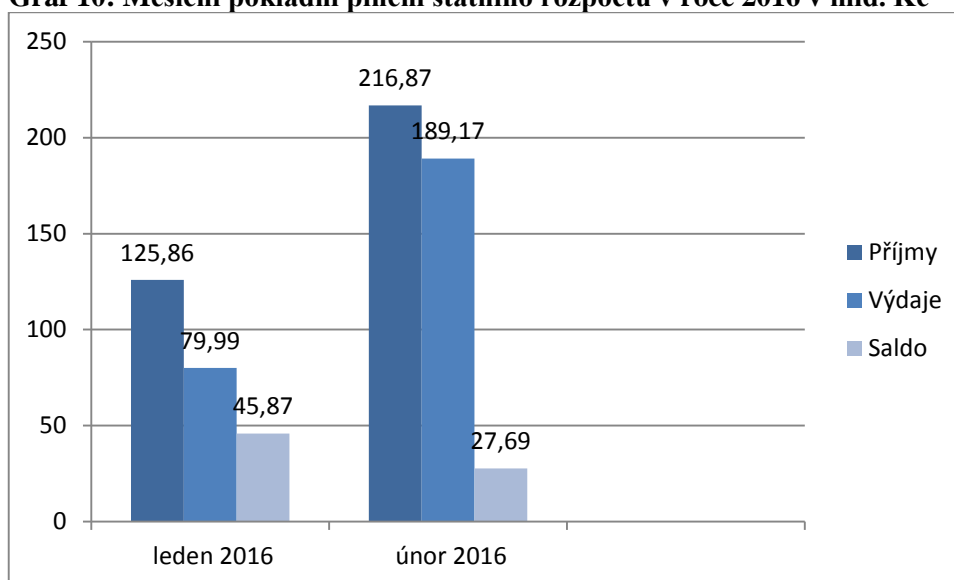
Činnost finanční a celní správy roku 2015 dosáhla úspěchu v podobě snížení schodku rozpočtu oproti předchozímu roku o 14 mld. Kč. Tento pozitivní fakt souvisí s celkovým příznivým makroekonomickým vývojem České republiky. Jedná se o první rozpočet, který sestavovala současná vláda, jeho prioritní osy ovšem nijak výrazným způsobem pozměněny nebyly. Východiska státního rozpočtu do určité míry souvisí se stabilitou a dynamikou vnějšího okolí. Vláda tento rok ohlásila několik změn, například návrat k valorizaci důchodů, znovuzavedení slevy na poplatníka pro pracující důchodce nebo snížení sazby DPH na léky, knihy a kojeneckou výživu. Dalším cílem v rámci rozpočtového období je efektivněji nakládat s veřejnými zdroji, zamezit krácení daně a tím pádem zvětšit objem vybraných daní bez nutnosti zvýšení daňové zátěže. Od roku 2013 se také daří udržovat poměr rozpočtového deficitu k HDP do 3 %, tj. v tomto ohledu Česká republika splňuje Maastrichtské kritérium.

Celkové příjmy státního rozpočtu se v roce 2015 meziročně zvýšily o 100 mld. Kč, z toho daňové příjmy o 72,2 mld. Kč. Výdajová stránka rozpočtu vykázala nárůst o 85,71 mld. Kč oproti roku 2014.

Dne 9. prosince 2015 byl Poslaneckou sněmovnou schválen rozpočet na rok 2016. Celkové příjmy státního rozpočtu by měly dosáhnout výše 1 179,31 mld. Kč a výdaje 1 249,31 mld. Kč při schodku 70 mld. Kč.

Nejnovější údaje zveřejněné Ministerstvem financí České republiky vypovídají o velmi příznivém vývoji plnění státního rozpočtu za měsíce leden a únor 2016. Lednové výsledky jsou dokonce nejlepší od vzniku České republiky. Vláda se v tomto rozpočtovém roce řídila predikcí vývoje tempa růstu HDP ve výši 2,5 % a mírou inflace 1,5 %. Saldo státního rozpočtu vykazovalo v lednu hodnotu 45,87 mld. Kč a v únoru 27,69 mld. Kč. Hodnoty příjmů, výdajů a salda státního rozpočtu za první měsíce letošního roku jsou zaznamenány v následujícím grafu.

Graf 10: Měsíční pokladní plnění státního rozpočtu v roce 2016 v mld. Kč

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat Ministerstva financí České republiky

Významný vliv na příznivé hodnoty má vysoký objem čerpaných prostředků z Evropské unie, kde došlo k meziročnímu navýšení o 12,8 mld. Kč. Takto intenzivní čerpání peněz EU je důsledkem končícího programového období na léta 2007 – 2013. Meziroční nárůst nastal taktéž v případě daňových příjmů a pojistného za sociální a zdravotní pojištění. K 1. 1. 2016 došlo ke změně rozpočtového určení daní, což mělo negativní vliv na státní rozpočet v podobě poklesu příjmů o 3,7 mld. Kč. Za další negativní vliv z hlediska výše příjmů státního rozpočtu je považováno zavedení tzv. školovného, slevy pro pracující důchodce nebo zvýšení daňového zvýhodnění na druhé a třetí dítě. Naopak příznivě na jeho vývoj

působí nárůst výdajů domácností a vlády na spotřebu nebo vyšší spotřeba související s nízkými cenami pohonných hmot na začátku roku. Vláda si taktéž slibuje zvýšení příjmů z DPH prostřednictvím zavedení elektronické evidence tržeb, která byla schválena na začátku února 2016.

Elektronická evidence tržeb se za poslední rok stala často propíraným tématem a je předmětem diskuzí a sporů mezi politiky, živnostníky i laickou veřejností. Samotné schvalování zákona probíhalo značně dramaticky. Výsledkem je, že vládní opozice se po schválení zákona Senátem ČR a podpisu prezidenta chystá obrátit na Ústavní soud se stížností. Vláda si od zavedení elektronické evidence slibuje zvýšení daňových příjmů o 18 mld. Kč jako výsledek potlačení šedé ekonomiky, zamezení provádění daňových úniků a s tím související podpory poctivých podnikatelů. Nicméně část podnikatelů je důrazně proti zavedení tohoto zákona, dokonce zákon označují za „zákon proti živnostníkům“, z jejich pohledu jde o byrokratický krok vedoucí ke kontrole jejich podnikání a projev omezené důvěry.

Princip fungování on-line evidence je následující. V okamžiku, kdy zákazník zaplatí podnikateli jakoukoliv hotovostní tržbu, bude pomocí internetové sítě platba zaevidována v centrálním datovém úložišti Finanční správy. Jako zpětná vazba pro podnikatele bude z Finanční správy zaslán unikátní kód, který je nutno uvést na účtenku. Inspirace pro zavedení tohoto systému v České republice pochází z Chorvatska, kde se podařilo pomocí zavedení elektronické evidence určitým způsobem eliminovat dopady šedé ekonomiky. Avšak zůstává otázkou, zda se dají očekávat stejné výsledky ve dvou rozdílných ekonomikách u různých zemí, kdy podíl šedé ekonomiky v ČR dosahuje poloviční hodnoty než v Chorvatsku. Volání po odlišném řešení boje proti výše uvedeným neduhům tuzemské ekonomiky je argumentem té části veřejnosti, která se staví proti zavedení elektronické evidence. V praxi může jít například o míru regulatorních zásahů do trhu práce, míru vnímané či skutečné korupce v úřednické sféře nebo míru celkového daňového zatížení.

Nicméně realita je taková, že navzdory podané stížnosti Ústavnímu soudu, bude elektronická evidence tržeb dříve či později v České republice pravděpodobně zavedena. První krok k realizaci bude dle plánu vlády proveden v listopadu roku 2016, první na řadu přijdou hotely a restaurace. Během dalších dvou zaváděcích vln budou do procesu zahrnuti

i velkoobchody a maloobchody a během podzimu 2017 ostatní podnikatelé a řemeslníci. Výsledný efekt, který zavedení elektronické evidence tržeb přinese, bude tedy znám nejdříve v horizontu následujících několika let.

V případě výdajové stránky státního rozpočtu pro rok 2016 došlo k 3 % meziročnímu poklesu oproti lednu uplynulému roku.

V budoucnu lze očekávat, že skutečné čerpání prostředků ze státního rozpočtu v roce 2016 nedosáhne hodnot z roku 2015 důsledkem výše uvedeného nadprůměrného čerpání evropských dotací souvisejícího s koncem programovacího období.

Co se týká odhadů a predikcí budoucího vývoje, počítá se s poklesem rozpočtového schodku meziročně o 10 mld. Kč až do roku 2018. To znamená, že plánovaný schodek na rok 2017 bude 60 mld. Kč a na rok 2018 50 mld. Kč. Budoucí vývoj bude rovněž záležet na míře naplnění makroekonomických predikcí, stabilitě hospodářské situace a vnějších vlivech působících na ekonomiku České republiky. V rámci provedené analýzy vývoje příjmové a výdajové stránky státního rozpočtu vyvstává otázka, zda se výše plánované schodky podaří udržovat v mezích stanovených hodnot a Ministerstvo financí ČR bude jejich dodržování striktně dodržovat, anebo vláda vykoná kroky vedoucí k opětovnému navýšení deficitu státního rozpočtu. Je otázkou, zda dojde k efektivnímu nakládání s prostředky s cílem vytvořit v období prosperity rezervu pro možné méně příznivé roky, nebo budou peníze použity na spotřebu bez jistého dlouhodobého významu. Budoucnost vynaložených prostředků je tedy zejména v rukou správce státní pokladny Ministerstva financí ČR, na něj je ovšem vyvíjen mohutný tlak jednotlivých ministerstev a jejich představitelů v podobě zájmu na navýšení prostředků pro jejich resorty. Příkladem může být v tomto případě například ministerstvo vnitra, obrany nebo místního rozvoje. Ministerstvo vnitra a ministerstvo místního rozvoje požaduje navýšení rozpočtu o celkem 3 mld. Kč a ministerstvo obrany o 1,5 mld. Kč s cílem nabírat do řad státních zaměstnanců více policistů a vojáků. Navýšení by mělo rovněž souviset s opatřeními vztahujícími se k probíhající migrační krizi. Celkem se požadavky jednotlivých resortů vyšplhaly na hodnotu přibližně 57 mld. Kč navíc oproti navrhovaným rozpočtům. Jedná se například o založení fondu pro hasiče, 1,5 mld. Kč navíc by měli dostat učitelé, zejména díky nárůstu počtu žáků, rovněž se jedná o navýšení výdajů na sociální bydlení a v plánu je během roku

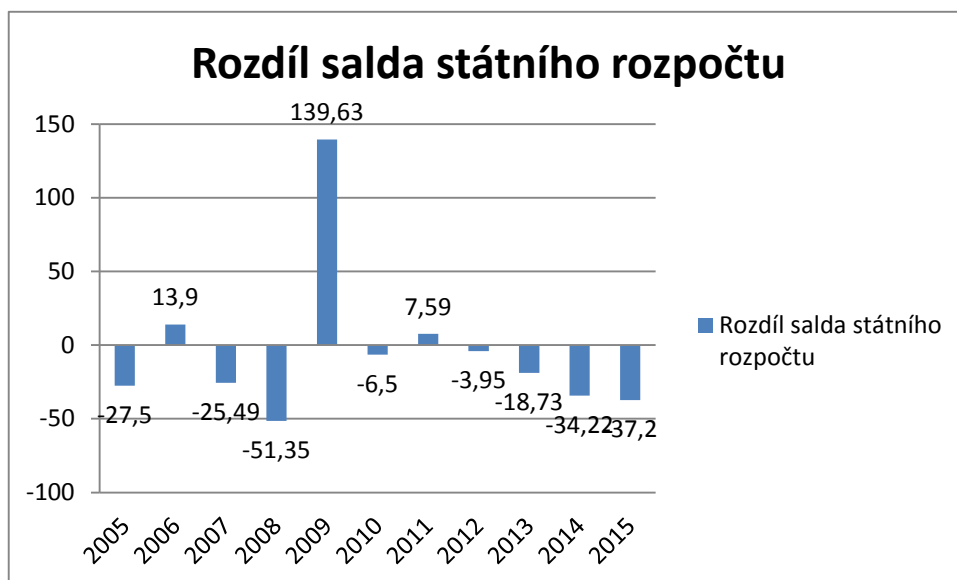
2016 začít stavět 200 km nových silnic a dálnic. Jak již bylo uvedeno, vláda bude mít zodpovědnost za to, aby finanční prostředky vynaložené nad rámec plánovaného rozpočtu byly užity účelně a efektivně.

4.2.2. Plnění státního rozpočtu v letech 2005 – 2015

Skutečně dosažené výsledky hospodaření státu se od plánovaných hodnot zpravidla větší či menší měrou odlišují. Podstatný vliv na míru naplnění plánu příjmů a výdajů má ekonomický vývoj. V případě pomalejšího ekonomického růstu, než bylo očekáváno, dochází k odlivu zejména u daňových příjmů a zároveň musí stát vydat více prostředků na opatření související se zpomalením růstu (například podpora v nezaměstnanosti apod.). Odchylky mohou být rovněž způsobeny mírou čerpání prostředků z fondů Evropské unie, zejména v případě končícího programového období. Svůj vliv na míru plnění mají i nepředvídatelné události nebo katastrofy, v případě České republiky zejména povodně.

Na základě provedené komparace rozpočtových plánů se skutečnými hodnotami na základě dat ze státních závěrečných zpráv byly zjištěny hodnoty rozdílu mezi plánovanými a skutečnými saldy státního rozpočtu v letech 2005 – 2015.

Graf 11: Rozdíl sald státního rozpočtu ČR v letech 2005 – 2015 v mld. Kč

Zdroj: Vlastní zpracování na základě Státních závěrečných účtů a aplikace MFČR Monitor

Z předchozí kapitoly vyplývá, že Česká republika ve sledovaném období ani jednou nevykázala přebytek hospodaření se státním rozpočtem. Pro potřeby analýzy plnění státního rozpočtu pro roky 2005 – 2015 je tedy brán v úvahu fakt, že u záporného rozpočtového salda platí pravidlo, že čím nižší vykazuje hodnotu, tím lepší je saldo z hlediska hodnocení výsledků rozpočtové politiky.

Kladné hodnoty ve sloupci „Rozdíl salda státního rozpočtu“ v tabulce tedy interpretují zjištění, o kolik mld. Kč překročilo skutečně dosažené saldo plánovanou hodnotu. Negativně vnímaného výsledku bylo tedy za sledované období dosaženo celkem třikrát, a to v letech 2006, 2009 a 2011. V roce 2006 se skutečné saldo oproti plánovanému zvýšilo o 13,9 mld. Kč a schodek byl v té době meziročně na téměř dvojnásobné úrovni. Důvodem bylo v tomto případě vypořádávání závazků s ČNB ve výši 15 mld. Kč. V roce 2009 byla zaznamenána rekordní odchylka od plánovaného schodku, rozdíl činil 139,63 mld. Naplno se tehdy projevil vliv hospodářské recese a hodnota skutečně dosažených příjmů byla o 157,19 mld. nižší, než bylo původně plánováno. Roku 2011, kdy byla započata fiskální konsolidace, byla hodnota salda o 7,59 mld. Kč větší, než plánovaný rozdíl příjmové a výdajové stránky státního rozpočtu.

Ve všech ostatních případech bylo skutečně dosaženo příznivějších hodnot rozpočtového salda, než bylo schváleno v původním rozpočtovém návrhu. V daném smyslu byl nejpríznivější výsledek vykázan roku 2008, kdy výsledná hodnota salda dosáhla o 51,35 mld. Kč méně oproti plánu. Restriktivní opatření na výdajové straně rozpočtu způsobily omezení skutečných výdajů oproti plánovaným celkem o 31,51 mld. Kč.

Průměrný rozdíl mezi plánovaným a skutečným saldem státního rozpočtu za sledované období činí 33,26 mld. Kč.

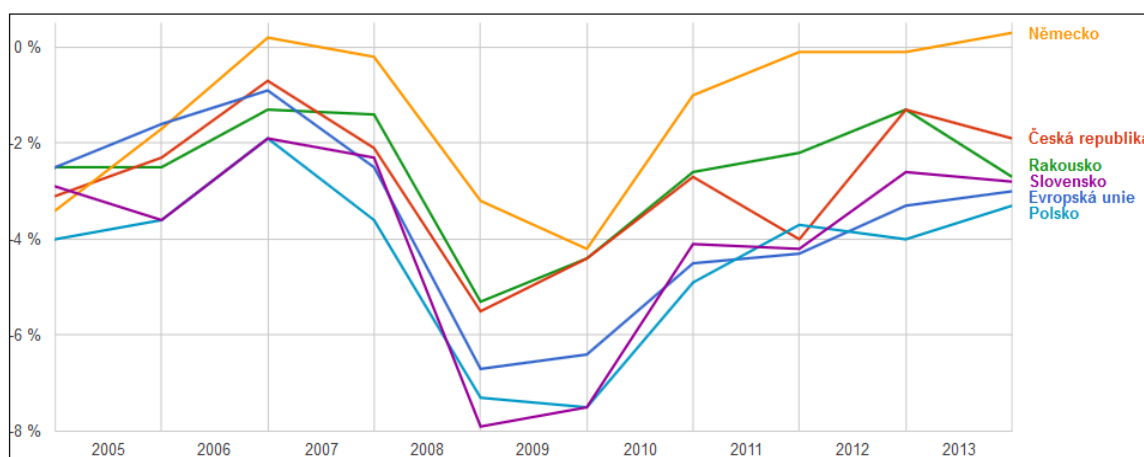
Analýza poukázala na odlišnosti v rámci plánovaných a skutečně dosažených hodnot rozpočtové bilance. Otázkou je, do jaké míry jsou jednotlivé rozdíly zapříčiněny šokovými situacemi, jako například hospodářskou krizí, a do jaké míry dochází k předimenzování rozpočtu v souvislosti s určitými politickými aspekty. Faktem zůstává, že informace týkající se příznivého překročení predikovaných hodnot z pohledu vnímání veřejnosti působí subjektivně lépe, než kdyby se situace vyvíjela opačným směrem.

4.2.3. Komparace rozpočtového salda ČR se saldy sousedních států

V závěrečné části kapitoly zabývající se různými pohledy na vývoj státního rozpočtu je zahrnuto rovněž stručné srovnání vývoje rozpočtového salda České republiky v porovnání se Slovenskem, Polskem, Rakouskem, Německem a průměrem Evropské unie. Komparace je provedena prostřednictvím ukazatele znázorňujícího saldo státního rozpočtu jako průměr HDP. Cílem této podkapitoly není primárně nalezení odůvodnění pro hodnoty vykázané sousedními státy, prostřednictvím komparace by mělo dojít k rozšíření pohledu na analyzované téma vývoje tuzemského státního rozpočtu a jeho rozpočtové bilance.

Porovnání dosažených hodnot v období od roku 2005 do roku 2014 znázorňuje následující graf.

Graf 12: Přebytek nebo deficit státního rozpočtu vyjádřený jako procento z HDP v letech 2005 – 2014 v %

Zdroj: Vlastní zpracování pomocí aplikace Google Public Data s využitím dat Eurostatu

V rámci sledovaných zemí je jasně rozpoznatelná nadprůměrná pozice Německa, které jako jediné dosahuje ve zkoumaném časovém úseku kladného podílu přebytku státního rozpočtu. Stejně jako v ostatních státech byla jeho ekonomika, potažmo rozpočtové saldo, ovlivněna celosvětovou hospodářskou krizí v letech 2008 – 2009. Česká republika vykazuje v rámci sousedních států i v rámci Evropské unie nadprůměrné hodnoty podílu deficitu na HDP. Přesto lze z grafu v případě údajů k roku 2011 – 2012 vyčíst, že tuzemská ekonomika vlivem tehdy probíhající recese dosáhla, na rozdíl od ostatních států, citelného propadu.

Následně došlo k oživení ekonomiky a s tím souvisejícímu poklesu podílu deficitu na HDP. V roce 2014 ovšem byla Česká republika společně s Rakouskem a Slovenskem zemí, kde probíhal opětovný pokles, stále však v rámci mezí Maastrichtského rozpočtového kritéria. Slovensko a Polsko zaznamenává v průběhu analyzovaného období podobné hodnoty, které lze shrnout jako podprůměrné. V případě Polska tento fakt stojí za pozornost vzhledem k závěrům předchozí kapitoly zabývající se komparací tempa růstu HDP, které potvrdilo skutečnost, že Polsko je jedinou zemí Evropské unie, kde již 20 let probíhá ekonomická expanze. Je rovněž jedinou zemí z pohledu sledovaného celku, která v současnosti zaznamenává problém s plněním Maastrichtského rozpočtového kritéria.

4.3. Státní dluh

Deficitní hospodaření tuzemského státního rozpočtu vyžaduje, aby si stát půjčoval finanční prostředky s cílem pokrýt své naplánované výdaje. Činí tak vydáváním státních dluhopisů nebo částečně i půjčováním od Evropské investiční banky. Státním dluhem je tedy nazýván souhrn finančních pasiv z výše uvedených způsobů financování dluhu.

4.3.1. Vývoj státního dluhu České republiky

Analýza vývoje státního dluhu České republiky je opět zaměřena na období od roku 2005 do současnosti, podle dostupnosti dat do roku 2014 nebo 2015. Jako ukazatel je použit v první řadě vývoj tuzemského státního dluhu v nominální hodnotě v rámci sledovaného období. Dále pro potřeby analýzy poslouží ukazatel výše státního dluhu jako podílu na HDP, jenž souvisí s jedním z Maastrichtských kritérií, které se týká zákazu překročení podílu státního dluhu na HDP o více než 60 %.

Tabulka 6: Vývoj státního dluhu ČR v letech 2005 – 2014 v mld. Kč.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
STÁTNÍ DLUH CELKEM	691,20	802,50	892,30	999,80	1 178,20	1 344,10	1 499,40	1 667,60	1 683,30	1 663,70
Domácí dluh	581,80	680,90	769,30	814,30	926,70	1 036,30	1 182,20	1 287,30	1 288,10	1 363,70
Státní pokladniční poukázky	94,20	89,60	82,20	78,70	88,20	113,30	162,60	189,10	120,90	107,60
Spořicí státní dluhopisy	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	20,40	56,20	87,60	77,80

Střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy	487,50	588,90	687,10	735,60	838,50	923,00	999,10	1 042,00	1 079,70	1 175,70
Ostatní zdroje	0,00	2,40	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,50
Zahraniční dluh	109,40	121,60	123,00	185,50	251,50	307,80	317,20	380,30	395,20	300,00
Zahraniční emise dluhopisů	78,90	84,10	83,70	137,90	193,00	240,30	245,70	310,30	323,70	239,60
Půjčky od EIB	29,70	36,70	38,70	46,80	57,90	67,20	71,30	70,00	71,50	60,40
Směnky	0,80	0,80	0,60	0,80	0,60	0,30	0,10	0,00	0,00	0,00

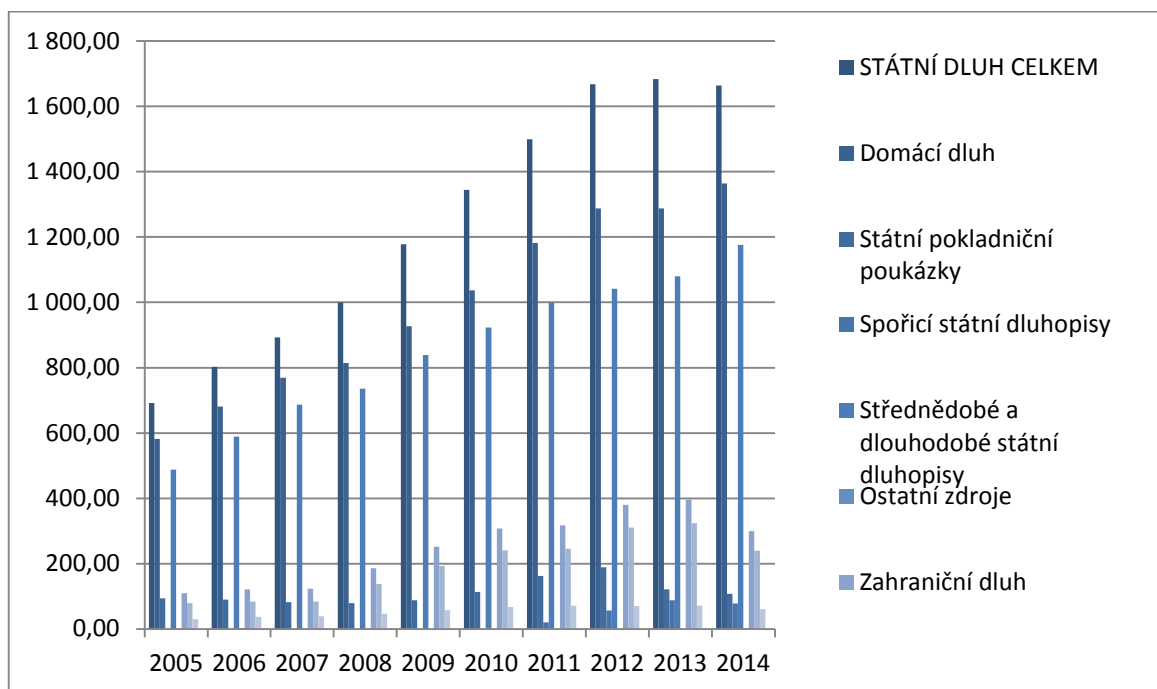
Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ze státních závěrečných účtů MFČR

V další části kapitoly je provedeno porovnání údajů o podílu státního dluhu na HDP mezi Českou republikou, Slovenskem, Polskem, Rakouskem, Německem a průměrem zemí Evropské unie.

Úvodní část kapitoly je zaměřena především na tuzemský vývoj státního dluhu mezi lety 2005 – 2014. Potřebám analýzy vývoje jeho výše poslouží následující graf, který zaznamenává hodnotu státního dluhu České republiky jako celku i jako souhrn různých typů závazků. Data pocházejí ze státních závěrečných účtů Ministerstva financí ČR.

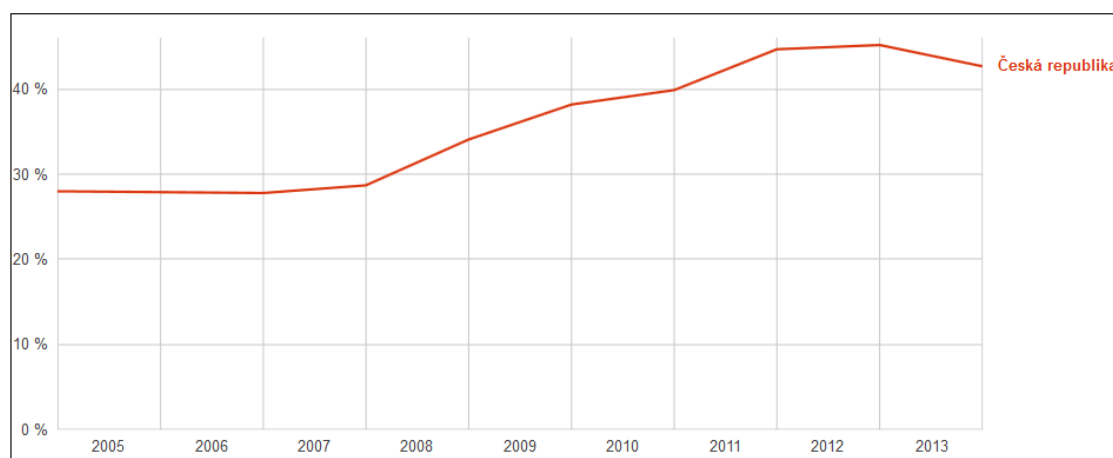
Celkový státní dluh je rozdělen na domácí dluh, státní pokladniční poukázky, spořicí státní dluhopisy, střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy, ostatní zdroje, dále pak na zahraniční dluh, zahraniční emise dluhopisů, půjčky od Evropské investiční banky a směnky.

Graf 13: Vývoj státního dluhu České republiky v letech 2005 – 2014 v mld. Kč.

Zdroj: Vlastní zpracování na základě státních závěrečných účtů MFČR

Graf 14: Státní dluh České republiky vyjádřený jako procento z HDP

Zdroj: Vlastní zpracování pomocí aplikace Google Public data s využitím dat Eurostatu

Již první pohled na výše uvedený graf napovídá o skutečnosti, že státní dluh České republiky od roku 2005 několik let vykazoval poměrně strmě rostoucí tendenci.

Roku 2005 činila hodnota tuzemského státního dluhu 691,20 mld. Kč a tvořila přibližně 28 % podíl na výši hrubého domácího produktu, což jsou v případě obou ukazatelů nejnižší

hodnoty evidované ve sledovaném období. Jedná se o období, které úzce souvisí se vstupem České republiky do Evropské unie a vykazuje velmi příznivé makroekonomické hodnoty.

V následujících letech křivka obou ukazatelů meziročně stoupá až do roku 2013. V roce 2008 již byla hodnota státního dluhu těsně pod hranicí jednoho bilionu korun a v roce 2014 dosáhla výše 1 663,70 mld. Kč. Oproti začátku sledovaného období, tj. po devíti po sobě jdoucích letech, došlo k nárůstu výše dluhu o více než 140 %. Průměrně se státní dluh v letech 2005 – 2014 meziročně zvyšoval o 108 mld. Kč, k rekordnímu nárůstu došlo v krizovém roce 2009, a to o celých 178,40 mld. Kč. Naopak k meziročnímu snížení došlo jen jednou. V roce 2014 státní dluh poklesl oproti roku 2013 o 19,60 mld. Kč. Z údajů známých k datu 1. 9. 2015 vyplývá, že státní dluh na jednoho obyvatele České republiky činí 176 672,- Kč.

Z grafu je rovněž patrný fakt, že ke zvyšování tuzemského státního dluhu dochází jak v období, které bylo v předchozích kapitolách shrnuto jako období růstu, tak v obdobích, ve kterých v zemi probíhala ekonomická recese. Nabízí se tedy otázka, do jaké míry je zadlužení České republiky způsobeno fázemi hospodářského cyklu či prováděním fiskálních opatření vlád, které se v průběhu sledovaného období vystřídaly u moci, případně kombinací obojího. Stejně jako v předchozích případech není nikterak jednoduché určit přesnou příčinu konkrétního vývoje a taktéž dochází k výrazné polarizaci názorů jak odborné, tak laické společnosti.

Nicméně důležitou informací, která vyplývá z výše uvedeného grafu, je fakt, že v roce 2014 došlo poprvé ve sledovaném období k meziročnímu snížení státního dluhu České republiky, a to o 19,6 mld. Kč. K poklesu došlo poprvé nejen v rámci let 2005 – 2014, ale dokonce od roku 1995. Po šesti předchozích letech byl rovněž zaznamenán pokles státního dluhu vyjádřeného jako procento z HDP, konkrétně z hodnoty 45,2 % na 42,7 %. V souvislosti s tímto ukazatelem je nutno podotknout, že hodnota 45,2 % byla v rámci sledovaného období nejvyšší dosažená, což znamená, že Česká republika nemá v rámci hodnoceného období problém se splňováním konvergenčního kritéria Evropské unie týkajícího se poměru státního dluhu na výši HDP.

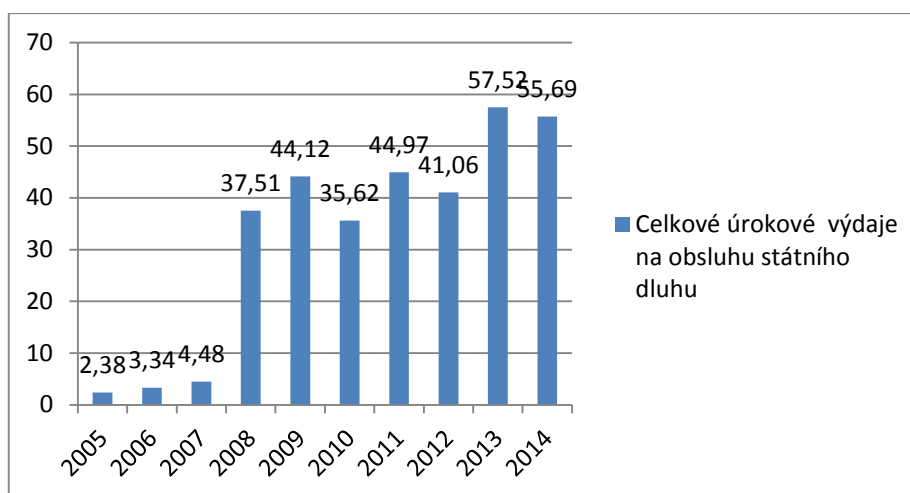
Poměr mezi zahraničním a domácím dluhem České republiky je dlouhodobě udržován přibližně na hodnotě 20 % odpovídajících zahraničnímu dluhu jako podílu na celkovém zadlužení. Na začátku sledovaného období tvořil zahraniční dluh 22 % podíl, na konci 18,7 %. Největší podíl na výši tuzemského domácího dluhu mají střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy, které tvoří mezi lety 2005 – 2014 kolem 80 % celkové hodnoty domácího dluhu. V případě zahraničního dluhu je hlavní část představována zahraničními emisemi, půjčky od Evropské investiční banky tvoří přibližně třetinu celkové výše zahraničního zadlužení.

Závěrem lze konstatovat, že v rámci stanovení priorit vlády ohledně opatření týkajících se veřejných financí, byla fiskální politika úspěšná a skutečně docházelo ke snižování zadlužení ČR. Otázkou zůstává, do jaké míry se jednalo o cenu za zhoršení stavu tuzemské ekonomiky v uplynulých letech, zejména v době recese mezi lety 2012 - 2013.

4.3.2. Úrokové náklady na obsluhu státního dluhu

Podstatná část výše celkového dluhu je tvořena úrokovými náklady na jeho obsluhu. V souvislosti s navyšováním celkového zadlužení stoupají i úroky, v případě snižování státního dluhu je tomu naopak. Vývoj výše úrokových nákladů na obsluhu státního dluhu České republiky je znázorněn pomocí následujícího grafu.

Graf 15: Celkové úrokové výdaje na obsluhu státního dluhu ČR v letech 2005 – 2014 v mld. Kč

Zdroj: Vlastní zpracování na základě státních závěrečných účtů MFČR

Rapidní meziroční nárůst výše úrokových výdajů byl zaznamenán v roce 2008, hodnota úroků se zvýšila téměř šestinásobně oproti roku 2005, tj. počátku sledovaného

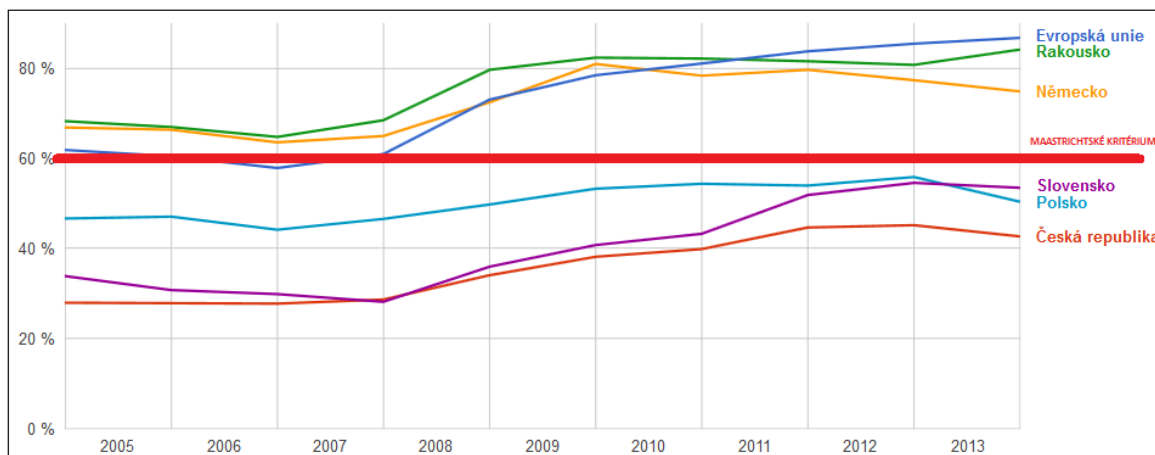
období. Do roku 2012 úrokové náklady kolísaly průměrně kolem 40 mld. Kč, největší hodnota byla zaznamenána v roce 2013, celkové úrokové výdaje na obsluhu státního dluhu se dostaly na úroveň 57,52 mld. Kč. V roce 2014 došlo k mírnému meziročnímu poklesu, celkem o 1,83 mld. Kč na hodnotu 55,69 mld. Kč v roce 2014.

Z analýzy vyplývá skutečnost, že v současné době tvoří úrokové náklady na obsluhu státního dluhu přibližně 3,5 % z celkové hodnoty zadlužení České republiky.

4.3.3. Komparace výše státního dluhu ČR se zadlužením sousedních států

V předchozí kapitole bylo poukázáno na fakt, že zadlužení České republiky v rámci sledovaného období posledních přibližně deseti let poměrně strmě stoupalo. Skokové zvyšování dluhu lze pozorovat především mezi lety 2007 a dále, v poslední době byl zaznamenán mírný pokles. Komparace velikosti tuzemského státního dluhu v porovnání se sousedními státy a průměrem Evropské unie si klade za cíl rozšířit náhled na sledovaný problém v mezinárodním kontextu. Pro lepší demonstraci dat byl použit následující graf, který znázorňuje velikost zadlužení jako poměr k výši hrubého domácího produktu dané země.

Graf 16: Porovnání výše státního dluhu jako procenta z HDP u vybraných států

Zdroj: Vlastní zpracování pomocí aplikace Google Public Data s použitím dat Eurostatu

Do grafu bylo rovněž doplněno znázornění hranice Maastrichtského kritéria týkajícího se veřejných financí členských států Evropské unie, konkrétně jde o kritérium podílu veřejného dluhu na HDP, který by neměl překročit hranici 60 %.

Je tedy zřejmé, že Česká republika toto kritérium splňuje, stejně tak jako Polsko a Slovensko. V rámci sledovaných zemí je dokonce poměr tuzemského dluhu k výši HDP nejnižší. K mírnému zvyšování poměru dluhu k HDP docházelo v letech 2008 – 2012, od roku 2013 se poměr mírně snížil.

Zajímavým zjištěním je výše podílu státního dluhu jako procenta z HDP v případě vyspělých států Rakouska a Německa. V rámci předchozích analýz státního rozpočtu a vybraných makroekonomických ukazatelů vykazovaly zmíněné dva státy ve většině případů nadprůměrné hodnoty. V případě poměru dluhu k HDP vykazují oba sousední státy přibližně dvojnásobnou výši než Česká republika. V případě Rakouska v roce 2014 tvořil poměr zadlužení k výši produktu celkem 84,2 %, v případě Německa to bylo 74,9 %.

Následující tabulka eviduje dluhovou statistiku zemí EU podle výše absolutního zadlužení, data pocházejí z evidence Eurostatu a pocházejí z roku 2013.

Tabulka 7: Dluhová statistika zemí EU podle výše absolutního zadlužení v roce 2013

Země	Absolutní dluh v mil. eur	Dluh / HDP %
Estonsko	1 845	10
Bulharsko	7 533	18,9
Lucembursko	10 512	23,1
Norsko	105 831	29,5
Lotyšsko	8 873	38,1
Rumunsko	54 003	38,4
Litva	13 645	39,4
Švédsko	166 459	40,6
Dánsko	110 850	44,5
Česká republika	65 199	46,04
Slovensko	39 975	55,4
Polsko	224 468	57
Finsko	110 193	57
Chorvatsko	28 873	67,1
Slovinsko	25 307	71,7
Malta	5 243	73
Holandsko	443 008	73,5
Rakousko	233 303	74,5

Německo	2 147 028	78,4
Maďarsko	77 660	79,2
Velká Británie	1 752 399	90,6
Francie	1 925 292	91,8
Španělsko	960 676	93,9
Belgie	387 159	101,5
Kypr	18 442	111,7
Irsko	202 920	123,7
Portugalsko	213 631	129
Itálie	2 069 216	132,6
Řecko	318 703	175,1

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat Eurostatu

Z tabulky vyplývá, že v rámci Evropské unie je k roku 2013 Česká republika na 10. místě z 29 zemí v rámci ukazatele evidujícího poměr HDP k celkovému zadlužení. Těsně po ČR následuje Slovensko a Polsko. Rakousko a Německo zaznamenává téměř dvojnásobnou výši poměru než Česká republika. V absolutním vyjádření vykazuje nejvyšší hodnotu zadlužení Německo, u něhož je evidována výše dluhu přesahující dva biliony eur. V rámci tabulky stojí za pozornost zjištění, že podobná hodnota absolutní výše dluhu byla naměřena u Itálie, která se ovšem nedá co do velikosti s Německem poměřovat. Je otázkou, do jaké míry si Německo může svůj vysoký dluh dovolit vzhledem k pevným základům tamní ekonomiky, příznivé pověsti svých výrobků ve světovém měřítku a vysoké produktivitě výrobních faktorů.

V rámci kapitoly analyzující vývoj zadlužení České republiky je možno konstatovat relativně příznivý vývoj hodnot týkajících se míry zadlužení, zejména oproti některým státům EU. Je otázkou, jak s tímto faktem vládní činitelé České republiky naloží v rámci budoucího vývoje, zejména v souvislosti s poměrně velkou rezervou plnění Maastrichtského kritéria týkajícího se poměru HDP k celkovému zadlužení země. Příznivá hodnota tohoto ukazatele by v žádném případě neměla představovat příležitost k bezúčelnému a neefektivnímu utrácení peněz z veřejných rozpočtů.

5. Výsledky a diskuze

V rámci praktické části diplomové práce byla analýza zaměřena v první řadě na zhodnocení makroekonomického vývoje České republiky v uplynulých deseti letech, tj. od roku 2005 do roku 2015, k čemuž posloužily ukazatele vyjadřující vývoj hrubého domácího produktu, míry nezaměstnanosti a míry inflace. Stěžejní bylo v rámci kapitoly sledování vývoje hrubého domácího produktu, jakožto nejdůležitějšího národohospodářského ukazatele výkonnosti ekonomiky státu. Další úsek praktické části práce byl věnován posouzení vývoje tuzemského státního rozpočtu, zejména v souvislosti s vývojem rozpočtové bilance a příjmové a výdajové stránky rozpočtu. Poslední kapitola se zabývala analýzou vývoje státního dluhu České republiky, ve kterém byl zhodnocen vývoj míry zadlužení země včetně poměru dluhu k HDP. Součástí jednotlivých kapitol byla komparace hodnot dosažených v rámci České republiky s hodnotami ukazatelů v sousedních státech, tj. Slovensku, Rakousku, Polsku, Německu, a průměru států Evropské unie. Jednotlivé analýzy byly prováděny každá zvlášť, nicméně analyzované segmenty jsou do určité míry vzájemně propojeny a právě souvislosti, které byly na základě analýzy a komparace zjištěny, jsou popsány níže.

Vývoj ekonomiky byl ve sledovaném období poznamenán hned několika nestandardními situacemi, ať už se jednalo o období těsně po vstupu ČR do Evropské unie, nebo období zasažené recesí. Roku 2005 se ekonomika nacházela ve vzestupné části hospodářského cyklu, což mohlo být do určité míry způsobeno vstupem České republiky do EU a s tím souvisejícími změnami v rámci hlavních odvětví ovlivňujících velikost produktu. V následujících třech letech, konkrétně až do posledního čtvrtletí roku 2008, se tuzemské ekonomice dařilo zejména díky rostoucí domácí poptávce. Průměrná hodnota tempa růstu HDP v těchto třech letech byla 6,5 %, průměrný meziroční nárůst hodnoty produktu dosahoval téměř čtvrt bilionu korun. Rovněž docházelo ke zvyšování objemu prostředků jak po příjmové, tak po výdajové stránce státního rozpočtu. Mezi lety 2005 – 2008 rozpočtový schodek vykazoval poměrně nízké hodnoty, v roce 2008 úplně nejnižší, a to – 19,4 mld. Kč. V této souvislosti je nutno poznamenat, že v rámci sledovaného období Česká republika vždy hospodařila s rozpočtovým deficitem. V roce 2009 česká ekonomika pocítila dopady celosvětové hospodářské krize, dopad příliš nesouvisel přímo s problémy finančního, které v USA položily základy pro hypoteční krizi postupně se přelévající v krizi hospodářskou.

V tomto roce byla rovněž zaznamenána nejvyšší hodnota rozpočtového schodku v historii ČR, a to 192,4 mld. Kč. Docházelo i k nárůstu zadlužení, hodnota dluhu rostla průměrně o 100 mld. ročně a poprvé v historii se vyšplhala na hodnotu přesahující jeden bilion korun. Na základě analýzy byl zjištěn podobný charakter průběhu v tomto období i v sousedních státech ČR, na základě čehož lze konstatovat omezený vliv vládních subjektů na vývoj ekonomiky v souvislosti se zaváděním opatření fiskální politiky. Následující rok byla spuštěna vládou konsolidace veřejných financí jako důsledek zasažení ekonomiky krizovými vlivy. V následujícím období docházelo k postupnému ožívání. Ekonomika vystoupila z recese a schodek státního rozpočtu byl snížen mezi lety 2010 – 2011 přibližně o 50 mld. Kč. Nicméně v druhé polovině roku 2011 tuzemská ekonomika začala stagnovat a na konci roku opět upadla do recese, která pokračovala až do roku 2013. Vláda České republiky v této době svou pozornost přesunula k zavádění restriktivních opatření zejména v souvislosti s výrazným snižováním výdajové stránky státního rozpočtu a veřejných investic s cílem zamezit nárůstu zadlužení země a snížit rozpočtový schodek. Priority byly nastaveny tímto způsobem a skutečně mezi lety 2010 – 2013 došlo ke snížení rozpočtového schodku o 75,1 mld. Kč. Nicméně česká ekonomika byla jedinou ze sledovaných zemí, ve které došlo k ekonomické recesi. Nabízí se tedy otázka související se zavedenými vládními restriktivními opatřeními, zejména v kontextu s jejich mírou, rychlostí přípravy procesu a přísnému zacílení na snižování rozpočtového schodku. K fiskální konsolidaci docházelo i v sousedních státech. Nicméně například v rámci analyzovaných údajů týkajících se Německa bylo zjištěno, že i přes zavedená restriktivní opatření zde byl nalezen určitý prostor pro udržování stability i z pohledu výše veřejných výdajů nutných k alespoň částečné stabilizaci ekonomického růstu. V následujícím roce 2013 docházelo k postupnému zlepšování situace, recese dosáhla svého vrcholu v prvním čtvrtletí roku, příznivý vývoj byl zaznamenán i v případě vývoje míry zadlužení a rozpočtového schodku. Vláda v tomto roce přispívala k oživení ekonomického růstu uvolněním veřejných výdajů a investic, svým dílem rovněž ke zlepšení situace přispělo subjektivní pozitivní vnímání situace z pohledu veřejnosti. Rok 2014 pokračoval v růstovém trendu, velkou roli hrálo zvýšení objemu domácí poptávky a zároveň došlo poprvé ve sledovaném období k snížení veřejného dluhu. Rok 2015 je spojován s pokračováním příznivého vývoje v rámci všech analyzovaných segmentů tuzemské ekonomiky. Svůj podíl na pozitivním vývoji mají jak domácí, tak zahraniční faktory, docházelo rovněž k mohutnému čerpání evropských dotací v souvislosti

s koncem programovacího období pro léta 2007 – 2013. Makroekonomická predikce hovoří ve prospěch pokračování ekonomického růstu, počítá se s tempem růstu HDP kolem 2,5 % a snižováním schodku rozpočtu průměrně o 10 mld. Kč za rok. Je nutné počítat s opadnutím vlivu některých faktorů, které v uplynulém roce do určité míry příznivý vývoj zapříčinily. Jedná se například o již zmíněné dočerpávání dotací z fondů EU nebo nízké ceny pohonných hmot. Je otázkou, nakolik se tuzemským vládním činitelům podaří naložit s rostoucím tlakem jednotlivých resortů na zvýšení objemu rozpočtovaných prostředků a zda dojde k efektivnímu využití příznivé ekonomické situace s ohledem na dlouhodobý rozvoj země. Je rovněž nutno brát v úvahu i ostatní složky ovlivňující úroveň národního hospodářství, fiskální politika je pouze jeden z nástrojů ovlivňování situace v rukou státu. Svým dílem přispívá k ekonomickému vývoji i způsob provádění měnové politiky, v rámci zjištěných údajů lze konstatovat, že způsob provádění měnové politiky koresponduje se snahou udržovat v ČR stabilní ekonomický růst. Zejména díky velmi nízkým úrokovým sazbám, které přispívají k růstu spotřeby a investic. Svou roli v tomto případě hrají i sociální či geopolitické faktory, zejména v souvislosti s migrační krizí i bezpečnostní situací v Evropě. Nezáleží totiž pouze na přímém vlivu zmíněných faktorů na Českou republiku, je nutné sledovat vývoj i v sousedních zemích, které jsou pro ČR významnými obchodními partnery.

6. Závěr

V rámci sledovaného období, které bylo pro potřeby analýzy zvoleno v horizontu posledních deseti let, byl zjištěn poměrně vysoký počet situací, které se vyznačují výkyvy ekonomiky různého charakteru, ať už v negativním či v pozitivním slova smyslu. Od roku 2005 do současnosti tuzemská ekonomika prošla dvěma recesemi, avšak zároveň zaznamenala i z ekonomického hlediska velmi příznivá období. Na základě zkoumání souvislostí týkajících se vývoje hrubého domácího produktu jakožto hlavního ukazatele výkonnosti ekonomiky, se zaváděním opatření fiskální politiky bylo zjištěno, že ne ve všech případech byla situace z tohoto hlediska vládou výrazně ovlivnitelná. Jedná se například o recesi, která v České republice nastala jako důsledek hospodářské celosvětové krize, která měla své kořeny ve Spojených státech amerických v podobě hypoteční krize. Tuzemská ekonomika je charakteristická svou otevřeností v kontextu působení zahraničních vlivů, tudíž nastalá krize dopadla na národní hospodářství v podobě zpomalení tempa růstu hrubého domácího produktu a z hlediska vývoje státního rozpočtu došlo k výraznému navýšení jeho deficitu. V této souvislosti je nutno podotknout, že na základě analýzy vývoje státního rozpočtu České republiky bylo zjištěno, že se rozpočet ani v jednom případě v rámci sledovaného období nenacházel v přebytku, tj. vždy hospodařil s deficitem. V době propuknutí krize v ČR roku 2009 se jednalo o vůbec nejvyšší hodnotu rozpočtového salda v historii ČR, a to - 192,4 mld. Kč. Dopad na českou ekonomiku byl považován za poměrně razantní i vzhledem k jejímu předchozímu pozitivnímu makroekonomickému vývoji. Reakcí vlády na nastalé krizové dopady bylo zavedení fiskální konsolidace, tj. upevňování veřejných financí, s cílem snížit rozpočtový schodek a hodnotu státního dluhu. V té době byla zavedena řada restriktivních opatření týkajících se zejména výdajové stránky státního rozpočtu. Do roku 2013 byly tyto cíle považovány za prioritní, při pohledu na hodnoty odrážející vývoj rozpočtové bilance je zřejmé, že skutečně docházelo k postupnému snižování schodku, meziročně většinou o několik desítek miliard korun. Nicméně ve stejné době, tj. mezi lety 2011 – 2013, upadla tuzemská ekonomika do vleklé recese, která negativně ovlivnila ekonomický růst země. V rámci komparace vývoje státního rozpočtu ČR se sousedními státy bylo zjištěno, že Česká republika byla touto dobou jedinou ze zkoumaných zemí, která zaznamenala propad ekonomiky do záporných hodnot podruhé během poměrně krátkého časového období. Je tedy otázkou, zda česká vláda nemohla tento

negativní vývoj do určité míry odvrátit či eliminovat alespoň částečným uvolněním vládních výdajů s cílem udržet ekonomiku v přijatelném stabilizovaném stavu. Tak tomu bylo v případě ostatních zkoumaných států, kde byla rovněž v totožném období zaváděna fiskální restriktivní opatření. Nicméně v rámci stanovených priorit tehdejší vlády lze závěrem výsledky fiskální restrikce hodnotit jako úspěšné, rozpočtový schodek byl oproti hodnotám z roku 2009 snížen více než dvojnásobně a hodnota státního dluhu mezi lety 2013 až 2014 poprvé za posledních dvacet let zaznamenala pokles. V tomto kontextu může být předmětem diskuze, do jaké míry bylo snížení státního dluhu způsobeno rozpouštěním rezerv z minulých let, ke kterému v této době docházelo. Z hlediska komparace tuzemského vývoje státního zadlužení se sousedními státy bylo dospěno k závěru, že zadlužení České republiky, resp. poměr státního dluhu k HDP, je nejnižší v rámci zkoumaných zemí. Lze tedy konstatovat, že Česká republika dlouhodobě nemá problém s dodržováním Maastrichtského kritéria, na rozdíl například od Německa a Rakouska.

V rámci analýzy vývoje makroekonomických ukazatelů, státního rozpočtu a zadlužení České republiky bylo zjištěno, že v současné době, tj. v roce 2016, se Česká republika nachází ve vzestupné fázi hospodářského cyklu. Tempo růstu hrubého domácího produktu bylo v minulém roce na úrovni 4,3 %, jedná se o jednu z nejvyšších dosažených hodnot nejen v rámci zkoumaných zemí, ale i v rámci celé Evropské unie. Bylo zjištěno, že z určité části byl tento vývoj zapříčiněn mohutným dočerpáváním prostředků z fondů EU v souvislosti s končícím programovým obdobím a určitým dílem rovněž přispěla nízká cena ropy v uplynulém roce.

Fiskální politika je společně s měnovou politikou nástrojem k provádění hospodářské politiky státu, je tedy vhodné v rámci analýzy vývoje ekonomiky přihlídnout rovněž k souvislostem týkajícím se monetární politiky vedené v tuzemsku Českou národní bankou. Česká republika má jedny z nejnižších úrokových sazeb v rámci států Evropské unie, což určitým dílem rovněž přispívá k příznivému makroekonomickému vývoji země. Je otázkou, zda současný režim slabé koruny nebude ovlivněn možným růstem cen a nepovede k předčasnému navýšení úrokových sazeb, se kterými bylo původně počítáno až do roku 2017. Přesto je možné očekávat stabilizovaný vývoj tempa růstu HDP i po opadnutí zmíněných vlivů, a to ve výši okolo 2,5 %. V souvislosti se snižováním rozpočtového schodku je plánováno meziroční snižování deficitu o 10 mld. Kč ročně až do roku 2017.

Naplnění této predikce bude souviset s postojem vlády k sílícím tlakům jednotlivých resortů týkajících se navyšování jejich rozpočtu oproti původním plánům. Zůstává tedy otázkou, zda se vládě podaří využít současné příznivé makroekonomické situace a podpoří budoucí vývoj prostřednictvím efektivního investování s ohledem na dlouhodobý rozvoj. Zejména zda bude s dostupnými zdroji nakládat uvážlivě a s rozvahou bez přílišného negativního dopadu volebních slibů na budoucí rozpočtový deficit. Nynější situace, kdy se ekonomice daří, by měla být využita jak k vytvoření rezervy pro méně příznivá období, tak k investicím výhodných z dlouhodobého hlediska, v případě České republiky například do dopravní infrastruktury. Z hlediska investic je důležité, aby proces probíhal transparentně a efektivně, pro příklad lze jmenovat blízke zavedení elektronické evidence tržeb, od které si vláda slibuje poměrně výrazné navýšení daňových příjmů státního rozpočtu. Z hlediska alokovaných finančních zdrojů na podobné projekty by měl být kladen důraz na účelnost vynaložených prostředků bez nutnosti dalších dodatečných nákladů souvisejících s případnými nesrovnalostmi a netransparentností v rámci přípravné a realizační fáze projektu.

Budoucí vývoj bude rovněž ovlivněn určitými geopolitickými vlivy, které se nemusí týkat přímo České republiky, ale i jejích sousedních států. Situace panující u významných obchodních partnerů České republiky může mít podstatný vliv na relativně malou a otevřenou ekonomiku, kterou ekonomika ČR je. Určitý vliv může mít taktéž bezpečnostní situace v Evropě, se kterou souvisí navýšení výdajů na armádu a policii.

Závěrem lze tedy konstatovat, že pokud bude vládou České republiky přistupováno k současné situaci uvážlivě a budou učiněna konkrétní a účelná opatření těžící z nynějšího příznivého ekonomického vývoje, bude tím zvyšována pravděpodobnost, že se nebude v blízké době opakovat některá z extrémních situací zaznamenaných v rámci zkoumaného období posledních deseti let.

Princip shromažďování prostředků v příznivém období s cílem využít jich v době, kdy se vývoj situace zvrátí, je v zásadě poměrně jednoduchý a jednoznačný a měl by v ideálním případě platit nejen v rámci provádění fiskální politiky vládními subjekty, ale měl by být zakořeněn i ve smýšlení samotných obyvatel dané země.

7. Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BRČÁK, Josef. *Česká republika ve světle ekonomických teorií*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 206 s. ISBN 978-80-7380-369-8.
2. BRČÁK, Josef a Bohuslav SEKERKA. *Makroekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.
3. ČERNOHORSKÝ, Jan a Petr TEPLÝ. *Základy financí*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3669-3.
4. DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2008. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-075-1.
5. JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3258-9.
6. KLAUS, Václav. *Česká republika na rozcestí: čas rozhodnutí*. 1. vyd. Praha: Fragment, 2013. ISBN 978-80-253-2023-5.
7. KRAFT, Jiří, Pavla BEDNÁŘOVÁ a Aleš KOCOUREK. *Ekonomie I*. Vyd. 4., upr. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2009, 202 s. ISBN 978-80-7372-527-3.
8. MÁČE, Miroslav. *Účetnictví pro územní samosprávné celky, příspěvkové organizace a organizační složky státu: aplikace v příkladech*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-247-3637-2.
9. MAAYTOVÁ, Alena, František OCHRANA a Jan PAVEL. *Veřejné finance v teorii a praxi*. První vydání. Praha: Grada Publishing, 2015. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-5561-8.

10. OCHRANA, František, Jan PAVEL a Leoš VÍTEK. *Veřejný sektor a veřejné finance: financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3228-2.
11. PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie: základní kurz*. 2. vyd. Praha: Melandrium, 2007, 278 s. ISBN 978-80-86175-52-2.
12. PEKOVÁ, Jitka, Jaroslav PILNÝ a Marek JETMAR. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-351-5.
13. SAMUELSON, Paul Anthony a William D NORDHAUS. *Ekonomie: 18. vydání*. Vyd. 1. Praha: NS Svoboda, 2007. ISBN 978-80-205-0590-3
14. SLANÝ, Antonín. *Makroekonomická analýza a hospodářská politika*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, xiii, 375 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 80-7179-738-3.
15. URBAN, Jan. *Teorie národního hospodářství*. 3., dopl. a rozš. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-579-3.
16. ŽÁK, Milan. *Hospodářská politika*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2006, 210 s. ISBN 80-86730-04-2.
17. ŽÁK, Milan. *Velká ekonomická encyklopedie*. Praha: Linde, 1999, 806 s. ISBN 80-7201-172-3.

Elektronické zdroje

1. Česká ekonomika roste, je jednou ze tří nejrychleji rostoucích zemí EU. *Kurzy.cz* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/zpravy/395810-ceska-ekonomika-roste-je-jednou-ze-tri-nejrychleji-rostoucich-zemi-eu/>
2. Česko zůstává druhé v EU. Nový žebříček nezaměstnanosti. *Aktuálně.cz* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/cesko-zustava-druhe-v-eu-novy-zebricek-nezamestnanosti/r~38c51f0c508b11e5974b0025900fea04/>
3. Čtvrtletní národní účty, Tvorba a užití HDP a Předběžný odhad HDP. *Český statistický úřad* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ctvrtletni-narodni-ucty-tvorba-a-uziti-hdp-a-predbezny-odhad-hdp>
4. Definice a měření státního dluhu. *Ministerstvo financí ČR* [online]. Praha, 2007 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/definice-a-mereni>
5. E-tržby (EET). *Finanční správa* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <http://www.financnisprava.cz/cs/financni-sprava/eet>
6. HDP, národní účty. *Český statistický úřad* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hdp_narodni_ucty
7. Hrubý domácí produkt - Časové řady ukazatelů čtvrtletních účtů. *Český statistický úřad* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hdp_cr

8. Inflace nepřesáhne dvě procenta ani v roce 2016, očekává ČNB. *Aktuálně.cz* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/inflace-nepresahne-dve-procenta-ani-v-roce-2016-ocekava-cnb/r~b71ee8cc3c3811e58f1e002590604f2e>
9. Inflace, Spotřebitelské ceny. *Český statistický úřad* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/inflace_spotrebitelske_ceny
10. Kdo a jak sestavuje státní rozpočet? *Finance.cz* [online]. Praha, 2009 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/232615-kdo-a-jak-sestavuje-statni-rozpocet/>
11. Makroekonomická predikce leden 2016. *Ministerstvo financí ČR* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/makroekonomicka-predikce/2016/makroekonomicka-predikce-leden-2016-23826
12. Měsíční pokladní plnění státního rozpočtu v roce 2016. *Ministerstvo financí ČR* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2016/mesicni-pokladni-plneni-2016-23847>
13. Nezaměstnanost v Česku klesla v září na 6 procent. *Finanční noviny* [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://www.financninoviny.cz/zpravy/nezamestnanost-v-cesku-klesla-v-zari-na-6-procent/1267298>
14. Nezaměstnanost na Slovensku loni klesla na dlouhodobé minimum. *Deník.cz* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://www.denik.cz/ekonomika/nezamestnanost-na-slovensku-loni-klesla-na-dlouhodobem-minimum-20160119.html>

15. Polská ekonomika loni zrychlila růst na 3,6 %. *E15.cz* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/burzy-a-trhy/makroekonomicka-data/polska-ekonomika-loni-zrychlila-rust-na-3-6-procenta-1265380>
16. Přehled státního rozpočtu. *MONITOR* [online]. Praha, 2013 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://monitor.statnipokladna.cz/2013/statni-rozpocet/>
17. Přehled státního rozpočtu. *MONITOR* [online]. Praha, 2014 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://monitor.statnipokladna.cz/2014/statni-rozpocet/>
18. Přehled státního rozpočtu. *MONITOR* [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://monitor.statnipokladna.cz/2015/statni-rozpocet/>
19. Real GDP growth rate - volume. *Eurostat* [online]. 2016 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tec00115>
20. Státní závěrečný účet za rok 2005. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Praha, 2006 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2005/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2005-1979>
21. Státní závěrečný účet za rok 2006. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Praha, 2007 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2006/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2006-1986>
22. Státní závěrečný účet za rok 2007. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Praha, 2008 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2007/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2007-2015>

23. Státní závěrečný účet za rok 2008. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Praha, 2009 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2008/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2008-2030>
24. Státní závěrečný účet za rok 2009. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Praha, 2010 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2009/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2009-2046>
25. Státní závěrečný účet za rok 2010. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Praha, 2011 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2010/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2010-2059>
26. Státní závěrečný účet za rok 2011. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Praha, 2012 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2011/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2011-2068>
27. Státní závěrečný účet za rok 2012. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Praha, 2013 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2012/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2012-12306>
28. Státní závěrečný účet za rok 2013. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Praha, 2014 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2013/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2013-17756>

29. Státní závěrečný účet za rok 2014. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2014/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2014-21750>
30. Úrokové výdaje na obsluhu státního dluhu. *Ministerstvo financí ČR* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/dluhova-statistika/naklady-statniho-dluhu>
31. Vláda prosadila evidenci tržeb. ODS a TOP 09 zamíří k Ústavnímu soudu. *Idnes.cz* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/hlasovani-snemovny-o-elektronicke-evidencitrzebfvn/domaci.aspx?c=A160210_063312_domaci_kop
32. Vývoj sazeb daně z přidané hodnoty. *Účetní portál* [online]. Praha, 2014 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <http://www.ucetni-portal.cz/soubory/prehledy2/51.pdf>
33. Zpráva o plnění státního rozpočtu České republiky za 1. pololetí 2015. *Ministerstvo financí ČR* [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2015/vlada-zprava-plneni-sr-1-pol2015-23024>

8. Přílohy

Příloha A: Vývoj sazby DPH v letech 2005 - 2015

	Základní sazba	Snížená sazba
01. 05. 2004 - 31. 12. 2007	19%	5%
01. 01. 2008 - 31. 12. 2009	19%	9%
01. 01. 2010 - 31. 12. 2011	20%	10%
01. 01. 2012 - 31. 12. 2012	20%	14%
01. 01. 2013 - 31. 12. 2015	21%	15%

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z www.ucetni-portal.cz

Příloha B: HDP kalkulované výrobní metodou vyjádřeno v cenách předchozího roku v mil.

Kč

Název	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Produkce	7371512	8209341	9003551	9398855	8820219	9262019	9510890	9476736	9601496	10024534
Mezispotřeba	4415744	5038737	5646061	5800836	5373407	5606921	5857340	5871052	5982623	6269121
Hrubá přidaná hodnota	2955768	3170604	3357490	3598019	3446812	3655098	3653550	3605684	3618873	3755413
Daně na výrobky	336241	347548	378537	374519	412097	404536	433392	455042	481749	493270
Dotace na výrobky (-)	-37366	-36145	-34977	-36840	-37977	-47798	-55538	-74430	-80359	-90922
Hrubý domácí produkt	3254643	3482007	3701050	3935698	3820932	4011836	4031404	3986296	4020263	4157761

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

Příloha C: Produkce podle odvětví vyjádřená v cenách předchozího roku v mil. Kč

NACE	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
CELKEM	7371512	8209341	9003551	9398855	8820219	9262019	9510890	9476736	9601496	10024534
A Zemědělství, lesnictví a rybníkářství	174371	166319	168179	204851	208736	164798	194724	229237	241329	257375
B Těžba a dobývání	63207	79988	85919	90239	89077	85214	85842	92289	80207	78709
C Zpracovatelský průmysl	2837517	3221592	3453076	3561915	2988680	3277509	3471939	3483879	3556864	3889402
D Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	252739	316762	340968	345305	358632	382878	384664	412637	419001	417030
E Zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi	77737	87214	93329	100855	102345	97659	115141	112763	107777	118823

F Stavebnictví	639530	731653	854468	880812	834901	837648	802246	732105	706744	722410
G Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	652216	704076	769932	772049	774328	827091	855324	829345	849775	868392
H Doprava a skladování	419239	474839	528427	550833	520275	539551	541398	548858	559363	566802
I Ubytování, stravování a pohostinství	130131	144459	170569	168063	162102	155241	156798	151666	153575	156109
J Informační a komunikační činnosti	281393	310476	338686	345482	354499	359706	357453	350254	362881	365476
K Peněžnictví a pojišťovnictví	214983	234952	264875	278195	294648	307673	311064	317012	323993	311901
L Činnosti v oblasti nemovitostí	395585	425920	463724	533399	554684	609194	622101	625650	620640	614733
M Profesní, vědecké a technické činnosti	339197	346802	427582	466011	443171	467536	458376	458772	455410	472206
N Administrativní a podpůrné činnosti	123172	138989	170411	180929	178375	164660	174605	170423	180916	188237
O Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	306355	323431	335611	356292	369612	376028	356572	342515	347187	353504
P Vzdělávání	154510	164909	175175	186309	193042	200910	206369	202664	209987	209015
Q Zdravotní a sociální péče	169667	177522	199315	211934	229433	241338	244084	249834	256667	262665
R Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	75131	87481	88644	93822	92554	92831	95190	91629	92810	93295
S Ostatní činnosti	63387	70394	73034	69542	68381	71972	74478	72428	73262	75459
T Činnosti domácností jako zaměstnavatelů a producentů pro vlastní potřebu	1445	1563	1627	2018	2744	2582	2522	2776	3108	2991

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

Příloha D: Výdaje na konečnou spotřebu domácností v národním a domácím pojetí v běžných cenách v mil. Kč

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Výdaje v domácím pojetí	1618217	1721137	1838289	1964007	1977197	2006035	2050829	2064173	2087229	2121638
Výdaje rezidentů v cizině	27600	32896	39363	44283	43756	44765	43098	45573	45184	54274
Výdaje nerezidentů v ČR	101138	123022	128197	121261	130095	130858	136451	139178	130978	134398
Výdaje v národním pojetí	1544679	1631011	1749455	1887029	1890858	1919942	1957476	1970568	2001435	2041514

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

Příloha E: Meziroční růst reálného HDP v Evropě

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
EU (28 countries)	2,1	3,3	3,1	0,5	-4,4	2,1	1,8	-0,5	0,2	1,4	1,9
EU (27 countries)	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Belgium	2,1	2,5	3,4	0,7	-2,3	2,7	1,8	0,2	0	1,3	1,4
Bulgaria	7,2	6,8	7,7	5,6	-4,2	0,1	1,6	0,2	1,3	1,5	3
Czech Republic	6,4	6,9	5,5	2,7	-4,8	2,3	2	-0,9	-0,5	2	:
Denmark	2,4	3,8	0,8	-0,7	-5,1	1,6	1,2	-0,1	-0,2	1,3	1,2
Germany	0,7	3,7	3,3	1,1	-5,6	4,1	3,7	0,4	0,3	1,6	1,7
Estonia	9,4	10,3	7,7	-5,4	-14,7	2,5	7,6	5,2	1,6	2,9	1,1
Ireland	6,3	6,3	5,5	-2,2	-5,6	0,4	2,6	0,2	1,4	5,2	:
Greece	0,6	5,7	3,3	-0,3	-4,3	-5,5	-9,1	-7,3	-3,2	0,7	-0,2
Spain	3,7	4,2	3,8	1,1	-3,6	0	-1	-2,6	-1,7	1,4	3,2
France	1,6	2,4	2,4	0,2	-2,9	2	2,1	0,2	0,7	0,2	1,2
Croatia	4,2	4,8	5,2	2,1	-7,4	-1,7	-0,3	-2,2	-1,1	-0,4	1,6
Italy	0,9	2	1,5	-1,1	-5,5	1,7	0,6	-2,8	-1,7	-0,3	0,8
Cyprus	3,9	4,5	4,9	3,7	-2	1,4	0,4	-2,4	-5,9	-2,5	1,6
Latvia	10,7	11,9	10	-3,6	-14,3	-3,8	6,2	4	3	2,4	2,7
Lithuania	7,7	7,4	11,1	2,6	-14,8	1,6	6	3,8	3,5	3	1,6
Luxembourg	3,2	5,1	8,4	-0,8	-5,4	5,7	2,6	-0,8	4,3	4,1	:
Hungary	4,4	3,8	0,4	0,8	-6,6	0,7	1,8	-1,7	1,9	3,7	2,9
Malta	3,8	1,8	4	3,3	-2,5	3,5	1,9	2,8	4,1	3,7	6,3
Netherlands	2,2	3,5	3,7	1,7	-3,8	1,4	1,7	-1,1	-0,5	1	1,9
Austria	2,1	3,4	3,6	1,5	-3,8	1,9	2,8	0,8	0,3	0,4	0,9
Poland	3,5	6,2	7,2	3,9	2,6	3,7	5	1,6	1,3	3,3	3,6
Portugal	0,8	1,6	2,5	0,2	-3	1,9	-1,8	-4	-1,1	0,9	1,5
Romania	4,2	8,1	6,9	8,5	-7,1	-0,8	1,1	0,6	3,5	3	3,7
Slovenia	4	5,7	6,9	3,3	-7,8	1,2	0,6	-2,7	-1,1	3	2,9
Slovakia	6,4	8,5	10,8	5,7	-5,5	5,1	2,8	1,5	1,4	2,5	3,6
Finland	2,8	4,1	5,2	0,7	-8,3	3	2,6	-1,4	-0,8	-0,7	:
Sweden	2,8	4,7	3,4	-0,6	-5,2	6	2,7	-0,3	1,2	2,3	4,1
United Kingdom	3	2,7	2,6	-0,5	-4,2	1,5	2	1,2	2,2	2,9	2,2
Iceland	6	4,2	9,5	1,5	-4,7	-3,6	2	1,2	4,4	2	4
Liechtenstein	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Norway	2,6	2,4	2,9	0,4	-1,6	0,6	1	2,7	1	2,2	1,6
Switzerland	3	4	4,1	2,3	-2,1	3	1,8	1,1	1,8	1,9	:
Montenegro	:	:	:	:	:	:	:	-2,7	3,5	1,8	:
Former Yugoslav Republic of Macedonia, the	4,7	5,1	6,5	5,5	-0,4	3,4	2,3	-0,5	2,9	3,5	3,7
Albania	:	:	:	:	3,4	3,7	2,5	1,4	1,1	2	:
Serbia	5,5	4,9	5,9	5,4	-3,1	0,6	1,4	-1	2,6	-1,8	:
Turkey	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Kosovo	:	:	:	:	3,6	3,3	4,4	2,8	3,4	1,2	:

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat Eurostatu